

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Eliška Zitová

Volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené

Olomouc 2022

Vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím pramenů uvedených v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 18. dubna 2022

.....

Bc. Eliška Zitová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D. za odborné a cenné rady, připomínky a náměty, vřelý přístup, ochotu a především čas, který mi při zpracování diplomové práce věnovala.

Poděkování patří i všem respondentkám, které se zapojily do dotazníkového šetření a díky nim jsem získala podklad pro výzkumnou část diplomové práce.

Děkuji také všem, kteří mě po dobu psaní práce podporovali a motivovali.

OBSAH

ÚVOD	6
1 ČESKÁ RODINA V SOUČASNOSTI	8
1.1 Funkce rodiny	9
2 RODIČOVSTVÍ	12
2.1 Přejchod k rodičovství	12
2.2 Rodičovské role	14
2.3 Genderové role rodičů	15
2.3.1 Role ženy a muže	16
2.3.2 Role matky a otce	18
3 TĚHOTENSTVÍ, MATEŘSKÁ A RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ	24
3.1 Zaměstnání těhotných žen	24
3.1.1 Zvláštní pracovní podmínky těhotných žen	24
3.1.2 Omezení výpovědi ze strany zaměstnavatele	26
3.2 Mateřská dovolená	26
3.2.1 Peněžitá pomoc v mateřství	26
3.2.2 Otcovská	27
3.3 Rodičovská dovolená	27
3.3.1 Rodičovský příspěvek	28
4 VOLNÝ ČAS	29
4.1 Volný čas – vysvětlení pojmu, historický vývoj	29
4.2 Vymezení volného času	31
4.3 Aspekty volného času	32
4.4 Funkce volného času	34
4.5 Typy volného času a aktivity ve volném čase	35
4.5.1 Střídání volného času a práce	36
4.5.2 Volnočasové aktivity	36

4.5.3 Nabídka organizovaných volnočasových aktivit pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené	39
4.6 Faktory ovlivňující trávení volného času	40
5 ZHODNOCENÍ STAVU ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY	43
6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	45
6.1 Cíle výzkumu, výzkumné otázky, hypotézy	45
6.2 Druh a metoda výzkumu	46
6.3 Charakteristika výzkumného souboru	47
6.4 Realizace výzkumu	54
6.4.1 Pilotáž a předvýzkum.....	54
6.4.2 Sběr a zpracování dat.....	54
6.5 Výsledky výzkumného šetření	55
6.5.1 Deskriptivní výzkumné otázky	55
6.5.2 Relační výzkumné otázky	75
6.6 Zhodnocení a diskuse výsledků výzkumného šetření	97
ZÁVĚR	103
SEZNAM ZDROJŮ.....	105
SEZNAM ZKRATEK	110
SEZNAM TABULEK	111
SEZNAM GRAFŮ	113
SEZNAM PŘÍLOH.....	114

ÚVOD

Čtvrtým rokem pracuji jako učitelka v mateřské škole. Často od svých kolegyně slychávám, že jsou dnešní děti jiné než dřív, neumí si hrát, u hry dlouho nevydrží, o dříve oblíbené hračky neprojevují zájem, schází jim ve hře představivost, mnohem častěji se nudí, nedokáží se sami rozhodnout, kterou aktivitu si vyberou a jejich hry stále častěji obsahují prvky násilí a agrese. Toto vnímají nejen v prostředí mateřské školy, ale i mimo ni. A to i u dětí starších. Přitom v rámci studia jsem mnohokrát při přednáškách slyšela, že smysluplné trávení volného času dětí a mládeže významně snižuje riziko výskytu sociálně patologických jevů. Aby děti dokázaly se svým volným časem vhodně nakládat a trávit ho smysluplně, nejlépe při aktivitách, které je baví a naplňují, je důležité, aby měly pozitivní vzory. Prvním vzorem v oblasti trávení volného času je pro dítě rodina, především rodiče. Jsou těmi, kdo dítěti předává návyky týkající se trávení volného času, kdo ovlivňuje jeho množství a samozřejmě i výběr volnočasových aktivit. Aby pozitivními vzory skutečně byli, musí i oni sami umět si volný čas udělat, trávit ho smysluplně a učit děti, jak k němu přistupovat.

V prvních letech života tráví děti nejvíce času se svou matkou, která v naší společnosti nejčastěji zůstává na mateřské a následně rodičovské dovolené. Dalo by se tedy říci, že tím zcela nejdůležitějším vzorem v oblasti volného času je pro dítě právě ona. V posledních letech mám kolem sebe mnoho kamarádek a známých, které založily rodinu a jsou nyní na mateřské a rodičovské dovolené. Nejedna z nich si posteskla, že po narození dítěte již nemá žádný volný čas nebo ho nemá dostatek a nemůže se věnovat svým oblíbeným aktivitám. Položila jsem si otázku, jak mohou matky být pro své děti těmi nejlepšími vzory, když ony samy nejsou se svým volným časem spokojené. Chtěla jsem také zjistit, zda takto svůj volný čas vnímají opravdu všechny ženy na mateřské či rodičovské dovolené nebo zda jsou spíše výjimkou.

Hlavním cílem diplomové práce je popsat a analyzovat volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené. Dílčím cílem v rovině teoretické je vysvětlit a charakterizovat pojmy související s tématem diplomové práce, především je to rodina, mateřská a rodičovská dovolená a volný čas. Dílčími cíli v rovině výzkumné je zjistit a specifikovat, kolik volného času mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené a jakým volnočasovým aktivitám se věnují. Dalším cílem je zjistit, v jakých fázích dne mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené volný čas a jaké faktory tuto skutečnost ovlivňují. Dále je to zjistit a popsat spokojenost žen na mateřské a rodičovské dovolené s jejich aktuálním množstvím volného

času a s volnočasovými aktivitami, kterým se věnují. Dílčím cílem je rovněž ověřit, zda je výběr volnočasových aktivit respondentek ovlivněn věkem, bydlištěm či dosaženým vzděláním, a ověřit, zda jimi samotnými udané množství volného času ovlivňuje jejich spokojenost s množstvím volného času.

K dosažení stanovených cílů byl využit kvantitativní výzkum a metoda dotazníkového šetření.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a výzkumnou. Teoretická část je tvořena pěti kapitolami. První z nich je věnována tématu rodiny a jejím funkcím. Druhá kapitola se zaměřuje na rodičovství a rodičovské role. V této kapitole jsou rovněž charakterizovány genderové role rodičů. Ve třetí kapitole je specifikováno zaměstnávání těhotných žen, mateřská dovolená, rodičovská dovolená a sociální dávky v mateřství. Ve čtvrté kapitole je vymezen volný čas, popsány aspekty, funkce, typy volného času a volnočasové aktivity. V kapitole jsou také zmíněny faktory, které ovlivňují trávení volného času, a nabídka organizovaných volnočasových aktivit pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené. Pátá kapitola se zabývá zhodnocením stavu zkoumané problematiky. Ve výzkumné části práce jsou uvedeny cíle výzkumu a výzkumné otázky a hypotézy, strategie a metoda výzkumu. Dále následují charakteristika výzkumného souboru a popis realizace výzkumu. Výzkumná část práce však především obsahuje samotné výsledky výzkumného šetření, tedy odpovědi na výzkumné deskriptivní i relační otázky. Získaná data jsou prezentována ve formě tabulek i grafů. Poslední částí je zhodnocení a diskuse výsledků výzkumného šetření.

1 ČESKÁ RODINA V SOUČASNOSTI

Rodina je základním stavebním kamenem každé společnosti. Existuje tu odedávna a je biologicky nepostradatelná pro udržování lidstva. Jedinec v rodině jednak vzniká jako živočich, ale také mu je rodina prvním modelem společnosti, se kterým se ve svém životě setkává. V rodině je spojováno neobyčejné tím nejlepším možným univerzálním způsobem, a to z ní dělá jedinečnou instituci, jež je nenahraditelná (Matoušek, 1997, s. 8). Je soukromým a důvěrným společenstvím, v němž jsou utvářeny velice blízké vztahy mezi jednotlivými členy, kterým je v tomto společenství umožňováno uspokojování potřeb. Každá rodina je originální, může v ní panovat láskyplná atmosféra a blízkost, ale také netečnost, nezájem a chlad (Holásková in Šimíčková-Čížková, 2008, s. 124).

Giddensem (1999, s. 552) je rodina definována jako *„skupina jedinců spojených pokrevními svazky, manželstvím nebo adopcí, která vytváří ekonomickou jednotku a její dospělí členové zodpovídají za výchovu dětí“*.

Další možnou definici rodiny lze nalézt v Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 202), v němž je rodina popisována jako *„nejstarší společenská instituce. Plní socializační, reprodukční, ekonomické, sexuálně-regulační a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu“*. Autoři se také blíže zaměřují na současné pojetí rodiny, kdy uvádí, že *„současné pojetí rodiny tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru – domově, uspokojující potřeby, poskytující péči a základní jistoty dětem“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 202).

Jak lze podle uvedených definic soudit, dnešní význam rodiny se zcela odlišuje od toho původního. V období starověku a středověku byly slovem rodina označovány dvě velmi odlišné věci. V prvním případě byla rodinou označována „velká domácnost“. Tou je myšleno velké společenství osob, které společně žijí pod jednou střechou, společně hospodaří a podléhají jedné autoritě, tzv. hlavě rodiny. Do rodiny tedy patřili jak pokrevní příbuzní, tak i další obyvatelé domu, kterými byli také otroci, služebnictvo či zaměstnanci, jako čeledíni, děvečky, tovaryši či učni. Toto chápání rodiny přezívalo až do 1. poloviny 19. století. Druhý případ chápání rodiny se týká vládnoucí třídy. Pojem rodina nebyl vztahován primárně ke společné domácnosti, nýbrž k systému širokého pokrevního příbuzenství. Slovem rodina bylo nazýváno téměř to samé, co rod. Jednalo se velkou skupinu

osob, která pokrevním svazkem udržovala majetek a moc a v případě potřeby byly do rodiny dosazeny také osoby pokrevně nepříbuzné (Možný, 1990, s. 17-18).

V České republice se lze setkat se dvěma typy rodin. Prvním typem je rodina nukleární, která je složena z dospělého páru a jejich dětí, ty mohou být jak vlastní, tak i adoptované. Důležité však je, že žijí společně v jedné domácnosti. Pokud s těmito členy rodiny žijí ve společné domácnosti i jiní blízcí příbuzní, jedná se o rodinu rozšířenou. Blízkými příbuznými rozumíme např. prarodiče, tety, strýce, synovce či neteře (Giddens, 1999, s. 156-157).

1.1 Funkce rodiny

V jednotlivých rodinách se lze setkat s různým postavením, mocí a rolemi, odlišnostmi ve struktuře rodiny, specifickými vztahy mezi jejími členy. Jak již bylo výše zmíněno, je možné konstatovat, že každá rodina je jedinečná a nenapodobitelná. Ale přesto jsou základní funkce u běžných nukleárních rodin stejné (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 17).

Čtyři základní funkce současné rodiny blíže popisuje Havlík a Kořa (2007, s. 68-78):

1. Funkce biologická a reprodukční

Dříve byla manželská rodina pojena se sexuálními vztahy, jejichž hlavním účelem bylo plození nové generace. Vlivem sexuální revoluce v 60. letech 20. století a s rozvojem antikoncepce došlo k oddělení manželství a sexuality. Legitimní se stala sexualita předmanželská, která je nyní odborníky doporučována.

Roste počet dětí narozených mimo manželství. Neznamená to však, že se děti rodí vždy do rodiny neúplné. Rodiče dítěte spolu mnohdy dlouhodobě žijí, avšak neuzavírají manželství. Mezi rozšířené formy soužití partnerů patří také vztahy, kdy jeden či oba partneři jsou rozvedeni a nově vzniklou domácnost s nimi obývají potomci z předchozích vztahů.

Biologicko-reprodukční funkce je nedostatečně naplňována, což je závažným problémem. Klesá porodnost, což v některých vyspělých zemích znamená dokonce vymírání dané společnosti (Havlík, Kořa, 2007, s. 68-70).

2. Funkce emocionální a tvorba domova

Emocionální funkce rodiny je tou nejdůležitější a její význam stále narůstá. V průběhu historie byla rodina místem, které členům garantovalo každodenní přežití. Zakládání nové rodiny se pojilo spíše s ekonomickou nutností než s emocemi. Postupem času docházelo

ke zeslabování reprodukční funkce a byl kladen důraz na osobní vztahy. To mělo za následek, že manželský svazek byl uzavírán na základě vzájemné shody obou partnerů a byl úzce spojován se sympatiemi, láskou a přitažlivostí.

Význam emočního základu v rodině byl posilován také ve vztahu k dítěti, jehož pozice se změnila. Došlo k zákazu dětské práce, děti začaly povinně navštěvovat školu a byly legálně ochraňovány před negativními vlivy. Také děti se staly objekty lásky, péče a ochrany.

S emocionální funkcí se úzce pojí tvorba domova, jež se také posílila. Docházelo k oddělování soukromého a pracovního prostoru. Jádrem prostoru soukromého byla, a stále je, rodina a domov. V prostředí domova má člověk možnost se odreagovat od problémů, které vznikly mimo rodinu. Na tuto funkci je vzhledem k poklesu ostatních funkcí kladen významný důraz a emocionální a morální nároky (Havlík, Kořa, 2007, s. 70-71).

Nepostradatelnou součástí emocionální funkce je funkce sociálně podpůrná. Ta vstupuje do popředí především ve chvílích, kdy se některý člen rodiny potýká s nějakým onemocněním či je indisponován problémy psychosociálními (Langmeier, Krejčířová, 1998, s. 172).

3. Funkce ekonomická

Ekonomická funkce rodiny patřila po mnoho staletí k těm nejvýznamnějším. Většina rodin na venkově vlastnila hospodářství, na němž pod vedením hospodářů pracovali chudší či svobodní rodinní příbuzní. Produkování statků bylo pro rodinu nutné k přežití. Změna nastala s průmyslovou revolucí a technologickým a ekonomickým rozvojem. Z mnoha mužů, kteří se živili jako hospodáři, řemeslníci či živnostníci, se stali dělníci a zaměstnanci. Jejich dovednosti byly znehodnoceny novými technologiemi a jejich postavení se z „přirozené hlavy rodiny“ změnilo na „živitele“. Z jejich žen se stávaly „ženy v domácnosti“ či odcházely samy pracovat např. do továren. Ženy z vyšších vrstev se neměly možnost ekonomicky osamostatnit, protože práce služek či dělnic v jejich případě nepřipadala v úvahu. Ty pak nejčastěji bojovaly za emancipaci žen, vzdělání a rovnoprávnost profesí.

Většina rodin ve 2. polovině 20. století ztrácela úlohu hospodářsky produktivních jednotek. Prakticky většina mužů a také mnoho žen plnilo svou profesní roli mimo rodinu. Rodina se proměňovala v jednotku, v níž statky byly získávány mimo ni a následně přerozdělovány, upravovány a konzumovány. Rodina, která dříve představovala záruku

přežití, což ji drželo pohromadě, postupně ztrácela toto ekonomické pouto. Profesionální život členů již nebyl přímo rodinnou záležitostí, uplatnění členů se přesouvalo do jiných skupin, např. politických či pracovních. Rodina se společně scházela mnohem méně a postoje či zájmy jejích členů se častěji rozcházely. To mělo často za následek také odcizení některých členů rodiny (Havlík, Kořa, 2007, s. 71-73).

4. Funkce socializační, výchovná

Jedná se o funkci, která je v současnosti tou nejvýznamnější a je mnohým ovlivňována, např. proměnami ekonomické funkce rodiny, rodinnými vztahy či postavením žen ve společnosti. Jedním z dalších ovlivňujících faktorů, je převzetí funkce vzdělávání školou, předškolními a mimoškolními zařízeními či médii. Prostřednictvím médií se do výchovy promítají proměny postojů k rodině a výchově.

Funkce socializační a výchovná je v úzkém vztahu se školou, jelikož převzala část úlohy rodiny spojené se vzděláváním. Škola vysvobodila dítě z předčasné ekonomické aktivity, prodloužila mu dětství a mládí, poukázala na nutnost o dítě pečovat a chránit ho. Z velké části také organizuje rodinám čas a ovlivňuje jejich systém hodnot. Jednou z hlavních hodnot rodiny se často stává školní úspěch dětí, což je mnohdy také měřítkem úspěšnosti celé rodiny a prostředkem udržení sociálního statusu.

Rodina a škola se jistým způsobem doplňují tak, že obě rozdílnými prostředky udržují spojitost sociálního řádu. Mohou se však také dostávat do konfliktu s působením jiných socializačních vlivů, jako jsou již zmíněná masmédiá či vrstevnické skupiny. Do rozporu se může dostávat také rodinná a školní socializace především tehdy, když škola a rodina mají rozdílné systémy hodnot (Havlík, Kořa, 2007, s. 73-78).

Rodiny neplní jednotlivé funkce stejně dobře. Pokud dojde k tomu, že rodina některou z funkcí neplní dostatečně, jedná se o rodinu dysfunkční. Sobotková (2001, s. 33) uvádí: „*Dysfunkční rodiny vykazují některé z těchto charakteristik: popírání či neřešení problémů, chybějící intimita, vzájemné obviňování, rigidní role, potlačování osobní identity na úkor rodinné identity, individuální potřeby členů rodiny obětované dysfunkčnímu rodinnému systému, nejasná komunikace, chybění jasných hranic mezi členy rodiny, nejasná pravidla a kompetence.*“ Dysfunkce rodiny může mít také za následek individuální psychopatologie, mezi které patří např. neurotické obsese, užívání návykových látek či asociální chování. Tyto psychopatologie poté samozřejmě negativně ovlivňují fungování rodiny jakožto celku (Sobotková, 2001, s. 33).

2 RODIČOVSTVÍ

Rodičovství představuje v životě člověka významný projev generativity dospělého věku, ale také naplnění intimity, jelikož rodičovstvím vznikají jedinečné a hluboké citové vazby, které povětšinou přetrvávají až do konce života. Rodičovstvím přirozeně vrcholí manželství, jež je mnohdy z tohoto důvodu uzavíráno. Rodičovství s sebou přináší mnoho nového, jako je např. rozvoj schopnosti vnímat svět i jinými očima, rozvoj emoční a sociální inteligence, flexibility a empatie, ale také významně ovlivňuje dosavadní role a mezilidské vztahy (Vágnerová, 2007, s. 108-109).

2.1 Přejchod k rodičovství

Přejchod k rodičovství je nejvýznamnějším krokem v životě rodiny, ale také v životě samotného jedince. Skutečnost, že sami můžeme rozhodnout o tom, zda a kdy se staneme rodiči, z něj dělá krok ještě složitější. Možný (2011, s. 151-154) uvádí čtyři jedinečné vlastnosti přechodu k rodičovství.

1. Jde o přechod, který je spojen se silným kulturním tlakem, a to především na ženu. Role ženy je po celá staletí spojena především s mateřstvím. Kultura tradičně negativně pohlíží na ženy, které odmítají mateřství. Tím ženu vystavuje nátlaku např. ve chvíli, kdy se žena rozhodne k umělému přerušení těhotenství, které je v naší společnosti legální. Nátlak je také vytvořen na ženy bezdětné, které již mají věk na to stát se matkami. Ty jsou často vystavovány otázkám typu: „Kdy budeš mít děti? Ty nechceš děti? Ty nemůžeš mít děti?“ apod.
2. Jde o přechod, k němuž může dojít také mimovolně. Znamená to, že dítě, především to první, je počato neplánovaně. Ve 2. polovině 20. století bývala každá druhá nevěsta již těhotná, přitom její věk se pohyboval nejčastěji kolem dvaceti let. V dnešní době je situace jiná. Partneři odkládají sňatky a rodičovství na dobu, než získají aspoň částečnou ekonomickou autonomii.
3. Jde o přechod, který je nezrušitelný. Jedinec tím, jak se v posledním století dramaticky mění tempo sociálních změn, přišel o oporu v tradicích. Musí se nejčastěji rozhodovat sám, a to i v situacích, kdy mu chybí dostatek informací k tomu, aby lépe odhadl následky rozhodnutí. Je nucen postupovat metodou pokus – omyl. Prakticky všechna jeho rozhodnutí lze změnit či upravit, má možnost druhého pokusu. To se ovšem netýká rodičovství. Člověk nemůže vzít

zpět to, že se stal rodičem a nemůže ani dítě vyměnit. To platí také pro otcovství, přestože muž se ke své roli otce může snadněji nehlásit.

4. Jde o přechod, který je zlomový. Ostatní životní přechody lze do určité míry naplánovat, připravovat. Např. sňatek je připravován i mnoho měsíců dopředu, stejně tak jedinec ví, že bude v danou dobu odcházet do důchodu a může se na tento odchod dostatečně dlouho připravovat. Narození dítěte není pozvolným přechodem. Dítě tu doposud nebylo a nejdou tu je. Žena se na mateřství v průběhu těhotenství připravuje fyziologicky, ne však sociálně. Především rodiče prvního dítěte zažívají po jeho narození šok a pocit nejistoty (Možný, 2011, s. 151-154).

Přechod k rodičovství je nejen významným životním krokem jedince, ale znamená také těžkou zkoušku partnerského vztahu. Partneři mohou k rodičovství motivovat různé faktory, na jejichž základě se nakonec rozhodnou, zda jsou připraveni založit rodinu. Vágnerová (2007, s. 109-112) rozděluje faktory na vnější a vnitřní.

Vnější motivace k rodičovství

V naší společnosti je běžnou sociální normou očekávání, že mladý dospělý jedinec vstoupí do manželství a založí rodinu. Pokud toto očekávání splní, je odměněn získáním vyšší společenské prestiže. Zhruba do 30 let je naší společností akceptována bezdětnost. Zároveň je společnost v posledních letech více tolerantní k tendencím mladých dospělých odkládat rodičovství. Důležitým hlediskem, zda se stát rodičem, je ekonomické a materiální zabezpečení, především mít vlastní bydlení. Stimulační vliv má také okolí. Tedy pokud se kolem partnerů pohybuje více párů, kteří již mají děti, může je to motivovat k založení jejich rodiny. V neposlední řadě motivaci významně ovlivňuje zkušenost z dětství. V tomto případě hraje největší roli to, jak jedinec vnímá své dětství, jak rodičovství zvládali jeho rodiče, jaké má zkušenosti s chováním rodičů k dětem apod. Především se jedná o působení matek na dcery (Vágnerová, 2007, s. 109-110).

Vnitřní motivace k rodičovství

Potřeba založit rodinu je vrozenou biologickou potřebou. Síla této potřeby je u každého jedince rozdílná. Jde o potřebu, jež je v značné míře psychicky modifikována.

Rodičovství jistým způsobem může uspokojovat základní psychické potřeby, avšak uspokojení může také blokovat.

- **Potřeba nových podnětů** – Narození dítěte s sebou přináší oživení partnerského života, nové zkušenosti a zážitky, ale také nejedno omezení.
- **Potřeba citové vazby** – Dítě se stává objektem citového vztahu. Přijímá city od rodičů a oplácí jim je. Narození dítěte může mít ale za následek ochabnutí citů mezi partnery.
- **Potřeba seberealizace** – Tato potřeba může být uspokojována i prostřednictvím rodičovství. Je možné, že se dítě stane smyslem existence rodičů a bude přispívat k pocitu naplnění jejich života. Prostřednictvím dítěte může rodič potvrzovat svou hodnotu. Dítě se může ale také stát překážkou v seberealizaci rodiče, především v oblasti profesní.
- **Potřeba otevřené budoucnosti** – Dítě pro rodiče znamená pokračování jejich života. Dítě v sobě nese vlastnosti rodičů, jejich fyzickou podobu, ale také tradice, hodnoty či zvyklosti, které následně předává svým potomkům (Vágnerová, 2007, s. 110-112).

2.2 Rodičovské role

Role rodiče je důležitou součástí života dospělého jedince. Jde o roli, která je především biologicky podmíněná, ale svou hodnotu má i v rovině sociální a psychické. Je rolí velice specifickou a v mnoha směrech odlišnou od jiných rolí, do kterých dospělý jedinec vstupuje. Rodičovskou roli Vágnerová (2007, s. 109) charakterizuje takto:

- Je rolí, která je silně asymetrická a jako jediná je nadřazená. Dítě je rodiči ve všem zcela podřízeno a zároveň je plně závislé na jeho péči. Rodič rozhoduje o všem, co se dítěte týká.
- Na rozdíl od jiných rolí je ta rodičovská nevratná, jak již bylo uvedeno. Rodič nemůže přestat být rodičem a nemůže ani dítě vyměnit v případě, kdy není spokojen s jeho vlastnostmi.
- Dítě je společným potomkem dvou lidí, rodičů. Dítě se stává specifickým a nezrušitelným poutem mezi partnery.
- Jelikož je narozené dítě plně závislé na rodičích, představuje rodičovství významný zvrat v jejich životě, jak je opět již výše uvedeno. Nese s sebou mnoho povinností a nároků, proto vyžaduje změnu dosavadního životního stylu.

Vágnerová (2007, s. 116-117) dále uvádí, že rodičovská role je mnohem více diferencovaná než role bezdětných párů. Nová role matky a otce ve větší míře odpovídá

tradičnímu vzorci doplňování se submisivní a emotivní ženy a dominantního a racionálního muže. S příchodem rodičovství se matka a otec stávají závislejšími na společnosti, především na institucích, které mají právo zasahovat do toho, jak bude dítě vychovááno a vzděláváno. Rodiče všechna svá rozhodnutí podřizují potřebám své rodiny, tudíž lze říct, že prostřednictvím svých dětí se stávají manipulovatelnějšími. Ve chvíli, kdy se pár stane rodiči, vyrovná se svým vlastním rodičům. Mnohdy tímto vyrovnáním rolí dochází ke vzájemnému sblížení s rodiči a lepšímu porozumění. Přestože mají oba rodiče mnoho společného, naplnění role otce a matky se od sebe významně odlišuje.

2.3 Genderové role rodičů

Nakonečný (2009, s. 104) definuje pojem sociální role jako „*způsob chování, které sociální okolí od jedince očekává z hlediska jeho věku, pohlaví a společenského statusu, a také situace, v níž se jedinec nachází*“. Giddens a Sutton (2013, s. 994) obdobně uvádí, že sociální role je „*chování očekávané od jednotlivce konkrétním sociální postavení*“. Dále doplňují: „*Představa sociální role je převzatá z divadla, kde termín role označuje party přehrávané herci na jevišti v rámci představení. V každé společnosti hrají jednotlivci celou řadu sociálních rolí podle toho, jak se proměňuje kontext jejich momentálních aktivit.*“

Zcela nezbytné je rozlišit dva pojmy, a to pohlaví a gender. Pojem pohlaví pochází z anglického „sex“ a je užíván k označení rozdílů mezi mužským a ženským tělem neboli fyziologických a anatomických zvláštností (Giddens, Sutton, 2013, s. 554). Hovoříme o zvláštnostech, které jsou z kulturně společenského hlediska a jeho vývoje neměnné a lze o nich konstatovat, že existovaly a nadále existují ve všech společenstvech (Janošová, 2008, s. 38-39). Druhým pojmem je gender, v češtině uváděn jako rod. Gender je naopak užíván k popisu rozdílů mezi muži a ženami v oblasti psychologické, sociologické a kulturní. Jelikož se spíše vztahuje k sociálně konstruovaným mužským a ženským rysům chování a osobnosti, nemusí nezbytně odpovídat biologickému pohlaví. Toto je důvodem, proč je nutné od sebe pojmy pohlaví a gender odlišovat. Mnoho rozdílů mezi ženou a mužem není možné soudit pouze podle biologického hlediska (Giddens, Sutton, 2013, s. 554).

Smolík (1996, s. 401-402) uvádí, že se na celkové mužské a ženské identitě podílejí čtyři komponenty v následujícím sledu: biologické pohlaví, jádrová pohlavní identita, pohlavní identita a pohlavní role. Pod biologickým pohlavím chápeme chromozomální výbavu jedince a fyzikální vlastnosti a vzhled jeho genitálií. Jádrovou pohlavní identitu lze popsat

jako emoční souhlas s příslušností buď k ženskému, nebo mužskému rodu. Je fixována již kolem třetího roku věku dítěte a je neměnná. Proto lze konstatovat, že má blíže k pojmu pohlaví. Pohlavní identita souvisí s definováním vlastního mužství, či ženství. Je součástí našeho vnitřního Já, avšak navenek se nemusí nutně projevit. Pohlavní role je výrazem pohlavní identity na veřejnosti. Jedná se o souhrn představ, které určují, jaké jsou či měly by být ženy a jací muži (Janošová, 2008, s. 41-43).

2.3.1 Role ženy a muže

Člověk je buď ženou, nebo mužem. Toto rozdělení je snadné, neměnné a především díky pohlavním znakům ve většině případů snadno rozlišitelné. Ženy nosí sukně či šaty, líčí se, celkově dbají o svůj zevnějšek. Jelikož jsou citově zranitelnější, častěji křičí či pláčou. Muži jsou pohlavím silnějším. Jsou mnohem více racionální, dravější, komunikace s nimi je otevřená a užívají při ní i hrubé výrazy. Toto tvrzení samozřejmě není možné stoprocentně aplikovat. Na jednu stranu mužství a ženství je přírodou, tedy biologicky, dané, ale má veliký vliv má také společnost, ve které jedinec žije. Např. stále existuje mnoho národů, kde odpradávná nosí sukně muži, ti se také malují. Naopak se lze setkat i se společnostmi, v nichž se muži věnují zábavě, a právě z žen se stávají živitelé rodiny. A tyto nesrovnalosti v pojetí ženské a mužské role nesouvisí pouze se společností, v níž jedinec žije, ale také s časovým obdobím. Každé období i každá společnost si utváří vlastní pohled na ženství a mužství. Jednotlivé odlišnosti se týkají chování, např. ženy v některých kulturách se nemohou po ulici pohybovat bez muže, dále v zevnějšku, např. ženy v islámských zemích si zahalují tzv. ženské ornamenty, a samozřejmě také způsobu vyjadřování (Valdrová a kol., 2004, s. 9-10).

Pokud pohlédneme na současné ženy a muže, tak lze spatřit, že viditelnější rozdíly mezi projevy žen a mužů jsou u středních, a především starších generací než u generace mladší. Sociální psychologové přichází s pojmem labilizace a konfuze mužské a ženské role. Pojmenovávají tak proces, kdy se postupně vytrácí rozdíly mezi ženami a muži, především v oblasti zaměstnanosti, nezávislosti, úpravě zevnějšku, odívání či sexuálního chování. Tyto rozdíly bývají mnohdy až příliš zveličovány a zdůrazňovány. Kořeny těchto pohledů nalzáme v tradičním pojetí těchto dvou rolí, kdy jsou vnímány jako bytostně odlišné (Janošová, 2008, s. 25).

Plaňava (2000, s. 108) uvádí, že naše společnost vytvořila pro ženskou a mužskou roli určitá očekávání a normy, které mají psychologickou dimenzi. Tato očekávání a normy uvádí pro lepší přehlednost v tabulce (viz tab. č. 1).

ŽENSKÉ ROLE	MUŽSKÉ ROLE
Od žen se očekává, případně připouští, jsou-li:	Od mužů se očekává, případně připouští, jsou-li:
<ul style="list-style-type: none"> • orientované na domov a děti • vřelé, laskavé, jemné, něžné • uvědomují si pocity druhých lidí; ohleduplné, taktní, soucitné • náladové, přecitlivělé, temperamentní, vzrušitelné, emocionální, subjektivní, nelogické • stěžují si, hašteřivé • slabé, bezmocné, křehké, emočně zranitelné • submisivní, povolné, závislé 	<ul style="list-style-type: none"> • ambiciózní, soutěživí, podnikaví, průbojní, orientovaní na svět • klidní, stabilní, neemotivní, realističtí • silní a vyhranění, houževnatí a neústupní, rázní • agresivní, siláčtí, rozhodnutí, dominantní, objektivní, logičtí • nezávislí, spoléhající se na sebe • drsní, strozí, nelítostní, krutí • autokratičtí, rigidní, arogantní

Tab. č. 1 Psychologické dimenze mužské a ženské role. Zdroj: autorka s použitím Plaňava (2000, s. 108).

Kubátová (2010, s. 231-233) poukazuje na to, že dělení dle pohlaví se významně projevuje v genderovém dělení práce. Uvádí, že ženy se v rámci socializace učí negativním ctnostem, mezi které se řadí mlčení, odříkání a rezignace. Muži se naopak učí ctnostem pozitivním, tedy smyslu pro čest či soutěživosti, které vytváří základ pro jeho mužnost. Pro ženu je mnohem obtížnější se prosadit a musí vynaložit více úsilí, aby dostaly slovo a byla jim věnována pozornost. V případě, že jim pozornost i přesto není dána, často se uchylují k prosazení se pomocí zbraní slabých, čímž však posilují stereotypy. Jedná se např. o situaci, kdy žena vybuchne a je následně považována za hysterickou. Chování mužů je mnohdy diskriminační. Požadavky žen vnímají jako rozmary a snaží se na ně odpovědět konejšivými slovy, lichotkou či odvést tak jejich pozornost jinam. Takto genderově rozdělený svět ženy demotivuje věnovat se něčemu, co se jim na jednu stranu neodpírá, ale na stranu druhou se to od nich ani neočekává. Pokud existuje nějaká pracovní pozice, která je obtížně dostupná ženám, není to proto, že ona ji nemůže zvládnout, ale proto, že byla vytvořena na míru pro muže. A aby i přesto na ni žena dosáhla, je nutné, aby se mužům vyrovnala nejen ve zkušenostech či vzdělání, ale také vlastnostech, které se očekávají od mužů, např. pevný hlas, přirozená autorita, dravost a jistý fyzický vzhled.

Tato mužská nadvláda v dnešní době není již zcela samozřejmá jako dříve. Vliv na to mělo především feministické hnutí. Ženy mají dnes lepší přístup ke vzdělání, mohou získat lépe placenou práci a působit i ve veřejné sféře. Naopak se v jejich případě do pozadí dostává péče o domácnost či zakládání rodiny. Ale přesto se změny v postavení žen i nadále opírají o tři zásady, jimiž je řízena volba žen a jejich okolí:

- pro ženy se hodí činnosti, ve kterých lze spatřit podobnost s činnostmi v domácnosti – péče o druhé, práce ve školství, práce ve službách apod.;
- ženy nemohou získat nadvládu nad muži, proto v případě srovnatelných podmínek pro řídicí funkci bude s největší pravděpodobností vybrán muž a žena zaujme funkci podřízené;
- manipulace se stroji a jinými technickými předměty přísluší zpravidla mužům (Kubátová, 2010, s. 231-233).

2.3.2 Role matky a otce

Stejně, jako se odlišuje role ženy a muže, odlišuje se i role matky a otce. Každý z nich k rodičovství přistupuje rozdílně a do vzájemného vztahu s dítětem vnáší jistá specifika.

Špaňhelová (2010, s. 17-19) uvádí, co vše do vztahu s dítětem přináší matka a co dítěti dává.

- V první řadě matka svému dítěti dává ten největší dar, a to **přijetí**, které je velmi důležité. Znamená to, že přijme narozené dítě takové, jaké je, aniž by dopředu znala jeho charakterové vlastnosti a temperament. Je totiž velmi pravděpodobné, že dítě bude osobnostně rozdílné od představ matky či v budoucnu bude mít jiné zájmy, než si matka přeje. Některé matky své dítě po narození přijmou hned a bez jakéhokoli omezení. Někdy jim přijetí může trvat déle, což může být zapříčiněno osobností matky, ale také tím, s kým žena dítě má či za jakých okolností bylo dítě zplozeno nebo se narodilo.
- Matka do vzájemného vztahu s dítětem jednoznačně vnáší také **lásku**, která by měla úzce souviset s přijetím. Matka miluje své dítě i ve chvílích, kdy je nemocné či zraněné. Miluje ho i tehdy, kdy se zhorší jeho školní prospěch či jedná nevhodně směrem ke svým kamarádům. Svou lásku v těchto chvílích dává najevo tak, že reaguje, není jí to jedno. Žádá po dítěti opravu nebo omluvu a přeje si, aby se ze svých chyb do budoucna poučilo.

- Dále matka do vztahu vnáší **jistotu**. Jistotou rozumíme, že co matka řekne, to také platí. Jistota jde ruku v ruce s důsledností jejíž nedodržování dítě mate.
- Dalším prvkem je **ochrana** dítěte před riziky a léčkami života. Matka dítě provází životem a prostřednictvím zážitků a prožitků ho seznamuje s tím, co mu ovlivňuje život, jak se v něm orientovat a jak v daných chvílích reagovat.
- Významným prvkem je i **komunikace**. Ta by měla být především otevřená. Matka by měla s dítětem mluvit i o tématech nepříjemných nebo těch, ze kterých může mít dítě obavy. Správnou a otevřenou komunikací v rodině dochází ke snižování strachu a obav.
- Matka se pro své dítě stává **příkladem**. Již od batolecího věku lze pozorovat, jak dítě napodobuje matku. Dělá podobné grimasy jako ona, obléká se do jejích věcí, opakuje činnosti, které vykonává. Ve školním věku přijímá matčiny názory, které následně reprodukuje spolužákům či učitelům ve škole. Samo ještě nedokáže dostatečně argumentovat, tudíž platí a je správné to, co řekla matka. Příkladem jsou také drobnosti, které člověk na první pohled nevnímá. Je to např. polibek na rozloučenou, vzájemná komunikace s otcem dítěte, jak probíhají jejich hádky a následné usmiřování nebo využívání volných chvil. Toto vše může ovlivnit jeho budoucnost, a to i negativním způsobem. Může si říct, že se mu jednání matky v určitých situacích nelíbilo a samo je tak nechce opakovat.
- Dítě si od matky přebírá model ženské **role**. Pokud se jedná o děvče, tak se v budoucnu nejčastěji podle tohoto modelu chová. Mnohdy ženy nesouhlasí s chováním a jednáním svých matek a jsou toho názoru, že jej rozhodně ony samy opakovat nebudou. Někdy ženy opravdu později jednají jinak, avšak mnohdy tyto vzorce chování u nich samotných také objeví. Model ženské role si odnáší také chlapec. Svou budoucí ženu si často vybírá právě podle své matky (Špaňhelová, 2010, s. 17-19).

Také otec vnáší do vzájemného vztahu s dítětem nepostradatelné prvky. Samozřejmě lze uvést vše, co bylo popsáno výše u matky. Avšak v mnoha rodinách je otcovská role od té matčiny rozdílná. Otec se častěji věnuje pracovním záležitostem, a tedy s dítětem netráví tolik času jako matka. Především z tohoto důvodu Špaňhelová (2010, s. 20-21) uvádí i prvky jiné.

- **Čas** je velmi důležitým prvkem, který otec svému dítěti dává, a tím mu umožňuje poznat svého otce, hrát si s ním a vytvářet nové zážitky. Dítě v každém věku vnímá

rozdílnost otce od matky, jeho rozdílné rozhodování, přístup i podporu. Společný čas mohou strávit aktivně i pasivně. Ten aktivně strávený je pro oba tím důležitějším a lze do něj zahrnout chvíle, kdy si spolu opravdu hrají, učí se spolu a navzájem si vypráví. Pasivně prožitý čas je také nepostradatelný. Jedná se o chvíle, kdy otec a dítě není v přímém kontaktu, ale dítě má možnost pozorovat jednání svého otce, např. jeho chování k matce či jeho fungování v domácnosti.

- Stejně jako matka je i otec **příkladem** pro své dítě. Aby si příklady od svých rodičů mohlo přenést do budoucího života, je žádoucí, aby příklady otce a matky byly ve shodě.
- **Ochrana** by měla mít z otcovy strany širší rozměr, tedy aby byla pro dítě vnímatelná jak směrem ke své osobě, tak směrem k celé rodině, tedy matce a dalším sourozencům. Takováto ochrana představuje otcovu rozhodnost a schopnost čelit překážkám. Otcova ochrana a rozhodnost pak dítěti přináší pocit jistoty.
- Nejen matka, ale i otec přináší do vzájemného vztahu velmi důležitou **lásku**. Svou lásku k dítěti dává otec najevo stejnými způsoby jako matka, tedy objetím, pohlazením, úsměvem. Avšak otcovy projevy lásky mohou být pro dítě i razantnější, jako je nekompromisní nepřijetí nevhodného chování dítěte. Tato razantnost je však pro dítě jistotou, že věci budou přesně tak, jak bylo dopředu stanoveno.
- Dalším nezbytným prvkem je **komunikace** mezi otcem a dítětem. Otec mnohdy dokáže dítěti vysvětlit věci, které matka nezvládne. Pomocí komunikace dítěti ukazuje své postoje a provádí ho životem.
- Dítě si od otce přebírá model mužské role. Pokud se jedná o chlapce, tak je důležité, aby se ztotožnil s tím, co otec dělá, nebo se naopak zamyslel nad tím, jaký by chtěl v budoucnu být jako otec i jako partner. Dívka si často vybírá partnera podobného svému otci, mnohdy nevědomě.
- Otec do vztahu přináší **podporu a oporu**. Zde je myšlena především ta pro matku. Je žádoucí, aby dítě vidělo, jak probíhá domluva mezi otcem a matkou, a zda otec dokáže matku podpořit. Dítě by mělo vnímat ochotu svého otce, jeho radost ze spolupodílení se na rodinném životě a upřímnost.

- Otec **buduje vztah** s dítětem a matkou. Rozhodně není správné, když otec svým chováním potlačuje důležitost a význam matky. Toto potlačování nejčastěji probíhá tak, že otec slovně snižuje matčino sebevědomí, např slovy: „*Nerozumíš tomu. Neplet se do toho*“, nebo na slova matky nereaguje či zvyšuje hlas (Špaňhelová, 2010, s. 20-21).

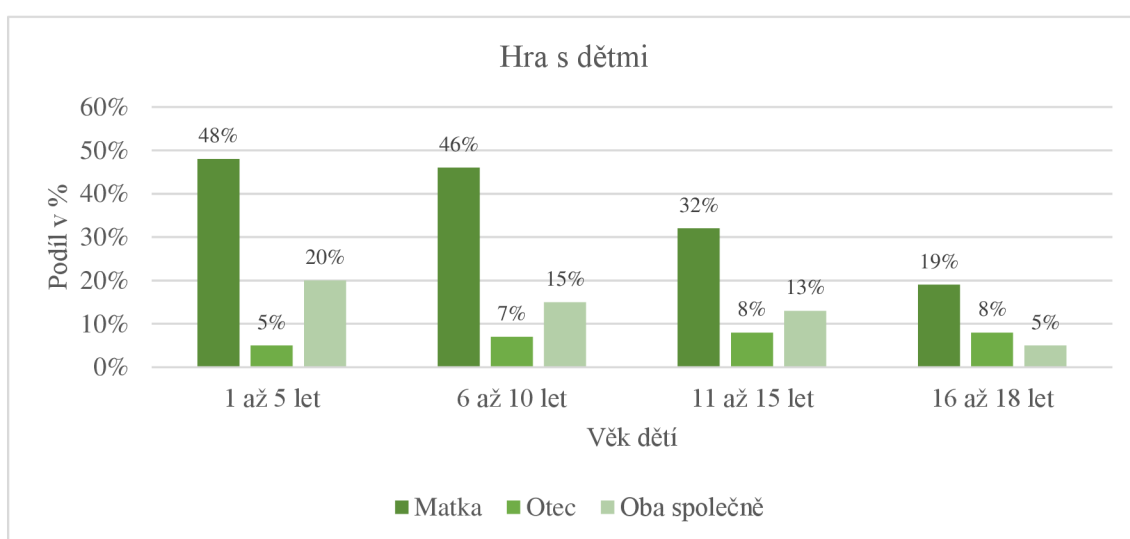
Také Vágnerová (2007, s. 131-134) se zabývá genderovou diferenciací rodičovských rolí a chováním, které z nich vyplývá. Mnoho matek a otců má o rodičovství odlišnou představu. Shodují se na tom, že pro dítě je důležitá matka i otec, ale rozchází se v představě, jak přesně má rodič daného pohlaví jednat. Otec na rozdíl od matky se méně častěji svým dětem věnuje. Nejčastěji se zapojuje do výchovných a pečovatelských činností ne z vlastní vůle, nýbrž na požádání. To v současnosti vytváří největší rozdíl mezi matkami a otci. Vágnerová (2007, s. 131-134) uvádí, že většina rodin po narození dítěte přechází k tradičnímu modelu, kdy žena zůstává v domácnosti a pečuje jak o dítě, tak o zaměstnaného otce, který se stává výhradním živitelem rodiny.

Role matky se pojí s větší péčí o dítě, věnuje více času interakci s dítětem než otec. Chování matek k dětem lze považovat za více genderově univerzální, jelikož k oběma pohlavím přistupují velmi obdobně. Matky mají před sebou také náročný úkol, protože musí sladit hned několik rolí najednou a vyrovnat se s jejich nároky. Musí sladit roli matky a manželky s jejich profesní rolí, vyrovnat se se změnami v oblasti role rodičovské a manželské. Úspěšné harmonizování rolí je pro matku velikou podporou ženského sebevědomí (Vágnerová, 2007, s. 136-138).

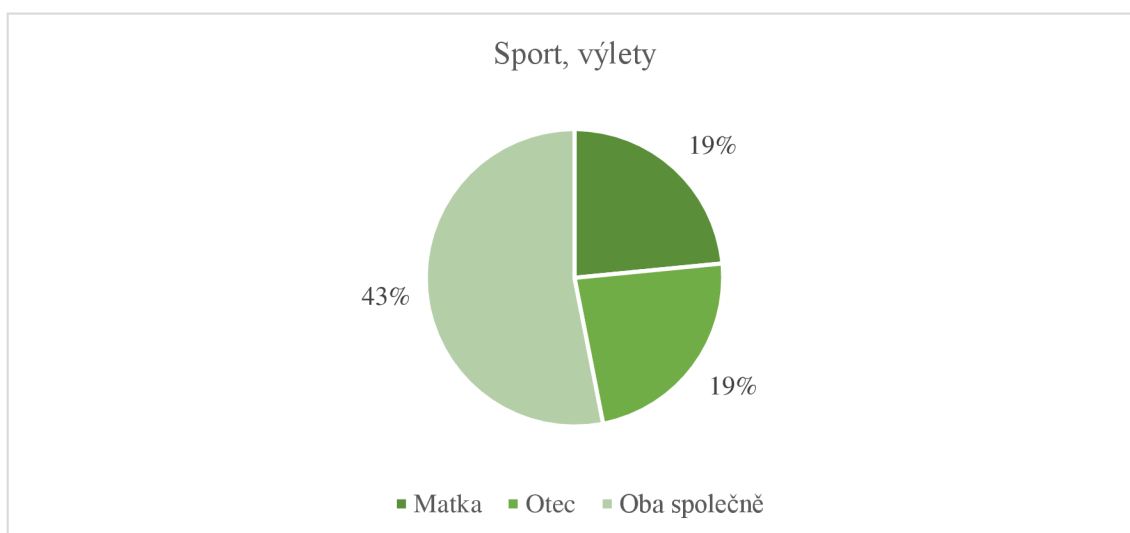
Otcové se každodenní péči o dítě věnují méně než matky, nejčastěji je pouze zastupují a chápou tuto činnost jako pomoc matce, které ji aktuálně nemůže vykonávat. Častěji se dětem věnují v rámci volnočasových aktivit. Také děti více genderově rozlišují. Jejich chování k dcerám bývá odlišné než k synům. Otec je často stavěn do pozice vedlejšího rodiče, je pro dítě vzácnější a stává se tím, kdo se s dítětem věnuje atraktivnějším aktivitám. Chování otce k dětem je závislé na podpoře a ocenění okolí. Více se dětem věnují ti otcové, které jejich partnerka či rodiče v jejich péči podporují. Jejich postoj k rodičovství je více závislý na jejich vlastních zkušenostech z dětství (Vágnerová, 2007, s. 134-135).

Také výzkumy potvrzují odlišnost mezi rolemi matky a otce. Z výzkumu *Rodiče 2005* (Bierzová, 2006, s. 75) vyplývá, že matka je až v 79 % případů tím, kdo má v rodině více času na děti. Otec v tomto případě má více času na děti pouze v 11 %, ve zbylých 10 % jsou

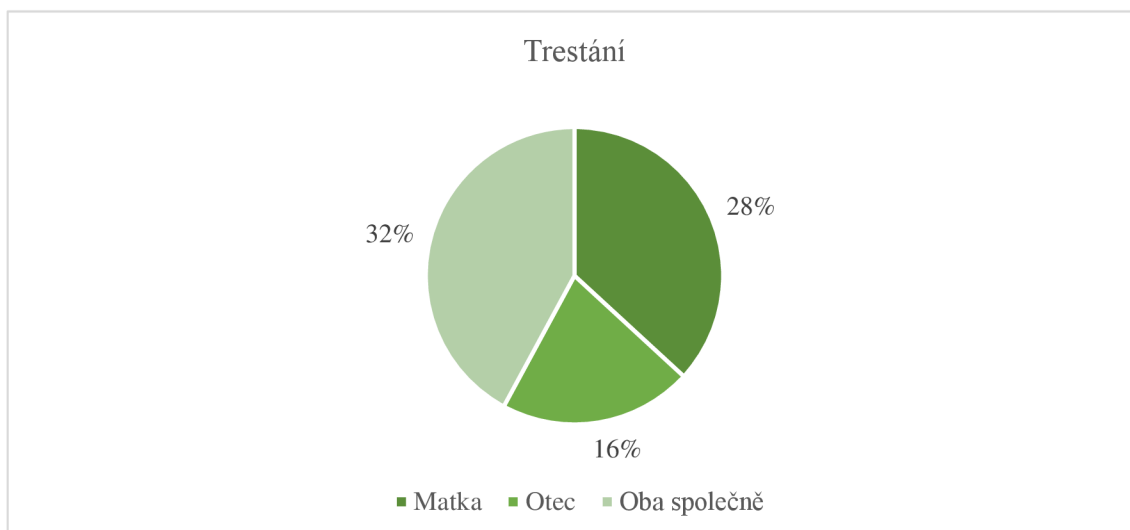
to prarodiče dítěte. Stejný výzkum přináší také viditelné rozdíly v otázce, kdo si s dětmi nejčastěji hraje (viz graf č. 1). V tomto případě je zde závislost na věku dítě, a přestože lze pozorovat, že v případě matky s přibývajícím věkem dítěte klesá čas strávený hrou s dítětem, a v případě otce naopak vzrůstá, čas matky i přesto výrazně převyšuje ten otcův. Výzkum prezentuje také výsledky v otázce, kdo s dětmi častěji sportuje a chodí na výlety (viz graf č. 2) či kdo děti častěji trestá (viz graf č. 3). V případě sportování a výletů nelze spatřit mezi matkou a otcem rozdíl. V druhém případě lze zpozorovat, že častěji trestají matky, což může vyplývat ze skutečnosti, že matky s dětmi tráví více času než otcové, a tedy i ve větší míře vnímají nevhodné chování dětí či jiné okolnosti, ke kterým se trestání vztahuje.

Graf č. 1 Kdo si nejčastěji s dětmi hraje. Zdroj: autorka s použitím Bierzová (2006, s. 78).

Graf č. 2 Kdo chodí s dětmi sportovat a na výlety. Zdroj: autorka s použitím Bierzová (2006, s. 79).

Graf č. 3 Kdo děti trestá. Zdroj: autorka s použitím Bierzová (2006, s. 79).

Výzkum K otcovské a mateřské roli v rodině (2003), se zaměřoval na dělbu péče o děti a domácnost v rodině respondentů. Z výsledků výzkumu vyplývá, že matky se ve sledovaných oblastech angažují mnohem více než otcové. Největší rozdíly lze pozorovat v oblasti péče o dítě v době jeho nemoci, kdy rozdíl mezi matkou a otcem je 81 %, nebo v oblasti doprovázení dítěte k lékaři, kdy rozdíl je 76 %. Výrazný rozdíl je pozorovatelný také v oblasti četby pohádek, kdy rozdíl činí 48 %. Jedinou zkoumanou oblastí, ve které se více angažují otcové jsou společné výlety a sport, zde je rozdíl 6 % ve prospěch otce.

Wang (2013) uvádí, že matky a otcové k podobným typům aktivit nepřistupují stejně. Například v oblasti péče o domácnost se otcové převážně starají o opravu a celkovou údržbu domácnosti, matky naopak věnují více času úklidu či vaření. Matky také mnohem častěji vidí prováděné činnosti smysluplnější než otcové. Např. domácí práce matky považují za velmi smysluplné v 46 %, otcové pouze ve 28 %. Matky své volnočasové aktivity za smysluplné považují v 63 %, otcové v 52 %. Velmi podobně vidí činnosti spojené s péčí a výchovou dítěte, kdy matky je za velmi smysluplné považují v 63 % a otcové v 60 %.

Genderové rozdíly mezi matkou a otcem lze pozorovat také ve využití volného času. Otcové mají tendenci svůj volný čas trávit více sledováním televize či používáním jiných elektronických zařízení. Také se větší míře věnují sportovním aktivitám. Matky častěji vyplňují volný čas společenskými aktivitami jako je setkávání se s přáteli či účastnění se různých akcí (Wang, 2013).

3 TĚHOTENSTVÍ, MATEŘSKÁ A RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ

Významnou osobní překážku v práci ze strany zaměstnance představuje mateřská a rodičovská dovolená, kterou může matka či otec čerpat pouze v případě, že jsou zaměstnaní. Matka či otec, kteří zaměstnaní nejsou či jsou osobami samostatně výdělečně činnými, mohou čerpat peněžitou pomoc v mateřství, později rodičovský příspěvek, protože nárok na získání těchto dávek se nepojí s mateřskou a rodičovskou dovolenou, nýbrž se splněním zákonem daných podmínek, které budou blíže popsány níže. Žena má možnost po narození dítěte čerpat mateřskou dovolenou a po jejím skončení rodičovskou dovolenou. Mužům je umožněno čerpat pouze rodičovskou dovolenou. Čerpání mateřské i rodičovské dovolené je nutné předem projednávat se zaměstnavatelem (Štěpánková, 2010, s. 14).

Mateřská i rodičovská dovolená je upravena zákoníkem práce (Zákon č. 262/2006 Sb.).

3.1 Zaměstnání těhotných žen

Neexistuje žádný právní předpis, který by ženám stanovoval povinnost zaměstnavateli oznámit své těhotenství. Avšak do doby, než zaměstnavatel bude s těhotenstvím obeznámen, nemůže žena využívat opatření, která jsou stanovena zákonem na ochranu těhotných zaměstnankyň. Doporučuje se oznámit těhotenství v době, kdy je již potvrzené a stabilní, tedy s koncem prvního trimestru. Pokud však žena vykonává práci, která je pro těhotenství nebezpečná anebo těhotným zakázána, je nutné zaměstnavatele informovat co nejdříve. Zaměstnavatel nemá právo po těhotné ženě vyžadovat informace o jejím těhotenství či rodinném životě (Kramná, 2019, s. 18).

3.1.1 Zvláštní pracovní podmínky těhotných žen

Zvláštní pracovní podmínky, které se týkají těhotných žen, blíže popisuje Kramná (2019, s. 18-20).

Práce zakázané těhotným ženám

Těhotným ženám je zakázáno vykonávat práce, která mohou ohrozit jejich těhotenství či pro které není dle lékařského posudku způsobilá. Zakázané práce jsou uvedeny ve vyhlášce č. 180/2015Sb. a žena je nesmí vykonávat ani v případě, že s tím nesouhlasí.

Mezi práce, které jsou těhotným ženám zakázány patří např. práce vyžadující používání izolačních dýchacích přístrojů, práce vykonávané ve vnučeném pracovním tempu či práce při kterých by mohly být vystaveny nárazům (Vyhláška č. 180/2015 Sb.).

Převedení na jinou práci

Pokud těhotná žena vykonává práci, která je zakázána těhotným ženám či dle lékařského posudku není způsobilá práci vykonávat, má právo být převedena na jinou práci. Také může o převedení sama zažádat v případě, že pracuje v nočních směnách. Zaměstnavatel má povinnost žádosti těhotné ženy vyhovět. Pokud práce, na niž je těhotná žena převedena, zaručuje nižší výdělek než ten dosavadní, má žena právo na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. V případě, že zaměstnavatel nemá možnost ženu převést na jinou práci, zůstává těhotná žena doma a dostává náhradu mzdy ve výši 100 % jelikož se jedná o překážku ze strany zaměstnavatele.

Zákaz práce přesčas

Těhotná žena nesmí být zaměstnavatelem zatěžována prací přesčas. Pokud však žena své těhotenství zaměstnavateli neoznámí, nedochází k porušení ustanovení o zákazu práce přesčas.

Pracovní cesta a přeložení

Na pracovní cestu, která je mimo obvod obce bydliště či pracoviště, může být těhotná žena vyslána pouze v případě, že s cestou souhlasí. K přeložení těhotné ženy mimo obvod jejího bydliště či pracoviště může dojít pouze na základě její žádosti.

Nárok na kratší pracovní dobu a na jinou úpravu pracovní doby

Těhotná žena může svého zaměstnavatele požádat i zkrácení pracovní doby či jinou její úpravu. Povinnosti zaměstnavatele je vyhovět tomuto požadavku, samozřejmě pokud tomu nebrání vážné provozní důvody.

Zvýšená ochrana v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

Zaměstnavatel má povinnost těhotnou ženu preventivně informovat o faktorech, které mohou ohrozit její plod, dále seznámit ji s riziky, která ji mohou ohrozit, seznámit ji s preventivními opatřeními a přizpůsobit na pracovišti prostory, v nichž si může těhotná žena odpočinout.

Nárok na pracovní volno v případě návštěvy těhotenské poradny

Těhotná zaměstnankyně má právo na pracovní volno s náhradou mzdy pro návštěvu těhotenské poradny či dalšího vyšetření (Kramná, 2019, s. 18-20).

3.1.2 Omezení výpovědi ze strany zaměstnavatele

Těhotná žena je v tzv. ochranné lhůtě, v níž jí nemůže zaměstnavatel dát výpověď. Pokud výpověď přesto dostane, je považována za relativně neplatnou. Neplatnosti se musí žena však dovolat, a to tak, že zaměstnavateli oznámí její těhotenství a prokazatelně doloží, že těhotná byla již v době, kdy výpověď obdržela. Samozřejmě existují také výjimky ze zákazu výpovědi těhotným. Takovou výjimkou může být zvláště hrubé porušení pracovní povinnosti či odsouzení těhotné ženy k nepodmíněnému trestu (Kramná, 2019, s. 19).

3.2 Mateřská dovolená

V souvislosti s porodem a následnou péčí o nově narozené dítě, náleží ženě mateřská dovolená. Tu žena může čerpat maximálně po dobu 28 týdnů, v případě narození dvojčat či víceročet pak po dobu maximálně 37 týdnů. Mateřskou dovolenou může žena začít čerpat nejdříve 8 týdnů před plánovaným porodem, zpravidla na ni však nastupuje 6 týdnů před plánovaným porodem. Mateřská dovolená musí trvat nejméně 14 týdnů a nikdy nemůže být ukončena dříve jak 6 týdnů od porodu, a to ani v případě, že se na jejím ukončení zaměstnavatel a zaměstnankyně společně domluví (Přib a kol., 2003, s. 36).

Žena nemusí u svého zaměstnavatele o nástup na mateřskou dovolenou žádat, postačí, když mu nástup oznámí a dodá příslušným lékařem vystavený tiskopis. Zaměstnavatel má povinnost omluvit nepřítomnost ženy v práci po celou dobu čerpání mateřské dovolené. V době, kdy žena čerpá mateřskou dovolenou, tak jí nepřísluší mzda, plat ani jejich náhrada. Po celou dobu čerpá peněžitou pomoc v mateřství či rodičovský příspěvek, pokud jí nárok na peněžitou pomoc v mateřství nevznikl (Štěpánková, 2010, s. 14).

3.2.1 Peněžitá pomoc v mateřství

Peněžitá pomoc v mateřství je jednou z dávek poskytovaných ze systému nemocenského pojištění. Tato dávka je poskytována ženě na mateřské dovolené či otci dítěte na rodičovské dovolené, a to v rozsahu, kdy může žena čerpat mateřskou dovolenou. Nárok na dávku nemají všichni, nýbrž pouze ti, kteří splňují zákonem dané podmínky (Štěpánková, 2010, s. 16-17).

Aby vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství, je nutné splnit dvě zákonem stanovené podmínky. První podmínkou je, aby žadatel byl v den nástupu na dávku účastníkem

nemocenského pojištění nebo aby trvala ochranná lhůta z nemocenského pojištění. Druhou podmínkou je, aby žadatel byl nemocensky pojištěn minimálně 270 dnů v uplynulých dvou letech před dnem, kdy je mu dávka přiznána. Tato podmínka může být splněna u více zaměstnavatelů, tudíž je možné dny z různých pojištění sčítat.

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství mají také osoby samostatně výdělečně činné, a to v případě, že si samy platí nemocenské pojištění. Délka tohoto pojištění musí být aspoň 180 dnů v uplynulém roce před přiznáním dávky.

Peněžitá pomoc v mateřství za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu (Zákon č. 187/2006 Sb.).

3.2.2 Otcovská

Další poskytovanou dávkou nemocenského pojištění je otcovská. Jejím cílem je ekonomicky aktivní občany zabezpečit po finanční stránce ve chvíli, kdy z důvodu nemoci či mateřství na krátkou dobu ztratí výdělek.

Otcovskou lze nově od roku 2022 čerpat po dobu 14 dnů v souvislosti s péčí o novorozené dítě. Čerpat ji může otec dítěte, který musí být zapsán v rodném listu dítěte nebo pojištěnec, jenž převzal dítě do péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu v případě, že dítě v den převzetí nedosáhlo věku 7 let. Je možné ji čerpat pouze v období šesti týdnů od narození dítěte či od jeho převzetí do péče. Pokud osoba, která chce čerpat otcovskou, je samostatně výdělečně činná, je bezpodmínečně nutné, aby aspoň 3 měsíce před nástupem na otcovskou byla účastníkem nemocenského pojištění.

Výše otcovské činí 70 % denního vyměřovacího základu za kalendářní den (Zákon č. 148/2017 Sb.).

3.3 Rodičovská dovolená

K prohloubení péče o dítě má matka i otec dítěte možnost čerpat rodičovskou dovolenou. Matka ji začíná čerpat po skončení mateřské dovolené, otec již od narození dítěte. Lze ji čerpat až do tří let věku dítěte.

Pokud zaměstnankyně či zaměstnanec zažádají o rodičovskou dovolenou, je povinností zaměstnavatele jejich žádosti vyhovět. Není povinností čerpat rodičovskou dovolenou v kuse, naopak mají rodiče možnost se v jejím čerpání střídat (Štěpánková, 2010, s. 15).

3.3.1 Rodičovský příspěvek

Rodičovský příspěvek je dávkou pro osobu, která celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině, a to po celý kalendářní měsíc. Nárok na rodičovský příspěvek má osoba nanejvýš do 4 let věku dítěte či do 7 let věku dítěte, pokud je dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené (Zákon č. 117/1995 Sb.).

Maximální výše rodičovského příspěvku činí 300 000 Kč, v případě dvojčat a víceročet činí celková částka 450 000 Kč. Ve chvíli, kdy rodič zažádá o rodičovský příspěvek, volí si i jeho měsíční výši. Pro stanovení této výše je rozhodující výše denního vyměřovacího základu. V případě, že aspoň jednomu rodiči lze stanovit 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu v částce, která převyšuje 10 000 Kč, smí si rodič zvolit měsíční výši příspěvku až do této částky. Pokud není možné ani u jednoho z rodičů stanovit denní vyměřovací základ nebo pokud oni sami jeho výši nedoloží nebo pokud činí 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu méně než 10 000 Kč, smí rodič čerpat příspěvek maximálně do částky 10 000 Kč (Portál MPSV, nedatováno).

4 VOLNÝ ČAS

Stěžejní téma celé diplomové práce je volný čas, který je nepostradatelnou součástí života každého jedince. Volný čas ovlivňuje samotného jedince, ale také jeho okolí. Způsob trávení volného času je u každého jedince specifický a velmi často také proměnlivý v závislosti na aktuální životní situaci konkrétního člověka.

Čtvrtá kapitola diplomové práce bude věnována právě problematice volného času. Postupně se seznámíme s definicemi volného času a jeho historickým vývojem a vymezením. Další podkapitoly budou věnovány různým pohledům na volný čas, jeho funkcím, typům a volnočasovým aktivitám. Samozřejmě se neopomeneme se zaměřit na faktory, které ovlivňují způsob trávení volného času.

4.1 Volný čas – vysvětlení pojmu, historický vývoj

V průběhu historie bylo chápání volného času proměnlivé. Prameny dokládají, že mezi první teoretiky patří Aristoteles žijící v antickém Řecku, tedy více jak 300 let př. n. l. Jím byl volný čas chápán jakožto nejvyšší hodnota, která byla spojována se štěstím a svobodou. Ve své koncepci Aristoteles upřednostňoval činnosti intelektuální před těmi pracovními. Ideální náplní volného času je dle Aristotela diskuse s přáteli, poslech hudby, přemýšlení či četba poezie. Volnočasové aktivity nemají vést k žádnému cíli. Jediným možným cílem všech aktivit je dobro. Aristoteles svým přístupem ovlivnil mnoho svých následovníků. Obdobně na volný čas pohlíželi další řečtí filozofové, např. Seneca či Plútarchos (Knotová, 2011, s.34-37).

Období středověku je v Evropě neodmyslitelně spjato s křesťanstvím, ve kterém je volný čas vnímán jako prostor určený k odpočinku po práci a pro zbožné rozjímání. Představitelem tohoto pojetí je Tomáš Akvinský. V 16. století nastala změna, kdy protestanská církev, kalvinisté a luteráni naopak odpočinkem opovrhují a význam práce vyzdvihují. Také v období renesance byla práce považována za životní dominantu a odpočinek byl chápán pouze jako doba, kdy člověk nabírá síly na další práci (Knotová, 2011, s.34-37).

S novým pojetím přišli Thomas More, Tommaso Campanella či Francis Bacon. Ti ve svých dílech prezentují představu o ideální společnosti, kde lidé určitou část dne věnují práci, zbytek dne je již volný čas, kdy se věnují vzdělávání.

Se zcela rozdílným pojetím volného času přichází v 19. století Karl Marx. Ten volný čas charakterizuje jako svobodu a práci jako nutnost. Volný čas považuje jako nutnou podmínku rozvoje člověka. Jedinec se musí ve volném čase vzdělávat, aby poté mohl nastoupit na trh práce. Dále poukazuje na souvislost mezi volným časem a prací. Bez práce nemůže mít člověk volný čas (Knotová, 2011, s.34-37).

Volný čas v moderní společnosti byl výrazně ovlivněn komunistickými a sociálními ideály ve 20. století. Potřeby jedince a společnosti musely být v souladu. Pod vlivem Marxe byl volný čas prezentován jako opak práce. Ta jediná připravuje vhodné podmínky pro rozvoj společnosti a život v ní. Bylo nepřipustné, aby volný čas byl v rozporu s principy socialistického způsobu života. Volný čas nemohl růst na úkor práce, která byla nutnou životní potřebou. Jeho náplň se řídila státem a ideologií. Volný čas byla doba, kterou měl jedinec k dispozici, avšak ne k libovolnému užívání (Knotová, 2011, s.34-37).

Z výše uvedeného je zřejmé, že problematice volného času se v průběhu historie věnovala celá řada autorů. Ani dnes není volný čas definován jednotně, jednotliví autoři přichází se svým vlastním vysvětlením. Definici lze nalézt v Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 274) dle kterého se jedná o „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení na základě svých zájmů“.

Hofbauer (2004, s. 13) definuje volný čas jako „čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život“. Hofbauer dále uvádí, že volný čas lze také vymezit „jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností“. Avšak nejpřesněji ho lze popsat jako „činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení“ (Hofbauer, 2004, s. 13).

Pávková a kol. (2001, s. 15) chápou volný čas jako „opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění“. Tito autoři uvádí, že pojem volný čas obvykle zahrnuje další pojmy, např. zábava, odpočinek, zájmové činnosti, rekreace či dobrovolná společensky prospěšná činnost. Naopak nezahrnuje sebeobsahu, primární péči o osobní věci a zevnějšek, vyučování a další činnosti s ním spojené, povinnosti týkající se péče o domácnost a rodinu či biologické potřeby, tedy jídlo, spánek, hygiena (Pávková a kol., 2001, s. 15).

Jednou z nejvýznamnějších osobností, která se zabývala problematikou volného času, byl francouzský sociolog Joffre Dumazedier, jenž vyslovil myšlenku, že právě existence volného času je hlavním ziskem moderní společnosti, nikoli materiální zajištění. Dumazedier chápal volný čas jako „*komplex aktivit mimo pracovní, rodinné a společenské závazky (i mimo biofyzickou péči o vlastní osobu), jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil se nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu*“ (Spousta a kol., 1997, s. 62).

4.2 Vymezení volného času

Šerák (2009, s. 27-28) s odkazem na Dumazediera rozděluje veškerý čas člověka do tří kategorií. Není však možné mezi jednotlivými kategoriemi vytvářet striktní hranice. Ty jsou naopak v závislosti na konkrétním jedinci a situaci velmi flexibilní.

a) Čas pracovní

Jedná se o čas, který jedince stráví určitou pracovní činností. Je časově i obsahově vymezený – je předem určeno co a kdy má být uděláno. Tato vymezenost se však týká především tradičních povolání, kdy má zaměstnanec pevně daný obsah své práce, délku trvání či místo jejího výkonu. Avšak existují i profese, při nichž není předem stanovená pracovní doba. Jedná se o tzv. svobodná povolání, kdy si člověk pracovní dobu určuje sám. V posledních letech také více vznikají tzv. netradiční formy práce, které jsou charakteristické novými pracovními vztahy či podmínkami (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 144). Např. v minulých měsících spousta zaměstnanců z důvodu nepříznivé epidemiologické situace dlouhodobě pracovala z domu, zůstávali na tzv. homeoffice. Tito zaměstnanci ke své práci nutně potřebovali informační a komunikační technologie, jejich pracovní doba nebyla pevně určena. Měli možnost se sami rozhodnout, kdy se úkolu budou věnovat a kolik času mu budou věnovat, samozřejmě tak, aby byl úkol splněn. V těchto situacích je pracovní čas určen pouze po obsahové stránce, časově je vymezen velice volně.

b) Čas vázaný

Čas vázaný neboli polovolný, je vymezen pouze po obsahové stránce, časově vymezen není. Jedinec si sám určuje, kdy se dané aktivitě bude věnovat, za jak dlouho ji splní. Jedná se o činnosti, které jedinec každodenně opakuje, jsou spojené s biologickými potřebami člověka, např. stravování, spánek, hygiena, péče o sebe sama aj., a jeho psychickým

a sociálním fungováním, např. péče o děti a domácnost či cestováním za vzděláváním či zaměstnáním (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 143).

c) **Čas volný**

Volný čas je vyplněn aktivitami, které jedinci přináší sebevyjádření a sebeuspokojení. Pro tyto aktivity je také typická dobrovolnost, nenucenost a svobodná volba. Dle Dumazediera (in Šerák, 2009, s. 27) lze volný čas charakterizovat následovně:

- nezainteresovanost – absence ekonomických, sociálních a materiálních cílů;
- osvobození od institucionálních povinností;
- hédonismus – samo uspokojení jako cíl.

Podle činnosti lze volný čas rozdělit do tří kategorií:

- **Čas zájmový** – aktivity s předem daným cílem, které se zaměřují na individuální rozvoj zájmů, potřeb a schopností jedince. Může se jednat např. o rukodělné činnosti, fotografování, pozorování živočichů a rostlin.
- **Čas rekreační** – aktivity náročnější, živější, spojené s pohybovou aktivitou. Jedná se o různé formy sportu – např. běh, jízda na kole, kolektivní sporty, plavání.
- **Čas odpočinkový** – aktivity klidové, fyzicky i psychicky nenáročné. Mezi tyto aktivity lze zařadit např. poslech hudby, sledování filmů a seriálů či četbu (Šerák, 2009, s. 27-28).

4.3 Aspekty volného času

Na problematiku volného času lze nahlížet mnoha pohledy. Jinak ji uvidí ekonom, psycholog, politik, pedagog či lékař. Jednotlivé pohledy se navzájem prolínají a ovlivňují. Pro snadnější pochopení je možné uvést příklad. Fiktivní muž ve věku 50 let je zaměstnán jako státní úředník. Již od dětství se aktivně věnuje rekreačnímu běhu a vysokohorské turistice. Vzhledem k jeho aktivnímu způsobu života lze soudit, že muž nebude trpět nadváhou, vysokým tlakem a nebude tak náchylný k respiračnímu onemocnění. Tato skutečnost se zajisté projeví v ekonomické sféře, protože muž bude také aktivní v práci, státu ušetří finance za zdravotní péči, léky a nebude čerpat peníze z nemocenského pojištění. Dobré fyzické zdraví jistě ovlivní také duševní stav muže, což je vhodným základem i pro pohodu sociální (Janiš, 2009, s. 11).

Pávková (1999, s. 17-20) rozlišuje pět pohledů na volný čas.

1. Ekonomické hledisko

Ekonomické hledisko souvisí s financemi, které společnost do volného času občanů vkládá, ale také s tím, zda se aspoň částečně prostředky navrátí a jakým způsobem.

Jelikož volnočasové aktivity úzce souvisí např. s cestovními agenturami, hoteliérstvím, výrobci sportovních potřeb, zábavním průmyslem, tak nás jistě nepřekvapí, že volnočasový průmysl dlouhodobě patří mezi největší odvětví světového hospodářství (Pávková, 2001, s. 17).

2. Sociologické a sociálněpsychologické hledisko

Ve spojitosti s tímto hlediskem je sledován vliv volnočasových aktivit na utváření mezilidských vztahů, a dále také zda jsou tyto vztahy prostřednictvím činností ve volném čase dále kultivovány.

Na využívání volného času má velmi významný vliv rodina, ve které se jedinec setkává s pozitivními i negativními vzory. Rodina, ve které není v dostatečné míře plněna výchovná funkce, je pro své jedince mnohdy právě negativním vzorem v oblasti trávení volného času. Pokud rodina v této oblasti selhává, může ji do určité míry nahradit škola, školská zařízení či další subjekty. Pokud se však jedinec neseťká s žádným pozitivním vzorem, zvyšuje se riziko, že bude negativně ovlivňován vrstevnickou skupinou, a tedy i jeho další vývoj bude ohrožen, např. užíváním alkoholu a drog, vandalismem či agresí.

Nejen sociální skupina a prostředí jsou silně působícími sociálními vlivy. Jsou jimi také hromadné sdělovací prostředky. Dříve to byla především televize, dnes bychom na pomyslnou první příčku postavili spíše internet. Působení masmédií má v mnoha ohledech pozitivní vliv, bohužel však také negativní. Masmédia jedincům poskytují především pasivní způsob trávení volného času, což je často následkem nevhodného či nedostatečného pedagogického vedení (Pávková, 2001, s.17-18)

3. Politické hledisko

Politické hledisko souvisí s vlivem státu a jeho zásahy do volného času obyvatelstva. Zásahy státu mohou být přímé, což je např. výstavba nových sportovišť, rozšíření sítě cyklostezek či přímo financování institucí, které se věnují volnočasovým aktivitám. Zásahy mohou být také nepřímé. Mezi ty lze zařadit např. sociální a daňovou politiku daného státu.

V případě, že by stát svým obyvatelům snížil daně, je jisté, že jim každý měsíc zbude větší finanční obnos. Avšak není nikde zaručeno, že ušetřené finance budou lidé investovat právě do svého volného času (Janiš, 2009, s. 12-13).

4. Zdravotně hygienické hledisko

Zdravotně hygienické hledisko souvisí s podporováním zdravého fyzického i psychického vývoje jedince. Hlavním bodem, který zdravotníky zajímá, je respektování výkonnosti křivky jedince, uspořádání denního režimu, duševní hygiena, či hygiena sociálních vztahů a samozřejmě i prostředí. Pokud jedinec svůj volný čas využívá vhodným způsobem, tak také pozitivně ovlivňuje svůj celkový zdravotní stav (Pávková, 2001, s. 18-19).

5. Pedagogické a psychologické hledisko

Hledisko pedagogické a psychologické je spojeno s respektováním věkových a individuálních zvláštností jedinců při volnočasových aktivitách. Dále je důležité se zamyslet, zda tyto aktivity uspokojují psychické a biologické potřeby jedince a zda jsou pro něho žádoucí. Pracovník v oblasti volného času musí umět své klienty vhodně podporovat, motivovat, usměrňovat a poskytovat jim zpětnou vazbu.

Z pedagogického hlediska je úkolem volného času **výchova ve volném čase**, kdy je cílem volný čas naplnit činnostmi, které pozitivně ovlivňují a formují osobnost jedince. Druhým úkolem je **výchova k volnému času**. V tomto případě je cílem seznámit jedince s různými možnostmi, jak lze trávit volný čas, a tím jedince vést k tomu, aby sám dokázal volný čas trávit žádoucím způsobem a uměl zvolit smysluplné aktivity (Pávková, 2001, s. 19-20).

4.4 Funkce volného času

Stejně jako neexistuje pouze jeden pohled na volný čas, tak je možné uvést hned několik různých členění funkcí volného času. Tyto se posuzují buď ve vztahu ke společnosti, či k samotnému jedinci. Jednotliví autoři uvádí funkce, jejichž rozdílnost závisí na profilaci daného autora. Uvedeme zde tři ilustrativní členění funkcí, o kterých lze konstatovat, že jsou v dnešní době reprezentativní či inspirující (Knotová, 2011, s. 32).

Jak již bylo výše uvedeno, mezi nejvýznamnější osobnosti zabývající se volným časem, patřil Joffre Dumazedier, proto jako první zmíníme právě jeho pohled na členění funkcí. Dumazedier uvádí tři prolínající se funkce:

- a) **odpočinek** – obnovení pracovních sil, odstranění únavy, fyzická i duševní relaxace;
- b) **rozptýlení** – zábava, únik od monotónních činností, zbavení se nudy;
- c) **rozvoj** – podpora rozvoje osobnosti, kreativní, společenské či kulturní aktivity (Knotová, 2011, s. 33).

V české odborné literatuře se nejčastěji setkáváme se systémem funkcí dle německého pedagoga Opaschowského. Ten pojem funkce nahrazuje volnočasovými potřebami, kterých je osm.

- a) **rekreace** – čas k obnovení sil a relaxaci, psychické uvolnění, zdraví prospěšné aktivity;
- b) **kompenzace** – rozptýlení, odstranění frustrací a nedostatků, užívání si života;
- c) **edukace** – příležitost k celoživotnímu vzdělávání, sociální učení, touha po vědomostech;
- d) **kontemplace** – duchovní rozvoj, poznávání sebe sama, nalézání smyslu života, čas jen pro sebe;
- e) **komunikace** – sociální kontakty a komunikace, empatie, sdružování;
- f) **integrace** – socializace, emocionální jistota a bezpečí, kolektiv;
- g) **participace** – spolupodílení se, angažovanost, spoluodpovědnost, kooperace;
- h) **enkulturace** – kulturní rozvoj, tvořivé vyjádření se, estetické vnímání (Vážanský, 2001, s. 36-38).

Rojek je autorem inspirujícího členění funkcí volného času, které je odlišné od těch běžně v Evropě uváděných. Rojek zmiňuje funkci:

- a) **manipulativní** – volný čas jako prostředek sociálního rozvrstvení;
- b) **regulativní** – volný čas řídí životní styly a způsoby;
- c) **identitní** – volný čas jako nástroj sociální inkluze a exkluze;
- d) **mobilizační** – volný čas jako prostor pro odpor vůči společenskému tlaku (Knotová, 2011, s. 34).

4.5 Typy volného času a aktivity ve volném čase

Tato podkapitola bude věnována typům volného času, které jsou rozlišeny na základě vnímání střídání volného času a práce. Dále se blíže zaměříme na spektrum volnočasových aktivit, konkrétně na ty skupiny volnočasových aktivit, kterým se ve svém volném čase mohou věnovat právě ženy na mateřské a rodičovské dovolené.

4.5.1 Střídání volného času a práce

Duffková, Urban, Dubský (2008, s. 155-156) rozlišují tři typy volného času na základě střídání volného času a práce:

1. Denní volný čas

Denní volný čas se týká běžného pracovního dne, proto je především závislý na délce pracovní doby. Tento typ volného času bývá je časově nejkratší a bývá spojován především s méně náročnějšími a odpočinkovějšími aktivitami.

2. Víkend

Víkend je dvoudenní volný blok, při kterém se jedinec může věnovat časově náročnějším aktivitám, nejčastěji výletům. Toto dvoudenní volno však bývá velmi často také spojováno s pravidelnou péčí o domácnost. Samozřejmě víkend pro určité profese neznamená nutně záruku dvou volných dnů.

3. Dovolená

Nejdelším úsekem volna je dovolená, která je definována změnou prostředí. Tato změna je považována za důležitý prvek duševní a fyzické relaxace. Dovolená bývá spojována také s dočasným pozměněním životního stylu a člověku nabízí současně odpočinek, vzdělávání i zábavu. Ne každý člověk se rozhodne dovolenou si vybrat či ji trávit mimo domov. Pro ty, kteří se ale rozhodnou, je to čas, kdy se mají možnost věnovat časově nejnáročnějším aktivitám. S dovolenou pak úzce souvisí téma cestování a turistického ruchu (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 155-156).

4.5.2 Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity jsou konkrétní aktivity, kterým se člověk ve volném čase věnuje. Jejich nabídka se v poslední době neustále rozšiřuje.

Duffková, Urban, Dubský (2008, s. 156-161) volnočasové aktivity rozdělují do následujících kategorií:

Kulturní aktivity

Kulturní aktivity se dělí na činnosti perceptivní a receptivní. Perceptivní činnosti jsou ty, při kterých je člověk tvůrčí, kreativní – sám vytváří kulturní hodnotu. Lze sem zařadit např. hru na hudební nástroj, tanec, kresbu, tvoření z keramické hlíny

apod. Naopak prostřednictvím receptivních činností člověk kulturní hodnoty přijímá. Jedná se např. o poslech hudby, sledování televize, návštěvu divadla či muzea.

Dva typy činností se z kulturních aktivit poměrně samostatně vyčleňují. V prvním případě jde o návštěvu divadel, koncertů, výstav, galerií apod. Jde o aktivitu, která je výběrová. Existují dva okruhy osob. První okruh poměrně pravidelně navštěvuje divadla, koncerty, muzea, výstavy apod. Avšak druhý okruh osob je nenavštěvuje vůbec. Bohužel tento okruh tvoří mnohem větší procentu naší populace. Druhým typem činnosti je sledování televize, což je součástí tzv. masové kultury. Jde o aktivitu, která bývá popisována jako odpočinková a nenáročná. Právě sledování televize při výzkumech způsobuje, že kulturní aktivit bývají uváděny jako nejčastější, kterým se lidé věnují. Z výzkumů také vychází, že mezi nejčastější sledovatele patří ženy v domácnosti, ženy na mateřské či rodičovské dovolené, nezaměstnaní či důchodci. Tito lidé televizi mnohdy využívají ke snížení pocitu samoty nebo jako pouhou zvukovou kulisu (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Sportovní aktivity

Sportovní aktivity nejčastěji provozují lidé mladšího věku. Někdy bývají do sportovních aktivit řazeny také procházky, čímž se průměrný věk sportujícího obyvatelstva mění.

Sportovní aktivity byly v posledních letech výrazně ovlivněny rozšířením adrenalinových sportů. Většinou se však nejedná o pravidelné sportování, ale spíše pouze o jednorázové, časově méně náročné akce, kterým se věnuje poměrně malé procento populace (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Sociální a společenské aktivity

Tyto aktivity se pojí především s navazováním a udržováním sociálních kontaktů, setkáváním se s blízkými (rodinou, přáteli) a dalšími lidmi. Lze sem zahrnout např. návštěvu plesů, tanečních zábav, posezení s přáteli v kavárně či restauraci, návštěvy v domácnosti apod. Sociální a společenské aktivity bývají stále častěji ohrožovány přesunem mezilidských kontaktů z reálného života na sociální sítě (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Vzdělávací aktivity

Vzdělávací aktivity a kulturní aktivity spolu úzce souvisí a není možné je od sebe přesně oddělit. Ale jelikož je vzdělávání jednou z funkcí volného času, tak je vhodné vzdělávací aktivity uvádět samostatně.

Vzdělávání ve volném čase může probíhat individuálně (např. četbou knih či vyhledáváním informací na internetu). Dále mohou lidé navštěvovat různé spolky, kroužky či veřejné přednášky. Řadíme sem ale také institucionalizované vzdělávání (např. univerzitu třetího věku).

Kategorie těchto aktivit je nejvíce ze všech zmiňovaných ovlivněna a přizpůsobována stále se zvyšujícím používáním informačních a komunikačních technologií (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Veřejné aktivity

Veřejnou aktivitou se rozumí jakékoli zapojení se do veřejných záležitostí, celospolečenských problémů apod. Mezi tyto aktivity řadíme např. účast na demonstracích, veřejné vystupování, veřejná zasedání obcí apod.

Tento typ aktivit patří mezi nejméně frekventované (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Rekreační a cestovatelské aktivity

Rekreační a cestovatelské aktivity se pojí s aktivitami sportovními, ale přesto tvoří samostatnou kategorii.

Oblast rekreačních aktivit zahrnuje především zahrádkaření, chataření a chalupaření. Především chataření a chalupaření je u nás stále velice oblíbené. Jedná se o českou originalitu, protože na rozdíl od jiných zemí (např. severských) Češi své chaty a chalupy využívají celoročně, a to i ke kratším pobytům (např. o víkendu). Dále s sebou nese možnost věnovat se dalším oblíbeným volnočasovým aktivitám, např. zahrádkaření, houbaření či kutilství.

Oblast cestování zahrnuje cesty za poznáním či odpočinkem, nikoli za prací, studiem či obchodem (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Hobby a manuální aktivity

Hobby neboli koníčky zahrnují aktivity, kterým se člověk věnuje na základě svého vlastního zájmu, má k nim silné citové pouto (např. sběratelství všeho druhu). Hobby často souvisí právě s manuální aktivitou (šití, pletení, včelaření, modelářství apod.). Mnohokrát vznikají manuální hobby z původně nutných činností, ke kterým si postupem času člověk vybuodoval vztah a nyní se jim věnuje sám, ačkoli to od něj není nutně vyžadováno (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

Hry

Jedná se o specifické činnosti, které netvoří samostatnou kategorii, ale spíše je vhodné je zařadit do několika výše uvedených kategorií. Jedná se jak o klasické společenské hry, tak ale i o ty počítačové (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156-161).

4.5.3 Nabídka organizovaných volnočasových aktivit pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené

V dnešní době existuje řada volnočasových organizací, jejichž cílovou skupinou jsou ženy na mateřské či rodičovské dovolené. Organizace ženám nabízejí velkou škálu aktivit s různým zaměřením. Mezi nabízenými aktivitami si mají možnost vybrat jak ženy těhotné, tak i ty, které již dítě mají. Ženy s dětmi si mohou vybrat aktivit, určené jen pro ně samotné, ale takové, které jsou určené pro rodiče s dětmi. Účast na organizovaných volnočasových aktivitách je pro ženy i jejich děti možností, jak trávit čas aktivně, mimo domov a nejčastěji v interakci s jinými ženami a jejich dětmi.

Organizované volnočasové aktivity pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené nabízí například **školská zařízení pro zájmové vzdělávání**, konkrétně střediska volného času. Jedná se o školská zařízení, jejichž cílem je motivace, vedené a podpora dětí, žáků, studentů, mládeže i dospělých k rozvoji volného osobnosti a smysluplnému využití volného času (Portál MŠMT, nedatováno). Mezi aktivitami určenými pro ženy a jejich děti, které nabízí střediska volného času patří např. cvičení a tvoření pro rodiče s dětmi, keramika pro rodiče s dětmi, klub pro maminky a jejich děti (SVC Trutnov [online]; DDM ALFA Pardubice [online]).

Volnočasové aktivity určené ženám na mateřské a rodičovské dovolené a jejich dětem nabízí v České republice také rozsáhlá **sít mateřských a rodinných center**. Mateřská centra se původně orientovala pouze na matky na mateřské a rodičovské dovolené a jejich děti. Většina mateřských center se však postupně transformovala a začala vznikat rodinná centra. Aktivity v rodinných centrech se přizpůsobují trendům v péči o dítě, a tím se svými službami přibližují celým rodinám. Nabízejí volnočasové aktivity či sociální a vzdělávací činnosti, které se zaměřují např. na rozvoj rodičovských kompetencí. Svou nabídkou služeb se podílejí na primární prevenci, především rodin s malými dětmi. Mateřská a rodinná centra se sdružují v tzv. zapsaném spolku „Sít pro rodinu“ (Korbel, Lejsková, 2019, s. 25).

Většina mateřských i rodinných center nabízí celodenní program s nabídkou různých aktivit. V některých centrech bývají poskytovány aktivity na komerční bázi, jinde pouze za symbolickou částku. Pravidelná nabídka aktivit bývá doplňována o tematické workshopy, přednášky a další akce určené pro veřejnost. Některá centra ve svých prostorách také provozují kavárny s dětskými koutky či dětské herny. Další poskytovanou službou bývá krátkodobé hlídání dětí (Korbel, Lejsková, 2019, s. 26).

4.6 Faktory ovlivňující trávení volného času

Volný čas provází člověka po celý již od dětství. S postupným dospíváním nabývá důležitosti, způsob jeho trávení se vyhraňuje dle zájmů člověka. Je časem, kdy člověk má možnost se seberealizovat, uspokojovat své potřeby a zájmy, dozvídat se nové informace. Volný čas člověka ovlivňuje v mnoha oblastech. Ale také jeho samotné trávení je ovlivňováno mnoha faktory. Na podobu volného času mají vliv faktory obecnějšího charakteru, jako jsou např. jevy ekonomické, politické, sociální či demografické. Ty mohou volný čas člověka ovlivňovat jak pozitivně, tak i negativně. Také konkrétnější faktory ovlivňují volný čas. Pod nimi si můžeme představit např. věk, gender, typ osobnosti člověka, prostředí, ve kterém vyrůstal či aktuálně žije, typ výchovy v rodině, ale také ve škole i mimo ni, vzory chování, kulturní tradice a mnoho dalších (Šerák, 2009, s. 37). V této podkapitole se seznámíme s několika významnými faktory.

Věk

Aspektem věku se zabývá Šerák (2009, s. 38), který uvádí, že člověk je v oblasti trávení volného času nejaktivnějším okolo sedmnáctého roku. V této době má největší množství volného času a jeho náplň je nejbohatší. Jde o dobu, kdy si jedinec utváří svůj životní styl. S přibývajícím věkem a s narůstajícími povinnostmi pracovními i rodinnými postupně klesá četnost volnočasových aktivit. Tento pokles většinou pokračuje až do období stáří. Je možné pozorovat mezigenerační rozdíly v trávení volného času. Zatímco lidé mladšího věku preferují setkání s přáteli, návštěvy kulturních a společenských akcí či sledování televize, starší lidé tráví více času zahradničením a kutilstvím.

Gender

Červenka (2004) spatřuje rozdíl ve způsobu trávení volného času mezi gendery. Muži se ve svém volnu častěji věnují sportovním aktivitám a sebevzdělávání, ale také navštěvují hospody a restaurace. Ženy se více věnují emočním aktivitám, jejich volnočasové aktivity se

více pojí s rodinou a domovem. Častěji než muži čtou, navštěvují knihovny, muzea, galerie a koncerty.

Sociální skupina

Člověk je během svého života členem mnoha sociálních skupin a každá z nich je nositelem určitého systému hodnot a norem, a tedy má i vliv na volný čas člověka.

Sociální skupinou, jež má jednoznačně vliv nejvýznamnější, je rodina. V rodině se člověk poprvé setkává s volnočasový životem a výchovou. Měla by dítěti vytvářet příznivé podmínky pro jeho volný čas. Pod příznivými podmínkami si lze představit např. motivovat dítě k dosahování životních cílů, poskytovat mu dostatek volného času a umožnit mu účast při jeho plánování, zajistit potřebné vybavení apod. Samozřejmě způsob trávení volného času je v jednotlivých rodinách odlišný a odvíjí se především od sociálního statusu rodiny, jejího životního stylu či vztahu k volnočasovým aktivitám. Ideálním stavem je, když se rodina aktivně zajímá o to, aby dítě svůj volný čas trávilo smysluplně, různorodě, na základě svého dobrovolného rozhodnutí. Rodina by měla inspirovat, podporovat a realizovat volnočasové aktivity tak, aby se dítě učilo přistupovat k nim tvůrčím způsobem a vytvářelo si postoje, které bude ochotné a schopné v budoucnu předávat dalším. Tohoto cíle lze dosáhnout napodobováním pozitivního přístupu k volnočasovým aktivitám při aktivitách rodiny, jichž se děti účastní (při rodinných oslavách, na výletech, při hraní společenských her, návštěvách příbuzných apod.), pravidelným uskutečňováním zájmových aktivit v rodině, a to individuálních i společných (např. sportovní, přírodovědné či umělecké) a cílevědomým reagováním na zájmy, potřeby či nadání dětí. Tím zcela nejdůležitějším je dostatek času, který rodiče dítěti věnují (Hofbauer, 2004, s. 56-62).

Druhou velice důležitou sociální skupinou jsou skupiny vrstevnické. Ty často pro člověka znamenají první a někdy i jedinou možnost k navázání dobrovolných kontaktů. Představují výraznou potřebu člověka navazovat neformální mezilidské kontakty. Člen vrstevnické skupiny se učí samostatně jednat, konkrétněji zaměřovat své zájmy, vzájemně komunikovat, překonávat sociální izolaci, objevovat okolí, věnovat se společným hrám a zábavě. Vrstevnická skupina je trvalou součástí života každého z nás a má významný výchovný potenciál (Hofbauer, 2004, s. 99).

Bydliště

Existují rozdíly v trávení volného času v rámci vesnice a města. Ačkoli se tyto rozdíly stále více zmenšují, jsou i nadále viditelné. Lze je dobře pozorovat především v rámci víkendů. Obyvatelé měst tyto volné dny tráví volnočasovými aktivitami, ve kterých se nejčastěji odráží jejich věk, profese, vzdělání či sociální status. Naopak obyvatelé vesnic víkendový volný čas často tráví údržbou domu, péčí o zahradu a dalším kutilstvím, a to bez ohledu na jejich sociální postavení, vzdělání nebo profesi.

V dnešní době se vesnice stále častěji snaží svým obyvatelům poskytovat i možnost kulturního vyžití. Na rozdíl od měst jsou zde pořádané kulturní akce častokrát závislé na dobrovolné činnosti místních obyvatel a velikosti prostor, ve kterých jsou pořádané. Nejčastějším prostorem pro pořádání těchto akcí je pouze jeden kulturní sál. Vesnicím pak nezdědala chybí kina, knihovny, klubovny či veřejná sportoviště. Z tohoto důvodu lidé žijící na vesnici všeobecně více tráví svůj volný čas sledováním televize. Ve městech je naopak nabídka kulturního i sportovního vyžití mnohem rozmanitější (Šerák, 2009, s. 39-40).

Vzdělání

Také vzdělání má jednoznačně vliv na trávení volného času. Lidé s vyšším vzděláním volný čas přikládají velký význam. Současně jsou ale více pracovně angažovaní, průměrně odpracují více hodin. Zhruba 60 % vysokoškolsky vzdělaných osob uvádí, že se ve volném čase hůře oprošťují od svého zaměstnání a v menší míře se věnují pouze svým koníčkům či rodině.

Ženy s vyšším vzděláním se méně věnují ruční práci a muži méně častěji navštěvují hospodská zařízení. Obecně lze konstatovat, že vzdělanější lidé se ve volném čase více zaměřují na všeobecný rozvoj, vnímají nutnost osobního rozvoje, jejich zájmy jsou bohatší a lépe se orientují v nabídce volnočasových aktivit (Šerák, 2009, s. 40-41).

5 ZHODNOCENÍ STAVU ZKOUMANÉ PROBLEMATIKY

Následující kapitola je věnována stavu zkoumané problematiky. Před zahájením výzkumného šetření byly dohledány výzkumy, které se stejně jako tato práce zabývají tématem volného času žen na mateřské či rodičovské dovolené. Takových prací bylo dohledáno hned několik. Přesto lze očekávat, že tato práce přinese nové výsledky, a to především z toho důvodu, že volnočasové aktivity a celkově společenský život jsou v posledních dvou letech výrazně ovlivněny onemocněním COVID-19 a omezeními s ním spojenými.

Jandová (2014) je autorkou bakalářské práce, které je svým výzkumem nejvíce podobná této práci. Cílem autorčina výzkumu bylo zjistit, kolik volného času mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené a jakými způsoby tento volný čas tráví. Shodně také zjišťovala, jak volný čas těchto žen souvisí s dalšími faktory. Oproti této práci se však zaměřila také na to, jak je množství volného času ovlivněno dostupností finančních prostředků či osobním stavem respondentek.

Také Kolčavová (2014) se ve své bakalářské práci zaměřila na volný čas matek na mateřské dovolené, a na to, jak jsou spokojené s jeho množstvím, náplní či pravidelností. Respondentkami této práce však byly pouze ženy, které pečují o dítě do jednoho roku věku. Pro výzkum autorka zvolila kvalitativní výzkum s cílem do hloubky zjistit zkušenosti dotazovaných matek. Výzkumu se účastnilo celkem 6 respondentek a všechny byly římskokatolického vyznání.

Čalkovská (2017) se v diplomové práci zabývala volným časem žen na rodičovské dovolené a současně také syndromem vyhoření. Jedním z dílčích cílů práce bylo zjistit, zda množství volného času souvisí s výskytem příznaků syndromu vyhoření.

Také Neuwirthová (2013) se v diplomové práci zaměřila na volný čas matek na rodičovské dovolené, avšak pouze těch, které žijí na vesnicích. Kromě činností, kterým se matky věnují, zjišťovala také bariéry, které právě ženám na vesnicích zabraňují trávit volný čas plnohodnotně. Zajímala se také o představy matek, jak by chtěly svůj volný čas v prostředí vesnice trávit. Pro svůj výzkum vybrala devět respondentek a kritériem jejich výběru bylo, aby měly pouze jedno dítě do věku tří let, měly stálého partnera a byly ve věku mladší dospělosti.

Diplomová práce Markové (2020) opět souvisí s volným časem žen na rodičovské dovolené, tentokrát v Královéhradeckém kraji. Autorka se blíže se zaměřila na tři oblasti, které dle autorky souvisí s vnímáním volného času. První oblastí bylo vnímání. V té zjišťovala, jak byly ženy aktivní před mateřstvím či jak svůj volný čas vnímají ženy aktivní a neaktivní. Druhou zkoumanou oblastí byla plánovitost, kde mimo jiné porovnává vnímání plánování volného času žen s vyšším vzděláním oproti ženám se vzděláním nižším. Jako třetí oblast autorka uvádí důležitost a snaží se porovnat vnímání důležitosti volného času u mladších a staších žen na rodičovské dovolené.

Dalším výzkumem, o kterém lze konstatovat, že se dotýká tématu volného času žen na mateřské či rodičovské dovolené, je výzkum provedený v rámci bakalářské práce Horatschkeové (2017). Autorčíným cílem bylo zjistit, jaký význam má u žen na mateřské dovolené pojem „čas pro sebe“ či jak ženy na mateřské dovolené vnímají postoje, které zaujímá jejich okolí právě k jejich „času pro sebe“. Ve výzkumu se dále zaměřila na to, jak se proměnily volnočasové aktivity u žen s příchodem mateřství. Autorka zvolila kvalitativní výzkum a jako metodu sběru dat polostrukturovaný dotazník. Respondentkami bylo šest žen ve věku od 26 do 39 let.

V kapitole Zhodnocení a diskuse výsledků výzkumného šetření budou výsledky prací vybraných autorek komparovány s výsledky zjištěnými v našem výzkumném šetření.

6 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Druhá část diplomové práce je věnována výzkumnému šetření, které navazuje na teoretickou část práce. Prostřednictvím dotazníkového šetření budou hledány odpovědi na stanovené výzkumné otázky, které se týkají problematiky volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené.

6.1 Cíle výzkumu, výzkumného otázky, hypotézy

Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření je popsat a analyzovat volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené.

Díličními cíli výzkumného šetření je zjistit a specifikovat, kolik volného času mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené a jakým volnočasovým aktivitám se nejčastěji věnují. Díličím cílem je také zjistit v jakých fázích dne se ženy na mateřské a rodičovské dovolené nejčastěji věnují volnočasovým aktivitám a jaké faktory tuto skutečnost ovlivňují. Rovněž je díličím cílem výzkumu zjistit a popsat spokojenost žen na mateřské a rodičovské dovolené s jejich aktuálním množstvím volného času a s volnočasovými aktivitami, kterým se věnují. Díličím cílem je také ověřit, zda je výběr volnočasových aktivit respondentek ovlivněn věkem, bydlištěm či dosaženým vzděláním a ověřit, zda množství volného času respondentek ovlivňuje jejich spokojenost s množstvím volného času.

Výzkumné otázky

Na základě stanovených díličích cílů byly vytvořeny deskriptivní a relační výzkumné otázky. Otázky deskriptivní popisují či zjišťují stav, případně výskyt daného jevu. Otázky relační zjišťují, zda existuje mezi zkoumanými jevy vztah a jak moc je tento vztah těsný (Gavora, 2000, s. 26-27).

Deskriptivní výzkumné otázky:

1. Kolik mají respondentky v průměru týdně volného času?
2. Jakým činností se respondentky ve svém volném čase nejčastěji věnují?
3. Věnují se respondentky ve svém volném čase spíše organizovaným či neorganizovaným aktivitám?
4. Vnímají respondentky jako svůj volný čas také aktivity strávené společně se svými dětmi?

5. Ve kterých fázích dne se respondentky nejčastěji věnují volnočasovým aktivitám?
6. Vnímají respondentky množství volného času za dostatečné?
7. Jsou respondentky spokojené s činnostmi, kterým se věnují ve svém volném čase?
8. Co by respondentky rády změnilly na svém volném čase?

Relační výzkumné otázky:

1. Existuje souvislost mezi množstvím volného času respondentek a spokojeností s množstvím volného času?
2. Existuje souvislost mezi věkem respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují?
3. Existuje souvislost mezi bydlištěm respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují?
4. Existuje souvislost mezi dosaženým vzděláním respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují?

Hypotézy

Pro relační otázky byly formulovány věcné hypotézy.

1. Mezi vnímáním dostatku množství volného času a množstvím volného času respondentek je souvislost.
2. Mezi věkem respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují, je souvislost.
3. Mezi bydlištěm respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují, je souvislost.
4. Mezi dosaženým vzděláním respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují, je souvislost.

6.2 Druh a metoda výzkumu

Pro realizaci výzkumu byl zvolen kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum, který Chráska (2016, s. 11) definuje jako „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy*“.

Pro sběr dat byla zvolena nejfrekventovanější metoda získávání dat v kvantitativně orientovaných výzkumech. Jedná se o metodu dotazníkového šetření. Užití dotazníku výzkumníkovi umožňuje získat velké množství dat v poměrně krátkém časovém úseku,

což lze beze sporu považovat za výhodu této metody (Gavora, 2000, s. 99). Naopak za nevýhodu dotazníkového šetření se považuje skutečnost, že prostřednictvím dotazníku je zjišťováno spíše to, jak respondenti sami sebe vidí či chtějí být viděni než to, jací ve skutečnosti opravdu jsou (Chráska, 2016, s. 158).

Dotazník vytvořený pro tento výzkum byl vytvořen pomocí platformy Survio. Na úvodní straně dotazníku (viz příloha č. 1) byli respondenti seznámeni s autorem výzkumu, tématem výzkumu, jeho obsahem a přibližnou délkou jeho vyplňování. Nechyběla informace o tom, kterým respondentům je dotazník určen. Hlavní část dotazníku byla rozdělena na pět částí. V první části dotazníku byly zjišťovány demografické údaje o respondentech. Druhá část byla zaměřena na průměrnou délku volného času a volnočasové aktivity. Ve třetí části byly zjišťovány údaje týkající se volnočasových aktivit strávených společně s dětmi. Čtvrtá část dotazníku se zabývala volným časem v určitých fázích dne. V poslední části byla zjišťována spokojenost respondentů s množstvím volného času a jeho náplní. Závěr dotazníku obsahoval poděkování za jeho vyplnění.

6.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl zvolen na základě záměrného výběru, který lze uskutečnit na základě určení podstatných znaků, které jsou pro daný výzkum důležité (Gavora, 2000, s. 64). Pro tento výzkum byly stanoveny tyto podstatné znaky – výzkumu se mohou účastnit ženy, které v době vyplňování dotazníku jsou na mateřské či rodičovské dovolené. Vytvořený dotazník byl umístěn na sociální síť a respondentky se tak staly součástí výzkumného souboru na základě vlastního rozhodnutí. Vzhledem k této skutečnosti lze konstatovat, že jde konkrétně o anketní výběr.

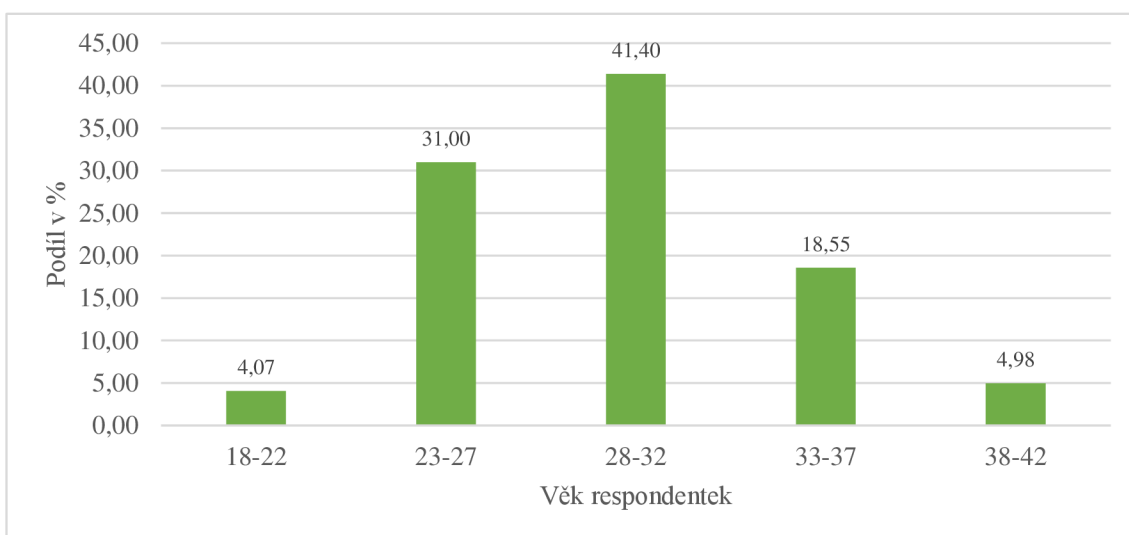
Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 442 respondentek, tedy žen na mateřské či rodičovské dovolené. Žádný z vyplněných dotazníků nemusel být pro nesprávné vyplnění vyřazen z výzkumu.

První část dotazníkového šetření byla zaměřena na získání sociodemografických údajů. Na základě těchto údajů lze výzkumný soubor blíže charakterizovat.

Respondentky dle věku

Věk	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
18-22	18	4,07
23-27	137	31,00
28-32	183	41,40
33-37	82	18,55
38-42	22	4,98
Celkem	442	100,00

Tab. č. 2 Respondentky dle věku.

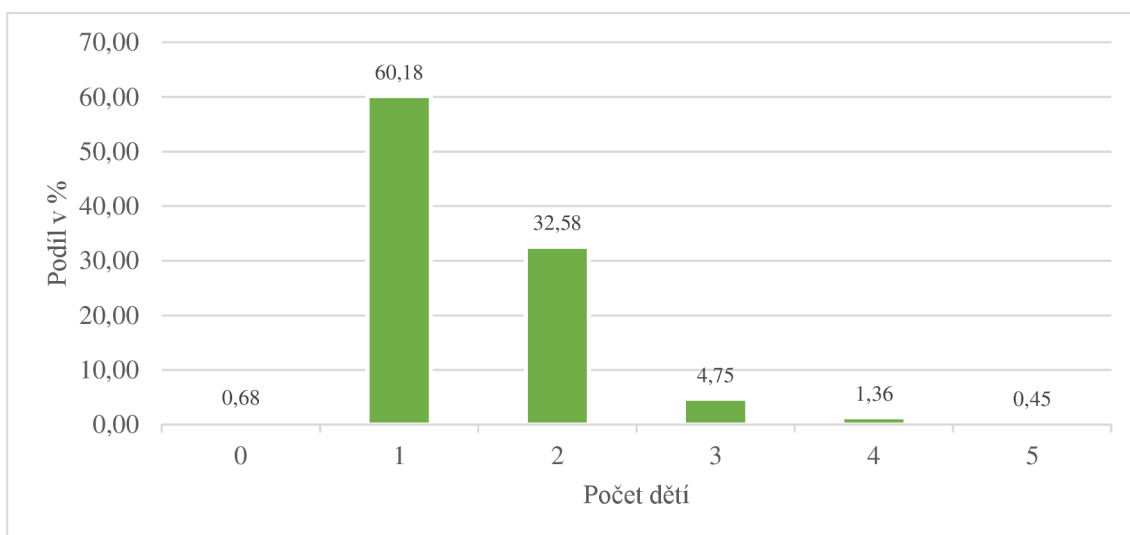
Graf č. 4 Respondentky dle věku.

Výzkumu se zúčastnily respondentky ve věku od 18 do 42 let. Pro větší přehlednost byla získaná data týkající se věku rozdělena do pěti intervalů, kdy velikost každého z nich je pět let. Výzkumného šetření se zúčastnilo 18 respondentek ve věku od 18 do 22 let, tedy 4,07 % z celkového výzkumného vzorku. Jedná se o věkovou kategorii, která má nejmenší zastoupení. Ve věku od 23 do 27 let se výzkumu zúčastnilo 137 respondentek, tedy 31 % z celkového výzkumného souboru. Věkovou kategorii 28 až 32 let zastupuje 183 respondentek. Se zastoupením 41,4 % z celkového výzkumného souboru se jedná o nejpočetnější věkovou kategorii. Celkem 82 respondentek tvoří kategorii 33 až 37 let, což činí 18,55 % z celkového výzkumného souboru. Poslední věkovou kategorií je 38 až 42 let, kterou zastupuje 22 respondentek, což činí 4,98 % z celkového výzkumného souboru.

Respondentky dle počtu dětí

Počet dětí	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
0	3	0,68
1	266	60,18
2	144	32,58
3	21	4,75
4	6	1,36
5	2	0,45
Celkem	442	100,00

Tab. č. 3 Respondentky dle počtu dětí.

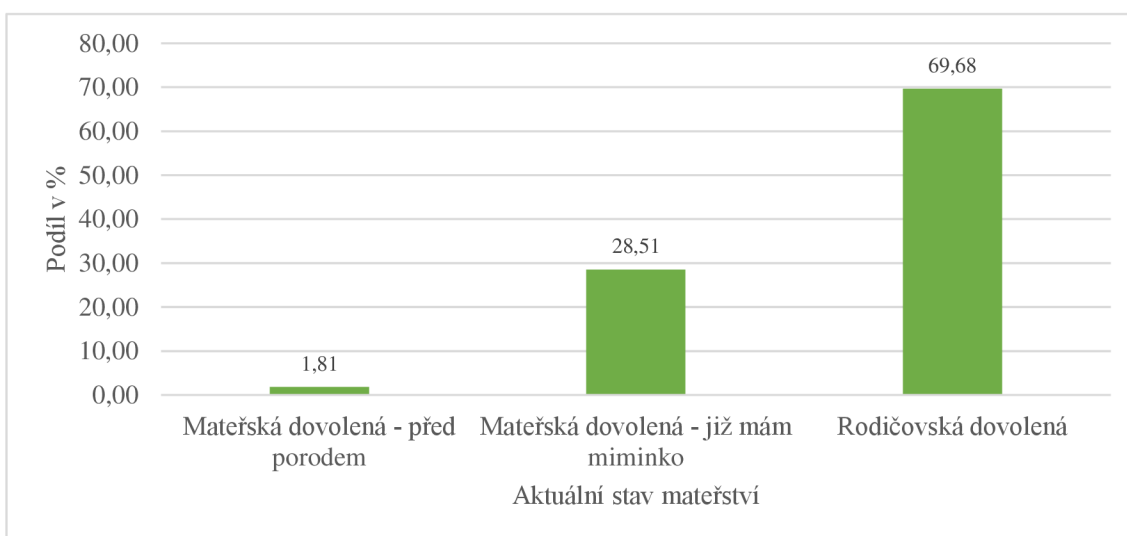
Graf č. 5 Respondentky dle počtu dětí.

Výzkumného šetření se zúčastnily 3 respondentky, které jsou prozatím bezdětné, avšak již nastoupily na mateřskou dovolenou. Jedná se o 0,68 % z celkového výzkumného souboru. Nejvíce respondentek má jedno dítě, celkem 266, což činí 60,18 % z celkového výzkumného souboru. Dvě děti má 144 respondentek, tedy 32,58 % z celkového výzkumného souboru. Celkem 21 respondentek má děti tři, což činí 4,75 % z celkového výzkumného souboru. Čtyři děti má 6 respondentek, v tomto případě se jedná o 1,36 % z celkového výzkumného souboru. Maximální počet dětí, které respondentky v dotazníku uvedly, je pět dětí, které mají pouze 2 respondentky, což činí 0,45 % z celkového výzkumného souboru.

Respondentky dle aktuálního stavu mateřství

Aktuální stav	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Mateřská dovolená – před porodem	8	1,81
Mateřská dovolená – již mám miminko	126	28,51
Rodičovská dovolená	308	69,68
Celkem	442	100,00

Tab. č. 4 Respondentky dle aktuálního stavu mateřství.

Graf č. 6 Respondentky dle aktuálního stavu mateřství.

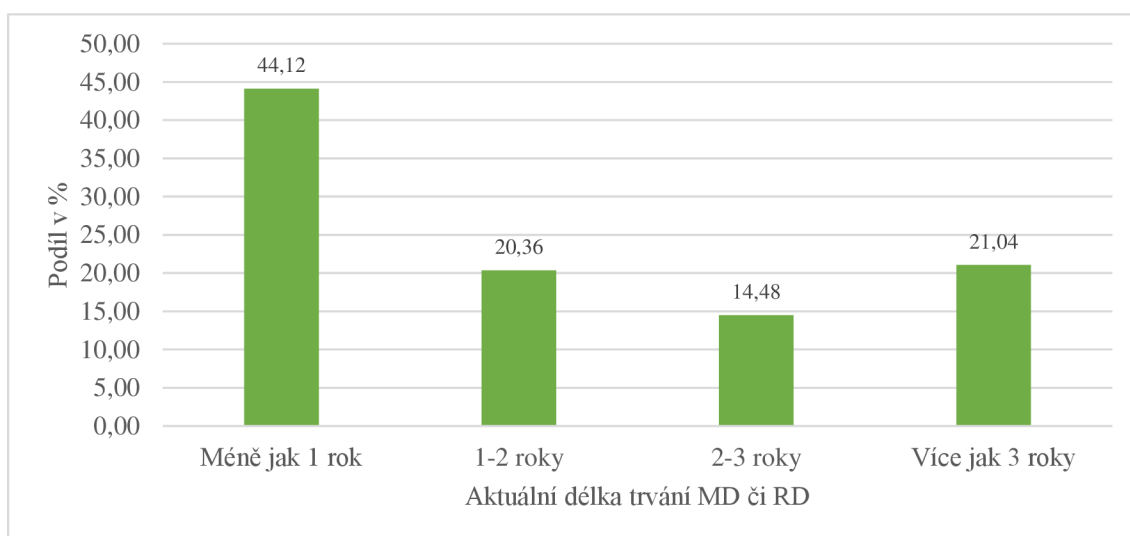
Výzkumného šetření se zúčastnilo pouze 8 respondentek, které již na mateřské dovolené jsou, avšak na narození miminka teprve čekají¹. Celkem se jedná o 1,81 % z celkového výzkumného souboru. Respondentek, které jsou na mateřské dovolené a již jsou po porodu, se výzkumu zúčastnilo 126, což činí 28,51 % z celkového výzkumného souboru. Nejvíce respondentek je aktuálně na rodičovské dovolené. Jde celkem o 308 respondentek, tedy o 69,68 % z celkového výzkumného souboru.

¹ V tab. č. 4 je uvedeno, že výzkumného šetření se zúčastnilo osm respondentek, které jsou aktuálně na mateřské dovolené, ale zatím na narození dítěte čekají. Tři z těchto respondentek jsou zatím bezdětné, narození prvního dítěte očekávají v brzké době. Zbývajících pět respondentek již mají starší děti a nyní očekávají narození dalšího.

Respondentky dle aktuální doby trvání MD či RD

Doba trvání	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Méně jak 1 rok	195	44,12
1-2 roky	90	20,36
2-3 roky	64	14,48
Více jak 3 roky	93	21,04
Celkem	442	100,00

Tab. č. 5 Respondentky dle aktuální doby trvání MD či RD.

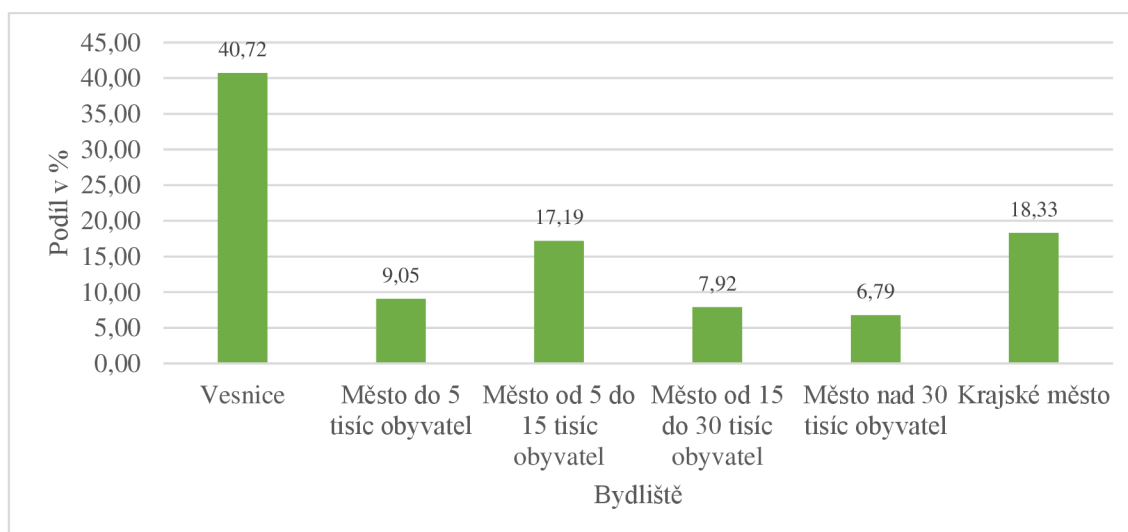
Graf č. 7 Respondentky dle aktuální doby trvání MD či RD.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 195 respondentek, které jsou na mateřské či rodičovské dovolené dobu kratší než jeden rok. Jedná se o nejpočetnější skupinu, která tvoří 44,12 % z celkového výzkumného souboru. Celkem 90 respondentek je aktuálně na rodičovské dovolené déle jak jeden rok, a zároveň kratší dobu než dva roky, což činí 20,36 % z celkového výzkumného souboru. Nejméně respondentek, přesněji 64, je na rodičovské dovolené více jak 2 roky, a zároveň ne déle jak tři roky. Jedná se o 14,48 % z celkového výzkumného souboru. Více jak tři roky na rodičovské dovolené je 93 respondentek, tedy 21,04 % z celkového výzkumného souboru.

Respondentky dle místa bydliště

Bydliště	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Vesnice	180	40,72
Město do 5 tisíc obyvatel	40	9,05
Město od 5 do 15 tisíc obyvatel	76	17,19
Město od 15 do 30 tisíc obyvatel	35	7,92
Město nad 30 tisíc obyvatel	30	6,79
Krajské město	81	18,33
Celkem	442	100,00

Tab. č. 6 Respondentky dle místa bydliště.

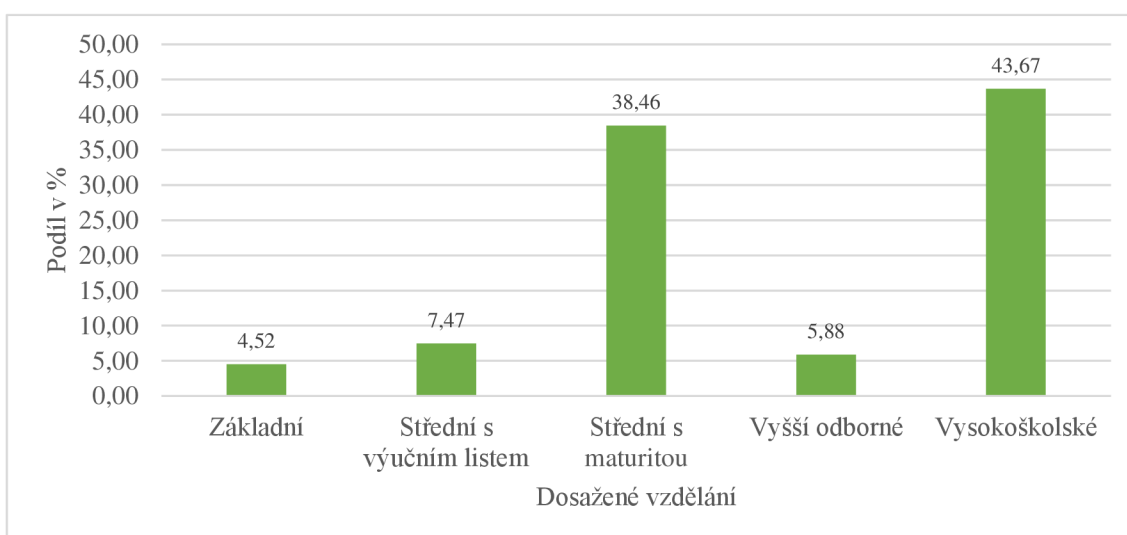
Graf č. 8 Respondentky dle místa bydliště.

Nejvíce respondentek, které se účastnily výzkumného šetření, aktuálně bydlí na vesnici. Jedná se celkem o 180 respondentek, tedy 40,72 % z celkového výzkumného souboru. Ve městě do 5 tisíc obyvatel aktuálně bydlí 40 respondentek, což činí 9,05 % z celkového výzkumného souboru. Ve městě s 5 až 15 tisíci obyvateli aktuálně bydlí 76 respondentek, tedy 17,19 % z celkového výzkumného souboru. Dohromady 35 respondentek aktuálně bydlí ve městě s 15 až 30 tisíci obyvateli. Jedná se o 7,92 % z celkového výzkumného souboru. Pouze 30 respondentek aktuálně bydlí ve městě s více jak 30 tisíci obyvateli. S 6,79 % z celkového výzkumného souboru se jedná o nejméně početnou skupinu. V krajském městě aktuálně bydlí 81 respondentek, což činí 18,33 % z celkového výzkumného souboru.

Respondentky dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Dosažené vzdělání	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Základní	20	4,52
Střední s výučním listem	33	7,47
Střední s maturitou	170	38,46
Vyšší odborné	26	5,88
Vysokoškolské	193	43,67
Celkem	442	100,00

Tab. č. 7 Respondentky dle nejvyššího dosaženého vzdělání.

Graf č. 9 Respondentky dle nejvyššího dosaženého vzdělání.

Výzkumného šetření se zúčastnilo 20 respondentek, jejichž nejvyšší dosažené vzdělání je základní. Jedná se 4,52 % z celkového výzkumného souboru, tedy o nejméně početnou skupinu. Nejvyšším dosaženým vzdělání 33 respondentek je střední s výučním listem. Jde o 7,47 % z celkového výzkumného souboru. Dohromady 170 respondentek má střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou, tedy 38,46 % z celkového výzkumného souboru. Dokončené vyšší odborné vzdělání má 26 respondentek, což činí 5,88 % z celkového výzkumného souboru. Nejvíce respondentek má vzdělání vysokoškolské. Jde o 193 respondentek, tedy 43,67 % z celkového výzkumného souboru.

6.4 Realizace výzkumu

Samotná realizace výzkumu probíhala v několika na sebe navazujících etapách. Nejprve probíhala pilotáž, na kterou navázal předvýzkum. Po krátkém časovém odstupu proběhl samotný sběr dat a následní jejich zpracování.

6.4.1 Pilotáž a předvýzkum

V první polovině listopadu 2021 byl proveden nestrukturovaný rozhovor se dvěma ženami na rodičovské dovolené. Tématem rozhovoru byl volný čas těchto žen. Bylo zjišťováno především to, jak aktuálně svůj volný čas vnímají, jakým aktivitám se věnují, kolik volného času mají a co vše jejich volný čas ovlivňuje.

Na základě těchto rozhovorů byla sestavena první verze dotazníku. Tato verze byla prostřednictvím sociální sítě Messenger a emailu odeslána pěti ženám na mateřské a rodičovské dovolené společně se žádostí o jeho vyplnění a následnou zpětnou vazbu, která měla pomoci s finální podobou dotazníku. Ženy vyjádřily svůj názor na to, zda je pro ně celkově dotazník srozumitelný, zda jsou schopné a ochotné odpovědět na všechny položky či zda je dle jejich názoru potřebné doplnit nějakou položku.

Na základě zpětné vazby žen byla do dotazníku doplněna položka týkající se počtu dětí, která se nakonec ukázala pro výzkum důležitou. Dále byla opravena chyba, kdy došlo k překlepu čísla u položky, která zjišťovala místo bydliště. U položky, zabývající se délkou mateřské a rodičovské dovolené byla doplněna čtvrtá možnost – déle jak 4 roky. Celkově byl dotazník hodnocen jako srozumitelný, jeho obsah adekvátní a časová náročnost odpovídající.

6.4.2 Sběr a zpracování dat

Vytvořený dotazník byl umístěn na sociální síť Facebook. Sběr dat probíhal od 22. ledna 2022 do 31. ledna 2022. K ukončení sběru dat došlo poté, co v posledních dvou dnech byl dotazník vyplněn pouze jedním respondentem.

Zaznamenávání získaných dat probíhalo pomocí tabulkového procesoru Microsoft Excel. Aby získaná data byla přehlednější, byly ve stejném procesoru vytvářeny také grafy a tabulky.

6.5 Výsledky výzkumného šetření

V následující kapitole jsou prezentovány výsledky dotazníkového šetření. Kapitola je rozdělena na dvě části, kdy první část obsahuje odpovědi na deskriptivní výzkumné otázky a druhá část odpovědi na relační výzkumné otázky.

6.5.1 Deskriptivní výzkumné otázky

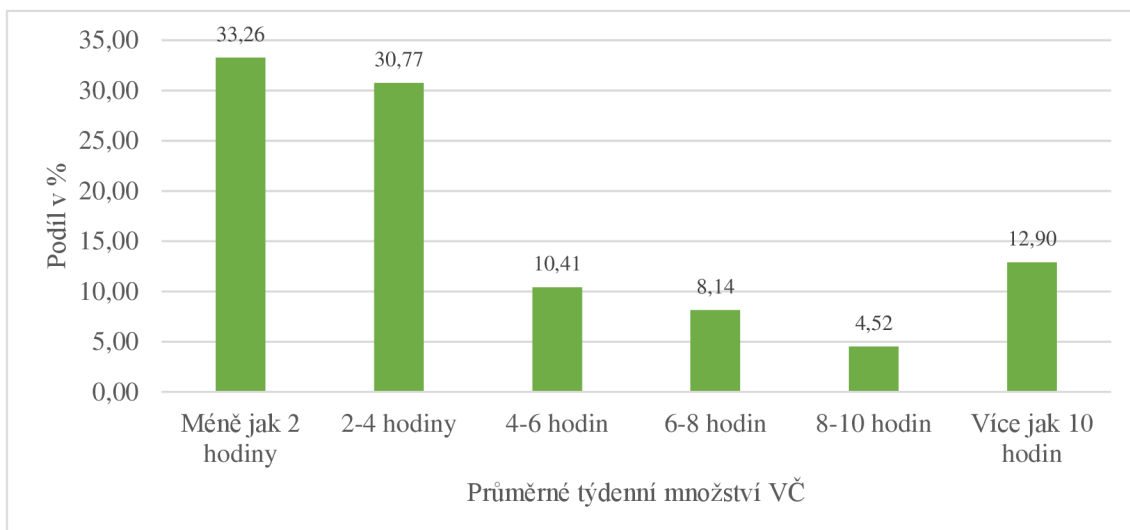
V této podkapitole jsou prezentovány odpovědi na deskriptivní výzkumné otázky. Výsledky jednotlivých otázek jsou vždy prezentovány v tabulkách četností, v nichž je četnost uváděna absolutní i relativní. U otázek č. 2 a 5 tabulka obsahuje pouze absolutní četnost, a to z důvodu větší přehlednosti. Data jsou dále prezentována prostřednictvím sloupcových grafů, případně otázky č. 5 prostřednictvím grafu skládaného pruhového.

Deskriptivní otázka č. 1

Kolik mají respondentky v průměru týdně volného času?

Množství VČ	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Méně jak 2 hodiny	147	33,26
2-4 hodiny	136	30,77
4-6 hodin	46	10,41
6-8 hodin	36	8,14
8-10 hodin	20	4,52
Více jak 10 hodin	57	12,90
Celkem	442	100,00

Tab. č. 8 Průměrné týdenní množství volného času respondentek.

Graf č. 10 Průměrné týdenní množství volného času respondentek.

Položka č. 7 zkoumala, kolik volného času mají respondentky v průměru týdně. Respondentky měly možnost zvolit jednu z 6 možných odpovědí. Z tabulky (viz tab. č. 8) i z grafu (viz graf č. 10) je patrné, že respondentky nejčastěji uvedly, že v průměru týdně mají volného času méně jak dvě hodiny. Tuto odpověď zvolilo 147 respondentek, což činí 33,26 % z celkového výzkumného souboru. Druhou nejčastěji zvolenou odpovědí je 2-4 hodiny volného času. Tuto možnost zvolilo 136 respondentek, tedy 30,77 % z celkového výzkumného souboru. V průměru 4-6 hodin volného času týdně má 46 respondentek, což odpovídá 10,41 % z celkového výzkumného souboru. Celkem 36 respondentek má v průměru týdně 6-8 hodin volného času, to odpovídá 8,14 % z celkového výzkumného souboru. Nejméně respondentek uvedlo, že mají v průměru týdně 8-10 hodin volného času. Tuto možnost zvolilo pouze 20 respondentek, což odpovídá 4,25 % z celkového výzkumného souboru. Více jak 10 hodin volného času v průměru týdně má 57 respondentek, tedy 12,90 % z celkového výzkumného souboru.

Lze konstatovat, že průměrné týdenní množství volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené se nejčastěji pohybuje pouze v řádu minut až 4 hodin. Zajímavé však je že třetí nejčastěji zvolenou možností byla naopak ta, s největším množstvím volného času, tedy průměrně více jak 10 hodin. Byly zjišťovány faktory, které mohou mít za následek to, že respondentky mají mnohem více volného času než větší skupina respondentek. Nejčastěji respondentky uváděly, že při čerpání mateřské či rodičovské dovolené také pracují, a to buď na hlavní pracovní poměr, či jako osoby samostatně výdělečně činné. Některé z respondentek přímo uvádí, že práce je pro ně v současné době koníčkem a odreagováním od mateřských povinností. Naopak jiné si po práci více cení času stráveného s dítětem, který poté považují

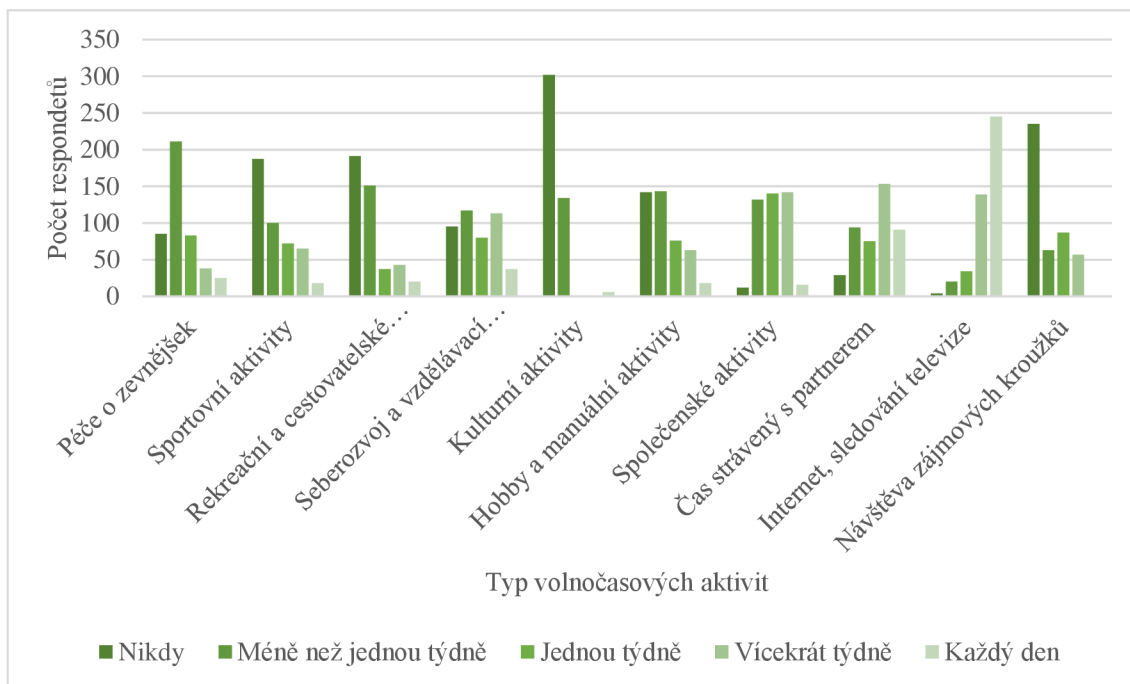
za svůj volný čas. Dále respondentky uvádí, že za svůj volný čas považují také vaření, pečení či úklid domácnosti, protože je tyto činnosti baví a naplňují. Jde o činnosti, kterým se věnují každý den, a tudíž je pochopitelné zvolené větší množství volného času. Některé respondentky také uvádí, že pro ně je největším koníčkem právě mateřství a čas strávený s dětmi. Dvě respondentky za svůj volný čas považují také studium a povinnosti s ním spojené. Další respondentky uvádí, že se každý týden účastní hudebních zkoušek, výcviku psů či sami doučují, vše opět považují za svůj volný čas. Jedna respondentka uvádí, že vše se odvíjí od plánování, při kterém se vyhrazuje na každý den aspoň chvilku pro sebe samu a své aktivity. Všechny výše uvedené faktory lze považovat za způsob, který respondentkám umožňuje mít více volného času. Je nutné si však uvědomit, že záleží na pohledu konkrétní osoby a na jejím vnímání volného času. To, co některé respondentky automaticky považují za svůj volný čas, mohou jiné vnímat pouze jako povinnosti a až jejich splnění jim umožní věnovat se volnočasovým aktivitám.

Deskriptivní otázka č. 2

Jakým činností se respondentky ve svém volném čase nejčastěji věnují?

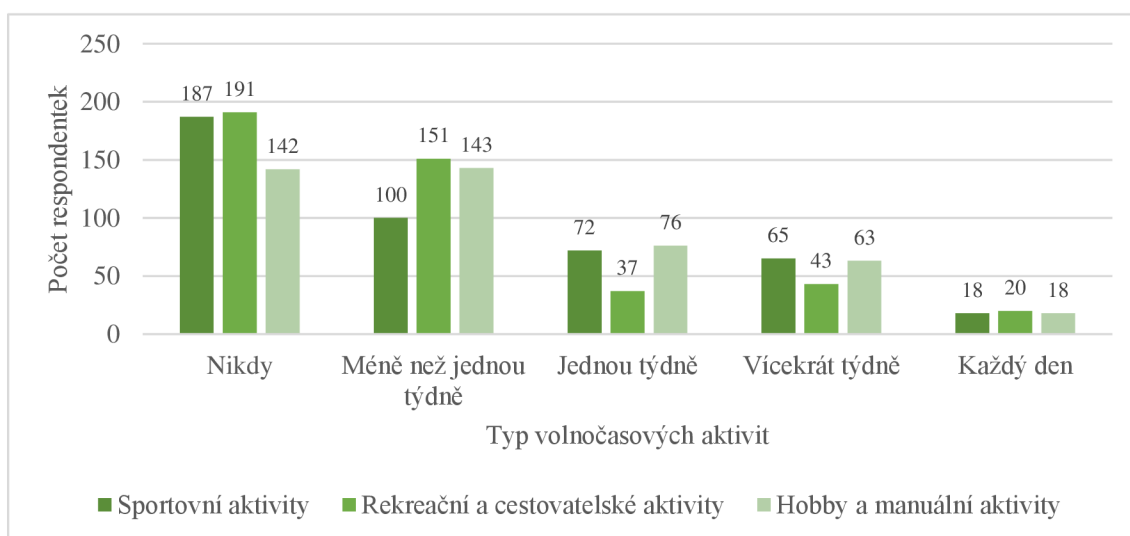
Aktivity	Nikdy	Méně než jednou týdně	Jednou týdně	Vícekrát týdně	Každý den
Péče o zevnějšek	85	211	83	38	25
Sportovní aktivity	187	100	72	65	18
Rekreační a cestovatelské aktivity	191	151	37	43	20
Seberozvoj a vzdělávací aktivity	95	117	80	113	37
Kulturní aktivity	302	134	0	0	6
Hobby a manuální aktivity	142	143	76	63	18
Společenské aktivity	12	132	140	142	16
Čas strávený s partnerem	29	94	75	153	91
Internet, sledování televize	4	20	34	139	245
Návštěva zájmových kroužků	235	63	87	57	0

Tab. č. 9 Frekvence věnování se volnočasovým aktivitám.

Graf č. 11 Perioda věnování se volnočasovým aktivitám.

Položka č. 8 zkoumala, jakému typu aktivit se respondentky nejčastěji ve svém volném čase věnují. Položka obsahovala 10 typů volnočasových aktivit, které byly pro lepší pochopení pro respondentky doplněny o příklad konkrétních aktivit. U každého typu volnočasových aktivit respondentky zvolily, jak často se dané aktivitě věnují. Jelikož data této deskriptivní otázky jsou poměrně obsáhla, je v tabulkách a grafech uváděna pouze relativní četnost. Pro větší přehlednost byla data diferenciována do tří dílčích kategorií dle zaměření a v nich následně blíže vyhodnocena.

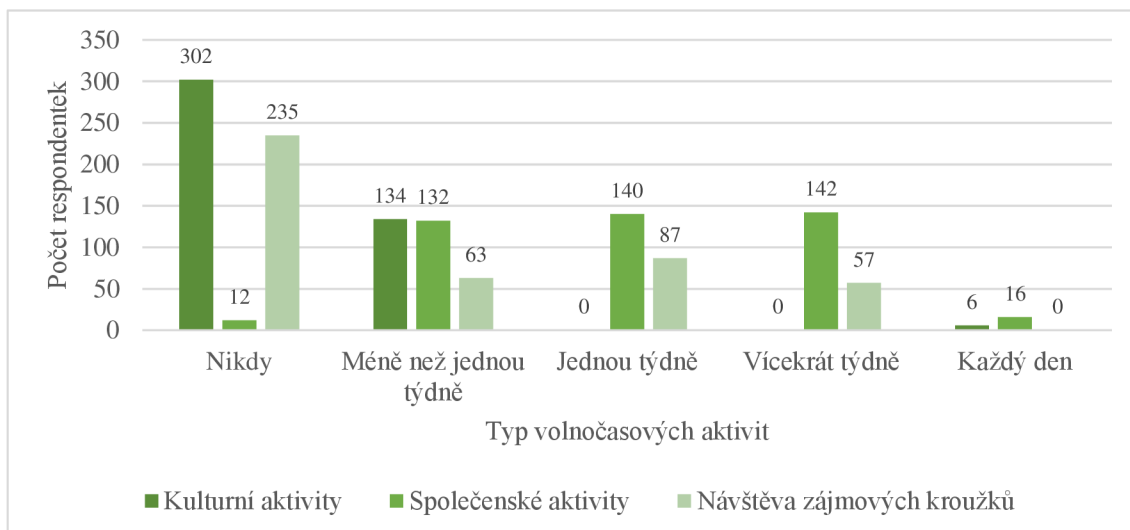
Graf č. 12 – Perioda věnování se volnočasovým aktivitám – Sportovní aktivity, Rekreační a cestovatelské aktivity, Hobby a manuální aktivity.

První dílčí kategorie byla vytvořena z aktivit, které jsou spojené s fyzickou aktivitou a zručností. Jedná se o sportovní aktivity, rekreační a cestovatelské aktivity a Hobby a manuální aktivity.

Jak je z grafu (viz graf č. 12) patrné. Sportovním aktivitám se respondentky nejčastěji vůbec nevěnují. Možnost nikdy zvolilo celkem 187 respondentek. Méně, než jednou týdně se sportovním aktivitám věnuje 100 respondentek. Celkem 83 respondentek uvedlo, že se sportovním aktivitám věnuje jednou týdně. Možnost vícekrát týdně zvolilo 38 respondentek a pouze 25 respondentek se sportovním aktivitám věnuje každý den.

Další oblastí volnočasových aktivit jsou rekreační a cestovatelské aktivity, u kterých bylo zjištěno, že 191 respondentek se tomuto typu aktivit nevěnuje nikdy. Celkem 151 dotazovaných zvolilo možnost méně než jednou týdně, dalších 37 jednou týdně. Mírný vzestup lze pozorovat v případě volby vícekrát týdně, kterou zvolilo 43 dotazovaných. Nejméně respondentek se rekreačním a cestovatelským aktivitám věnuje každý den, celkem 20.

V oblast hobby a manuálních aktivit celkem 142 dotazovaných uvádí, že se tomuto typu aktivit nikdy nevěnuje. Dalších 143 respondentek se hobby a manuálním aktivitám věnuje méně než jednou týdně. Možnost jednou týdně zvolilo 76 respondentek a možnost vícekrát týdně 63 respondentek. Nejméně dotazovaných, celkem 18, uvádí, že se hobby a manuálním aktivitám věnuje každý den. Z těchto 18 respondentek 10 uvádí, že aktuálně bydlí na vesnici. Tudíž lze předpokládat, že jejich každodenní manuální aktivity mohou být spojené např. s péčí o dům a zahradu. Tři respondentky tento předpoklad v dotazníku přímo uvádí.

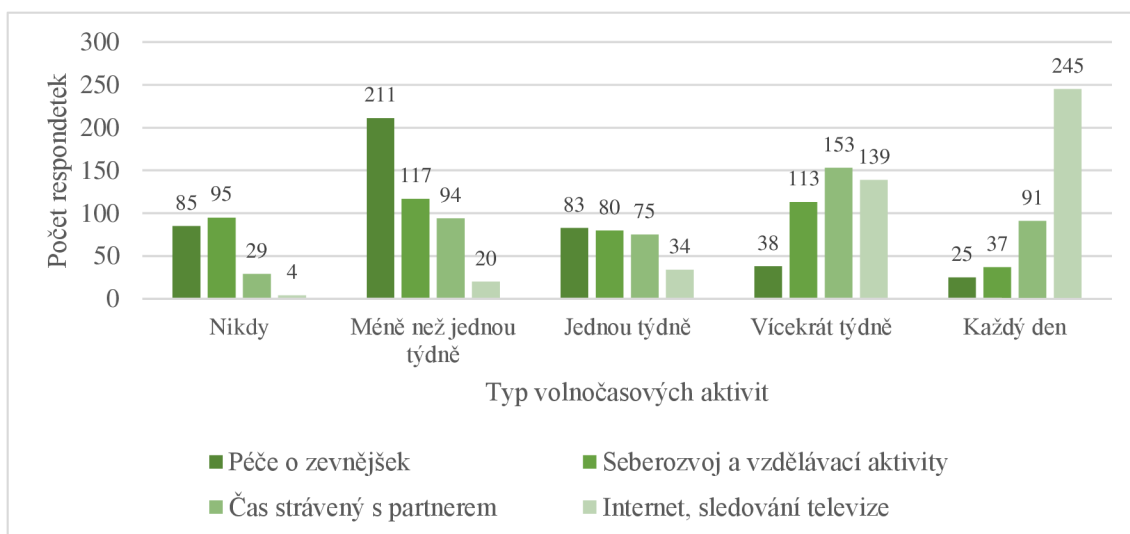
Graf č. 13 – Perioda věnování se volnočasovým aktivitám – Kulturní aktivity, Společenské aktivity, Návštěva zájmových kroužků.

Druhá dílčí kategorie byla vytvořena z aktivit, které jsou spojeny se sociálními kontakty. Jedná se o společenské aktivity, kulturní aktivity a hobby a manuální aktivity.

V oblasti kulturních aktivit respondenty nejčastěji uvádí, že se těmto aktivitám nikdy nevěnují. Možnost nikdy zvolilo 302 dotazovaných. Méně než jednou týdně se kulturním aktivitám věnuje 134 respondentek. Možnost jednou týdně a vícekrát týdně ne zvolila ani jedna respondentka. Každý den se kulturním aktivitám věnuje pouze 6 respondentek. Z výsledných dat lze konstatovat, že kulturním aktivitám se respondenty věnují zcela nejméně ze všech nabídnutých aktivit. Důvodem může být skutečnost, že se jedná o aktivity, kterým se, až na výjimky, nelze věnovat společně s dítětem. Proto zůstávají kulturní aktivity spíše velmi příležitostným způsobem trávení volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené.

Rozdílné výsledky lze pozorovat v případě společenských aktivit. Nejméně dotazovaných, celkem 12, uvádí, že se tomuto typu aktivity nevěnuje nikdy. Možnost méně než jednou týdně zvolilo 132 respondentek a možnost jednou týdně 140 respondentek. Vícekrát týdně se kulturním aktivitám věnuje 142 dotazovaných a každý den 16 dotazovaných. Na rozdíl od kulturních aktivit jsou aktivity společenské velmi častým způsobem trávení volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené. Mezi společenské aktivity se řadí také setkávání se s přáteli a s rodinou, které jistě způsobuje to, že jde o typ aktivit, které se respondenty tolik věnují. Většina žen na mateřské a rodičovské dovolené se setkává s jinými ženami, které jsou ve stejné pozici, a to za účel hledání společného tématu k hovoru, věnování se společným aktivitám či aby umožnily svému potomkovi setkání s vrstevníky.

Třetí oblastí v této kategorii je návštěva zájmových kroužků, a to jak s dítětem, tak bez něj. Z grafu (viz graf č. 13) je patrné, že nejvíce respondentek uvádí, že zájmové kroužky vůbec nenavštěvuje. Méně než jednou týdně zájmové kroužky navštěvuje 63 respondentek. Jednou týdně pak 87 respondentek. Vícekrát týdně navštěvuje zájmové kroužky 57 dotazovaných. Ani jedna respondentka nenavštěvuje zájmové kroužky každý den. Z výsledných dat vyplývá, že téměř polovina dotazovaných se nějakých zájmových kroužků účastní. Na tuto skutečnost lze pohlížet velmi pozitivně, a to především z důvodu, že dostupnost zájmových kroužků byla v posledních letech výrazně ovlivněna nepříznivou epidemiologickou situací týkající se onemocnění COVID-19.

Graf č. 14 – Perioda věnování se volnočasovým aktivitám – Péče o zevnějšek, Seberozvoj a vzdělávací aktivity, Čas strávený s partnerem, Internet, sledování televize.

Třetí kategorie byla vytvořena z aktivit, kterým se respondentky věnují spíše individuálně a bez větších sociálních kontaktů. Jedná se o péči o zevnějšek, seberozvoj a vzdělávací aktivity, čas strávený s partnerem a čas strávená na internetu a sledováním televize.

Jak je z grafu (viz graf č. 14) patrné, také péči o zevnějšek se respondentky nejčastěji věnují méně než jednou týdně. Tuto možnost zvolilo 211 respondentek. Jednou týdně se péči o zevnějšek věnuje 83 respondentek, 38 respondentek vícekrát týdně. Nejméně respondentek, celkem 25, se péči věnuje každý den. Dohromady 85 respondentek uvedlo, že se péči o zevnějšek nevěnují nikdy. V tomto případě lze předpokládat, že respondentky, přestože uvedly, že se péči o svůj zevnějšek nikdy nevěnují, činnosti s péčí spojené i tak vykonávají. Avšak na rozdíl od ostatních respondentů nemusí tyto činnosti považovat za své volnočasové aktivity.

Seberozvoji a vzdělávacím aktivitám se respondentky nejčastěji věnují méně než jednou týdně. Tuto možnost zvolilo celkem 117 respondentek. Dohromady 95 respondentek uvádí, že se tomuto typu aktivit nevěnují nikdy. Jednou týdně se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám věnuje 80 dotazovaných, vícekrát týdně 113. Nejméně dotazovaných, celkem 37 respondentek, se těmito aktivitám věnuje každý den. Skutečnost že více jak polovina respondentek se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám věnuje minimálně jednou týdně, je velice pozitivní. Ženy na mateřské a rodičovské dovolené tráví čas převážně v domácím prostředí a jejich nejčastější kontakt je s jejich potomkem. Hlavní náplní dne bývá péče o dítě a o domácnost, která se časem může stát stereotypní. Proto je velmi dobré, když i přesto si žena najde čas na získávání nových vědomostí a dovedností, které mohou fungovat jako prevence syndromu vyhoření a později jí mohou pomoci při opětovném návratu do pracovního procesu.

Dalším velmi důležitým typem aktivit je čas strávený s partnerem. Jde o čas, kdy mají partneři možnost věnovat se jeden druhému, a tím upevňovat a posilovat partnerský vztah. Tento vztah se po narození dítěte jednoznačně změní. Dítě se nachází v popředí a primárně jsou uspokojovány jeho potřeby, což může narušit i doposud pevný a stabilní vztah partnerů. Proto je nezbytné, aby partneři i po narození dítěte věnovali čas jeden druhému, společným aktivitám a vzájemné komunikaci. Celkem 91 dotazovaných uvádí, že každý den si vyhradí čas, který stráví s partnerem. Dalších 153 respondentek se partnerskému vztahu věnuje vícekrát týdně. Jednou týdně si čas na posilování a upevňování vztahu najde 94 respondentek, méně než jednou týdně pak 94. Možnost nikdy zvolilo celkem 29 dotazovaných. V tomto případě se může jednat také o respondentky, které aktuálně žijí bez partnera.

Posledním typem aktivit je sledování televize a internet, především sociální sítě. V tomto případě nejvíce respondentek uvedlo, že se tomuto typu aktivit věnují každý den. Celkem šlo o 245 dotazovaných. Dalších 139 dotazovaných zvolilo možnost vícekrát týdně. Jednou týdně se internetu či sledování televize věnuje 34 respondentek, méně než jednou týdně 20. Nejméně respondentek, celkem 4, uvedlo, že se internetu a sledování televize nikdy nevěnují. Skutečnost, že se těmito aktivitám věnuje tak velké procento respondentek, je jistě způsobena tím, že sledování televize je pro ženy nenáročnou aktivitou, při které se odreagují i pobaví. Především televize se mnohdy stává jakousi zvukovou kulisu, kdy bývá v průběhu dne zapnutá i přesto, že ji nikdo aktivně nesleduje. Internet a sociální sítě jsou zase zprostředkovatelem aktuálního dění ve světě i v okolí, metoda získávání potřebných informací, ale také komunikačním kanálem. Bezespору je možné říct, že sledování televize

a trávení času na internetu nepatří mezi nejčastější volnočasové aktivity jen u žen na mateřské a rodičovské dovolené, ale také u dětí, studentů i pracující populace. Je nutné zmínit, že některé respondentky v dotazníku dále uvádí, že jde o aktivity, kterým se nevěnují pouze proto, že v tu chvíli nemají zájem věnovat se něčemu jinému. Nejčastěji se ke sledování televize či brouzdání na sociálních sítích uchylují v době, kdy kojí své dítě a nemají možnost věnovat se jiným aktivitám. Jelikož kojením stráví i několik hodin denně, jsou tyto aktivity způsobem, jak si ho zpříjemnit.

Na tuto položku navazovala položka č. 9, u níž měly respondentky možnost uvést jiný typ volnočasových aktivit, kterým se věnují, ale v nabídce jim chyběly. Tuto možnost zvolilo celkem 146 respondentek, což odpovídá 33,03 % z celkového výzkumného vzorku. Respondentky uváděly také aktivity, které konkrétně oni považují za volnočasové, ale rozhodně je tak nevnímá každý. Většina dotazovaný uvedla aktivity, které je možné zařadit do kategorií uvedených v dotazníku. Mezi další uváděné aktivity patří tyto:

- studium, práce, podnikání, brigády;
- úklid, péče o domácnost, vaření, pečení;
- relax, odpočinek, spánek;
- masáže, sauna;
- chov zvířat a péče o ně, venčení psů;
- aktivity strávené s dítětem, cvičení s dítětem, procházky s kočárkem;
- příprava a tvorba aktivit pro děti;
- puzzle, omalovánky, deskové hry, hry na telefonu;
- vedení sportovních tréninků dětí;
- hudební zkoušky;
- myslivost, hony;
- poslech podcastů;
- čas strávený aplikací léků (řádově desítky minut denně);
- návštěvy mše svaté v kostele.

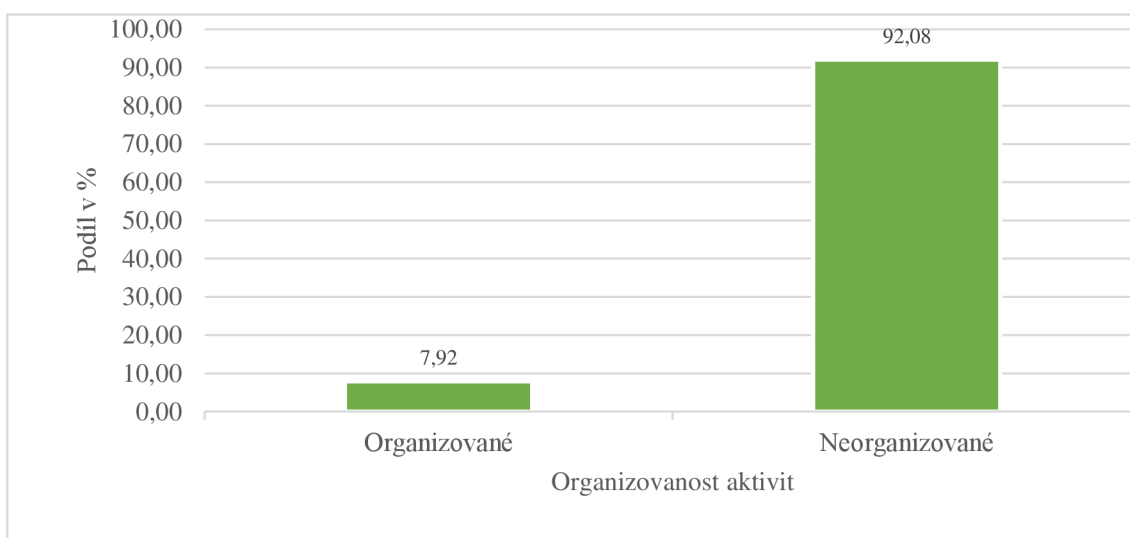
Jedna z dotazovaných uvedla, že jí aktuálně není umožněno věnovat se aktivitám dle svého zájmu. Důvodem jsou omezení spojená s nepříznivou epidemiologickou situací vztahující se k onemocnění COVID-19. Jakožto neočkovaná nemá možnost věnovat se organizovaným aktivitám či navštívit sportovní centra a kulturní akce. Upřesňuje, že výběr volnočasových aktivit jí neovlivňuje mateřství, ale spíše aktuální situace.

Deskriptivní otázka č. 3

Věnují se respondentky ve svém volném čase spíše organizovaným či neorganizovaným aktivitám?

Organizovanost aktivit	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Organizované	35	7,92
Neorganizované	407	92,08
Celkem	442	100,00

Tab. č. 10 Preference organizovanosti volnočasových aktivit.

Graf č. 15 Preference organizovanosti volnočasových aktivit.

Položka č. 10 zjišťovala, zda respondentky dávají přednost aktivitám, které jsou organizované, řízené někým jiným či aktivitám neorganizovaným, kdy si jejich místo a průběh určují samy. Jednoznačně více respondentek dává přednost aktivitám, které jsou neorganizované. Tyto aktivity volí 407 dotazovaných, což odpovídá 92,08 % z celkového výzkumného souboru. Organizované aktivity upřednostňuje pouze 35 respondentek, tedy 7,92 % z celkového výzkumného souboru.

K deskriptivní otázce č. 3 se váže také položka č. 11, v níž respondentky měly odůvodnit své rozhodnutí proč dávají přednost organizovaným či neorganizovaným aktivitám. Respondentky se v důvodech často shodovaly, a to v případě organizovaných i neorganizovaných aktivit.

Nejčastěji uváděnými důvody, proč respondentky preferují organizované aktivity, jsou:

- pravidelnost – výhoda pro plánování;
- motivace k aktivnímu trávení volného času;
- kolektiv – čas strávený s větším počtem lidí;
- pevně stanovený čas pro aktivitu – lze zařídit hlídání dětí;
- organizace a vedení někým jiným;
- neschopnost se samostatně odpoutat od povinností.

Respondentky, které preferují neorganizované aktivity, uvádí nejčastěji následující důvody:

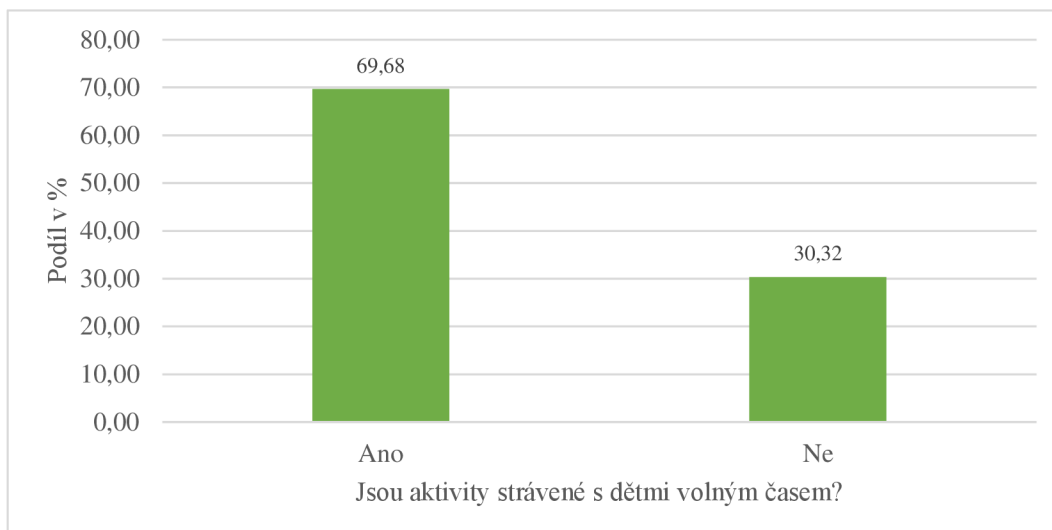
- časová flexibilita – lze se přizpůsobit spánku a náladě dětí, partnerovi, počasí;
- absence pevného denního režimu – každý den probíhá zcela odlišně;
- chybějící možnost hlídání dětí;
- negativní vztah ke skupinovým aktivitám a aktivitám vedeným jinou osobou;
- nepříznivý zdravotní stav;
- aktuální covidová opatření, nenačkovanost, strach z onemocnění COVID-19;
- nedostatečná nabídka organizovaných aktivit v okolí;
- nepříznivá finanční situace;
- problémy spojené s dopravou – absence řidičského průkazu, nevhodná městská a příměstská doprava;
- nedostatečné množství volného času.

Deskriptivní otázka č. 4

Vnímají respondentky jako svůj volný čas také aktivity strávené společně se svými dětmi?

	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
Ano	308	69,68
Ne	134	30,32
Celkem	442	100,00

Tab. č. 11 Je čas strávený s dětmi volným?

Graf č. 16 Je čas strávený s dětmi volným?

V položce č. 12 bylo zjišťováno, zda respondentky vnímají jako svůj volný čas také aktivity, které stráví společně se svým dítětem. Více jak polovina dotazovaných uvedla, že čas strávený s dětmi vnímá jako svůj volný čas. Celkem tuto možnost zvolilo 308 dotazovaných, což odpovídá 69,68 % z celkového výzkumného souboru. Zbýlých 134 respondentek, tedy 30,32 % z celkového výzkumného souboru, uvedlo, že pro ně aktivity strávené s dětmi nejsou volným časem.

Aby bylo možné rozhodnutí respondentek lépe pochopit, jsou k položce č. 12 vázány dvě doplňující položky. Na položku č. 13 odpovídaly pouze respondentky, jejichž odpověď v předchozí položce byla „ano“. Uváděly zde, jaké konkrétní aktivity strávené s dítětem považují za volnočasové a proč. Nejčastěji zmiňovanými aktivitami jsou:

- procházky, výlety, pobyt v přírodě, návštěva dětského hřiště;
- sportování – plavání, cyklistika, lyžování, cvičení;
- setkávání se s rodinou, přáteli, jinými dětmi;
- četba a sledování pohádek, hry, učení se, zpěv;
- práce na zahradě, v domě;
- vaření, pečení;
- rukodělné činnosti;
- návštěva herny, dětského centra, kroužků pro děti;
- mazlení se, kojení.

Jako zdůvodnění respondentky nejčastěji uvádí:

- Společný čas si všichni užívají – matka i dítě.

- Nemusí se v tu chvíli plnit povinnosti.
- Možnost k setkávání se s jinými lidmi. Při zaměstnání na setkávání nebyl čas.
- Společné aktivity jsou náplní života. Je to čas, kdy se můžeme věnovat sobě navzájem.
- Děti se více do aktivit zapojují. Děti se více a rychleji unaví.
- Možnost děti naučit něco nového.
- Možnost trávit volný čas mimo domov.
- Společně strávené aktivity pomáhají k sociálnímu začlenění.

Položka č. 14 byla určena pro respondentky, které v položce č. 12 zvolily odpověď „ne“. Uváděly zde důvody, proč aktivity strávené společně s dětmi nevnímají jako svůj volný čas. Nejčastěji uváděnými důvody jsou:

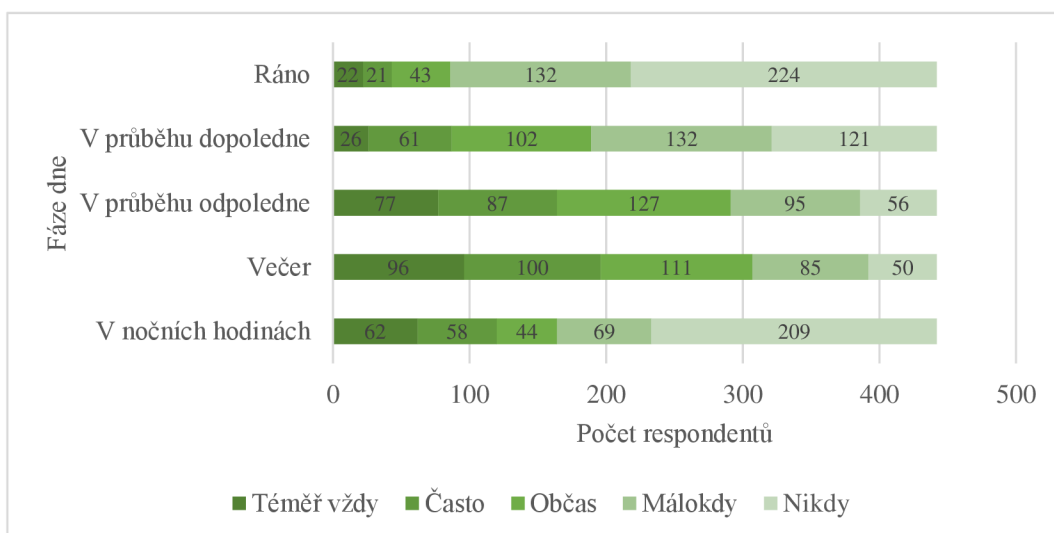
- Jde o společný volný čas. Jako svůj volný čas respondentka vnímá pouze ten, který tráví sama.
- Při společných aktivitách se respondentka nedokáže dostatečně odreagovat, dítě stále zaměstnává její myšlenky.
- Nemůže aktivity řídit podle sebe, ale podle dítěte. Musí být stále ve střehu.
- Respondentka je s dítětem neustále, nemají možnost hlídání.
- Společné aktivity nejsou volným časem, je to nutnost.
- Společně se dítětem se nemůže věnovat aktivitám, které ji zajímají.
- S dětmi si aktivity nedokáže dostatečně užít.
- Prozatím žádné dítě nemá – je před porodem.

Deskriptivní otázka č. 5

Ve kterých fázích dne se respondentky nejčastěji věnují volnočasovým aktivitám?

Fáze dne	Téměř vždy	Často	Občas	Málokdy	Nikdy
Ráno	22	21	43	132	224
V průběhu dopoledne	26	61	102	132	121
V průběhu odpoledne	77	87	127	95	56
Večer	96	100	111	85	50
V nočních hodinách	62	58	44	69	209

Tab. č. 12 Volný čas dle fází dne.

Graf č. 17 Volný čas dle fází dne.

Položka č. 15 zjišťovala, ve kterých fázích dne mají respondentky volný čas. V dotazníku bylo uvedeno pět denních fází, které byly pro přesnější orientaci doplněny o konkrétní časový úsek. Ráno bylo vymezeno do 9 hodin, dopoledne mezi 9 a 12 hodinou, odpoledne mezi 12 a 17 hodnou, večer mezi 17 a 22 hodinou a noční hodiny po 22 hodině. Respondentky u každé denní fáze uvedly, jak často se věnují volnočasovým aktivitám právě v tento čas. Z důvodu většího obsahu dat jsou pro větší přehlednost v tabulce (viz tab. č. 12) a grafu (viz graf č. 17) uváděny pouze absolutní četnosti.

Jak je z grafu (viz graf č. 17) patrné, volnočasovým aktivitám se v ranních hodinách respondentky spíše nevěnují. Celkem 224 dotazovaných uvedlo, že se v čase do 9 hodin volnočasovým aktivitám nikdy nevěnují, 132 respondentek se jim věnuje málokdy, 43 respondentek občas. Možnost často zvolilo 21 dotazovaných a možnost téměř vždy 22. Ani v průběhu dopoledne se volnočasovým aktivitám respondentky spíše nevěnují. 121 respondentek uvedlo, že se v době od 9 do 12 hodin volnočasovým aktivitám nikdy nevěnují, 132 respondentek se jim věnuje málokdy a 102 respondentek občas. Naopak často se volnočasovým aktivitám v této době věnuje 61 dotazovaných. A téměř vždy pouze 26 dotazovaných. Více času na volnočasové aktivity mají respondentky v průběhu odpoledne, tedy mezi 12 a 17 hodinou. Celkem 77 respondentek se v této denní fázi volnočasovým aktivitám věnuje téměř vždy a 87 respondentek často. Občas se jim věnuje 127 dotazovaných, málokdy 95 dotazovaných a nikdy pouze 56 dotazovaných. Nejvíce času věnovat se volnočasovým aktivitám mají respondentky večer. Mezi 17 a 22 hodinou se volnočasovým aktivitám téměř vždy věnuje 96 respondentek a často 100 respondentek. 111 dotazovaných uvedlo, že se jim věnuje často, 85 dotazovaných pak málokdy. Nejméně dotazovaných,

celkem 50, uvádí že se volnočasovým aktivitám večer nevěnuje nikdy. Volnočasovým aktivitám v nočních hodinách, tedy po 22 hodině, se respondentky opět spíše nevěnují. Nejvíce respondentek, celkem 209, uvedlo, že se jim v této denní fázi nikdy nevěnují, dalších 69 respondentek se jim věnuje málokdy a občas pouze 44 respondentek. Naopak často se v nočních hodinách volnočasovým aktivitám věnuje 58 dotazovaných, téměř vždy pak 62 dotazovaných.

Položka č. 16 zjišťovala, jaké faktory nejčastěji ovlivňují to, ve kterých denních fázích respondentky mají volný čas. Respondentky se v odpovědích ve velké míře shodovaly. Mezi nejčastěji uváděnými faktory byly:

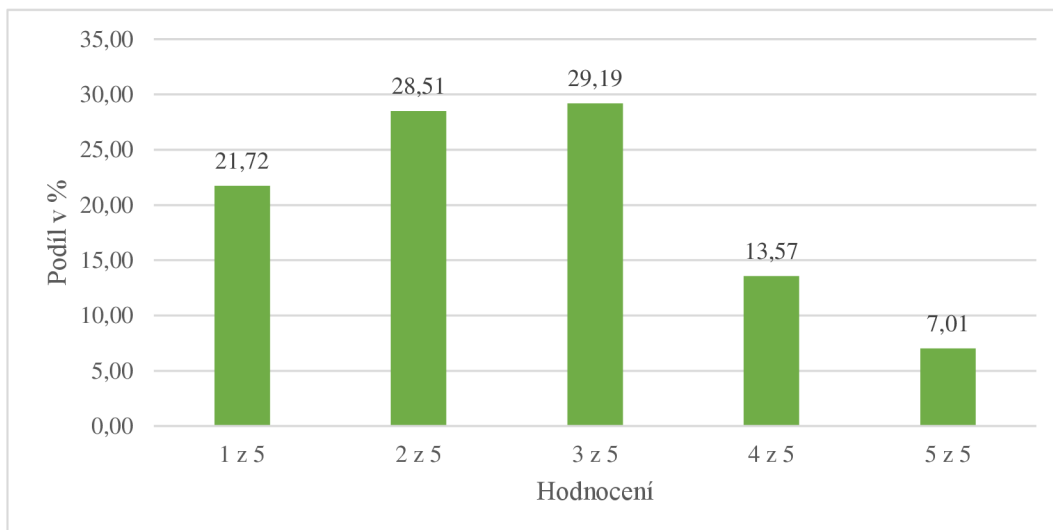
- dítě – jeho spánek, nálada, aktuální potřeby, míra samostatnosti;
- časové možnosti partnera, pracovní doba partnera;
- možnost hlídání dětí;
- povinnosti spojené s péčí o rodinu a domácnost – vaření, úklid, nákupy;
- školka či škola dětí (i starších), plnění školních povinností;
- zájmové kroužky;
- počasí, roční období;
- zdravotní stav členů rodiny, návštěvy lékaře;
- studium, zkouškové období, pracovní vytížení matky;
- denní režim dítěte i celé rodiny.

Deskriptivní otázka č. 6

Vnímají respondentky množství svého volného času za dostatečné?

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
1 z 5	96	21,72
2 z 5	126	28,51
3 z 5	129	29,19
4 z 5	60	13,57
5 z 5	31	7,01
Celkem	442	100,00

Tab. č. 13 Dostatek množství volného času.

Graf č. 18 Dostatek množství volného času.

Položka č. 17 zkoumala, zda jsou respondentky spokojené s množstvím svého volného času, především zda ho považují za dostatečné. Položka byla škálovou otázkou a respondentky měly vyjádřit svůj názor na škále od 1 do 5, kdy 1 představovala odpověď „zcela nedostatečně“ a 5 odpověď „zcela dostatečně“. Množství svého volného času za zcela dostatečné považuje pouze 31 respondentek, což činí 7,01 % z celkového výzkumného souboru. Celkem 4 body z 5 hodnotí dostatečnost volného času 60 respondentek, tedy 13,57 % z celkového výzkumného souboru. Nejvíce dotazovaných, celkem 129, zvolilo možnost 3 bodů z 5. Jedná se o 29,19 % z celkového výzkumného souboru. Podobný počet respondentek hodnotí množství svého volného času spíše nedostatečně. Tuto možnost zvolilo celkem 126 dotazovaných, což odpovídá 28,51 % z celkového výzkumného souboru. Za zcela nedostatečné považuje množství svého volného času 96 respondentek, což činí 21,72 % z celkového výzkumného souboru. Průměrné hodnocení vnímání dostatečného množství volného času odpovídá 2,6 bodům z 5. Lze tedy konstatovat, že respondentky vnímají množství svého volného času spíše jako nedostatečné.

V položce č. 18 měly respondentky možnost své rozhodnutí odůvodnit. Častěji, než odůvodnění svého hodnocení, respondentky popisovaly svou aktuální situaci. Dále byla zpracovávána data, které obsahovala požadované zdůvodnění. Respondentky, které hodnotí množství svého volného času spíše nedostatečně, tedy 1 či 2 body z 5, uváděly nejčastěji tyto důvody:

- velmi kontaktní dítě, dítě závislé na matce, kojené dítě, hendikepované dítě;
- absence možnosti hlídání dětí;
- pracovní vytížení otce dítěte, neangažovanost otce ve výchově;

- nezájem o dítě ze strany otce či prarodičů;
- finanční důvody – nutnost vydělávat peníze;
- studium matky či otce dítěte;
- časově náročné povinnosti spojené s péčí o domácnost, zahradu;
- únava, pocit vyhoření, absence pravidelného režimu;
- počet dětí – větší počet znamená méně volného času;
- podřízení se ostatním;
- nutnost věnovat čas rozvoji dítěte;
- opakující se karantény dětí, zavřené školy.

Respondentky, které hodnotí množství volného času 3 body z 5, nejčastěji uvádí, že množství volného času mají tak akorát. Byly by rády, kdyby ho měly více, ale zároveň si jsou vědomi, že je mnoho matek, které mají volného času výrazně méně než ony samotné. Na své aktuální množství volného času si tedy nestěžují a přijímají ho s vidinou, že volný čas bude s růstem dětí přibývat.

Respondentky, které hodnotí množství svého volného času 4 nebo 5 body z 5, tedy spíše dostatečně, celkově uvádí pozitivnější důvody pro svou volbu. Těmi nejčastějšími byly:

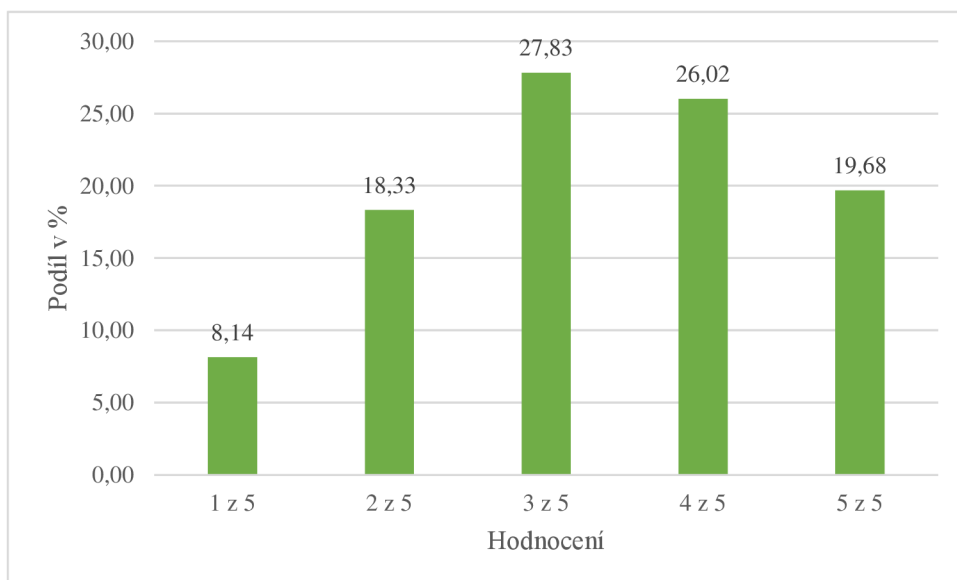
- pomoc partnera s péčí o dítě i domácnost;
- dostatek volného času na věnování se všemu;
- nenáročné dítě, samostatné dítě;
- vyhovující spánek dítěte;
- pravidelná pracovní doba partnera – lze volný čas dopředu plánovat;
- možnost hlídání dítěte – prarodiči, chůvou, ve školce;
- aktivitám se lze věnovat i s dětmi;
- pevný denní režim.

Deskriptivní otázka č. 7

Jsou respondentky spokojené s činnostmi, kterým se věnují ve svém volném čase?

Hodnocení	Absolutní četnost	Relativní četnost v %
1 z 5	36	8,14
2 z 5	81	18,33
3 z 5	123	27,83
4 z 5	115	26,02
5 z 5	87	19,68
Celkem	442	100

Tab. č. 14 Spokojenost s volnočasovými aktivitami.

Graf č. 19 Spokojenost s volnočasovými aktivitami.

Položka č. 19 zjišťovala spokojenost respondentek s aktivitami, kterým se ve svém volném čase věnují. Opět se jednalo o škálovou položku, kdy respondentky měly vyjádřit svůj názor na škále od 1 do 5, kdy 1 představovala odpověď „zcela nedostatečně“ a 5 odpověď „zcela dostatečně“. Zcela spokojeno je se svými volnočasovými aktivitami 87 respondentek, což odpovídá 19,68 % z celkového výzkumného souboru. Spíše spokojeno je 115 respondentek, tedy 26,02 % z celkového výzkumného souboru. Hodnocení 3 bodů z 5 zvolilo nejvíce dotazovaných, celkem 123, což činí 27,83 % z celkového výzkumného souboru. Spíše nespokojeno je 81 respondentek, což odpovídá 18,33 % z celkového výzkumného souboru. Nejméně dotazovaných uvedlo, že je zcela nespokojeno se svými volnočasovými aktivitami. Tuto možnost zvolilo pouze 26 respondentek, což činí 8,14 %

z celkového výzkumného souboru. Průměrným hodnocením spokojenosti s volnočasovými aktivitami je 3,5 bodů z 5. Lze konstatovat, že respondentky jsou spíše spokojené s aktivitami, kterým se věnují ve svém volném čase.

V položce č. 20 měly respondentky možnost odůvodnit své rozhodnutí. Stejně jako u položky č. 18 respondentky často popisovaly své aktuální trávení volného času. Dále byla zpracovávána pouze data, která obsahovala požadované zdůvodnění. Respondentky, které svou spokojenost s volnočasovými aktivitami hodnotily 1 či 2 body z 5, tedy byly s výběrem volnočasových aktivit spíše nespokojené, uváděly nejčastěji tyto důvody:

- nedostatek volného času – celkově či na konkrétní aktivity;
- krátké intervaly volného času;
- konání organizovaných aktivit v nevhodný čas či na nevhodném místě;
- s dětmi není možné se věnovat všem aktivitám dle zájmu;
- neschopnost odpoutat se od povinností (pracovních, týkajících se domácnosti);
- nedostatek energie, únava, lenost;
- velmi malé dítě, dítě vyžadující neustálou pozornost, péče o dítě na prvním místě;
- zdravotní problémy – matky či dítěte;
- prozatím neobjeveny aktivity, které by byly zajímavé;
- absence možnosti hlídání dítěte;
- absence očkování proti onemocnění COVID-19.

Respondentky, které svou spokojenost s volnočasovými aktivitami hodnotily 3 body z 5, se velmi v uvedených důvodech shodovaly. Většina z nich uvedla, že jsou spokojené s volnočasovými aktivitami, kterým se věnují, ale zároveň by si přály mít na ně více volného času. Také by si přály, aby intervaly volného času byly delší, aby se měly možnost věnovat i časově náročnějším aktivitám. Dále často zmiňovaly, že jsou vědomy, že aktuální stav je pouze přechodný a s postupným růstem dětí bude docházet k pozitivním změnám.

Také respondentky, které uvedly, že jsou se svými volnočasovými aktivitami spíše spokojené, hodnotily je 4 či 5 body z 5, se v uvedených důvodech často shodovaly. Zcela nejčastěji zmiňovaným důvodem bylo, že respondentky se věnují takovým aktivitám, které je opravdu baví, čas si najdou na vše, o co mají zájem a nedělají nic, čemu se věnovat nechtějí. Mezi dalšími nejčastěji uváděnými důvody byly:

- umění využít volný čas maximálně;

- výběr aktivit dle aktuální nálady a možností;
- pečlivý výběr aktivit, volba aktivit dle vlastního zájmu;
- pečlivá organizace času;
- aktivní dítě – možnost věnovat se aktivitám s ním;
- volnočasová tvorba prostředkem přivýdělku;
- absence potřeby věnovat se jiným aktivitám;
- vážení si toho, co respondentky mají.

Deskriptivní otázka č. 8

Co by respondentky rády změnily na svém volném čase?

V položce č. 21 bylo zjišťováno, co by respondentky rády změnily na svém volném čase. Jednalo se o položku otevřenou, respondentky tak měly možnost napsat jednoslovně, v bodech či se více rozepsat. Opět se však ve svých odpovědích velmi často shodovaly. Nejčastěji by respondentky na svém volném čase rády změnily:

- mít volného času více, mít ho v delších časových intervalech či v jinou denní dobu;
- mít více volného času jen pro sebe, bez dětí;
- zlepšit se v organizaci a plánování volného času, mít volný čas pravidelněji;
- využívat volný čas efektivněji a smysluplněji, být produktivnější, nepodléhat lenosti;
- omezit internet, sociální sítě, sledování televize;
- více času trávit s partnerem;
- umět si volný čas užít, odpoutat se při něm od myšlenek na děti a povinnosti;
- více se věnovat péči o zevnějšek;
- být aktivnější – věnovat se sportu, navštěvovat fitness centra, skupinové lekce cvičení;
- věnovat se sebevzdělávání, studiu, četbě, hudbě;
- vrátit se k zájmům, které vyplňovaly čas před mateřstvím;
- trávit více volného času ve společnosti, kulturními akcemi;
- častěji navštěvovat rodinu a přátelé, scházet se s jinými dětmi;
- věnovat se také aktivitám určeným pouze pro očkované proti onemocnění COVID-19;
- věnovat se rukodělným činnostem;

- věnovat se aktivitám, které mohou být prostředkem výdělků;
- není potřeba nic měnit.

6.5.2 Relační výzkumné otázky

Tato podkapitola prezentuje odpovědi na relační otázky. V první řadě byly stanoveny relační výzkumné otázky, na jejichž základě byly formulovány věcné hypotézy. Pro každou věcnou hypotézu bylo nutné stanovit hypotézu alternativní (H_A) a nulovou (H_0). Hypotéza nulová je tvrzení, že mezi zkoumanými jevy neexistuje žádný vztah, souvislost. V případě, že nelze nulovou hypotézu přijmout, je přijímána hypotéza alternativní, která naopak předpokládá, že existuje vztah mezi jevy. (Chráska, 2016, s. 65).

Hypotézy byly testovány pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Jde o test významnosti, který se používá v případě, kdy je zapotřebí rozhodnout, zda mezi dvěma jevy existuje závislost či souvislost. Aby mohl být ve výzkumu použit test nezávislosti chí-kvadrát, je nutné splnit podmínky pro jeho použití. Těmito podmínkami je, že nesmí více jak 20 % očekávaných četností v kontingenční tabulce být menší než 5 a zároveň žádná očekávaná četnost nesmí být menší než 1 (Chráska, 2016, s. 69-71).

Pro testování nulové hypotézy je nezbytné vypočítání testového kritéria, které je odvozeno vzorcem $\chi^2 = \sum \frac{(P-O)^2}{O}$, kdy χ^2 je testové kritérium chí-kvadrát, P pozorovaná četnost, tedy skutečně naměřená, a O je četnost očekávaná, která odpovídá formulované nulové hypotéze. Testové kritérium je dále porovnáváno s kritickou hodnotou, která je vyhledávána pro určité stupně volnosti a zvolenou hladinu významnosti. Stupně volnosti se odvíjí od počtu řádků a sloupců v dané kontingenční tabulce a jsou vypočítány podle vzorce $f = (r - 1) * (s - 1)$. Hladina významnosti představuje pravděpodobnost, že dojde k nesprávnému odmítnutí nulové hypotézy. Ve výzkumu byla použita hladina významnosti 0,05, která bývá použita ve většině pedagogických výzkumů. Kritickou hodnotu lze vyhledat ve statistických tabulkách. Pokud je ve srovnání hodnota testového kritéria nižší než kritická hodnota, je přijata hypotéza nulová, pokud je hodnota vyšší, je přijata hypotéza alternativní (Chráska, 2016, s. 65-66).

Relační otázka č. 1

Existuje souvislost mezi množstvím volného času respondentek a spokojeností s množstvím volného času?

Pro první relační otázku byla stanovena věcná hypotéza:

H1: Mezi vnímáním dostatku množství volného času a množstvím volného času respondentek je souvislost.

Na základě věcné hypotézy byla stanovena hypotéza alternativní a nulová:

H_A: Vnímání dostatku množství volného času souvisí s množstvím volného času respondentek.

H₀: Vnímání dostatku množství volného času nesouvisí s množstvím volného času respondentek.

Zkoumaná data k první hypotéze byla získána prostřednictvím položky č. 7, ve které bylo zkoumáno, kolik volného času mají respondentky v průměru týdně, a položky č. 17, která zkoumala, zda respondentky vnímají množství svého volného času za dostatečné.

U položky č. 7 bylo množství volného času zredukováno ze šesti možností na tři – méně jak 4 hodiny, 4-8 hodin, více jak 8 hodin. K redukce bylo nutno přistoupit z důvodu splnění podmínek pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Podmínkou pro jeho užití je, aby nebylo více jak 20 % očekávaných četností menších než 5, a zároveň žádná očekávaná četnost nebyla menší než 2.

Jelikož byla zjišťována souvislost mezi dvěma jevy, byl pro ověření nulové hypotézy použit test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Množství volného času	Vnímají respondentky množství volného času za dostatečné?										Σ	Σ
	1 z 5		2 z 5		3 z 5		4 z 5		5 z 5			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Méně jak 4 hodiny	88	61,47	96	80,67	70	82,6	19	38,42	10	19,85	283	283
4-8 hodin	5	17,81	23	23,38	33	29,93	18	11,13	3	5,75	82	82
Více jak 8 hodin	3	16,72	7	21,95	26	22,47	23	10,45	18	5,4	77	77
Σ	96	96	126	126	129	129	60	60	31	31	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 15 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 1.

Pomocí vzorce $f = (r - 1) * (s - 1)$, kdy *r* je počet řádků a *s* počet sloupců v tabulce, byl vypočítán stupeň volnosti. Pro tento výpočet je byl zvolen stupeň volnosti **8**.

Pro hladinu 0,05 a stupeň volnosti 8 odpovídá kritická hodnota **15,51**.

Pomocí vzorce $x^2 = \sum \frac{(P-O)^2}{O}$ bylo vypočítáno testové kritérium chí-kvadrát. Hodnota testového kritéria x^2 je **115,7**.

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je vyšší než kritická hodnota ($\chi^2=115,7 > 15,51$). Na základě výpočtu byla odmítnuta nulová hypotéza a **přijata hypotéza alternativní**, což znamená, že vnímání dostatku volného času souvisí s množstvím volného času respondentek.

Relační otázka č. 2

Existuje souvislost mezi věkem respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují?

Pro druhou relační otázku byla stanovena věcná hypotéza:

H₂: Mezi věkem respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují, je souvislost.

Na základě věcné hypotézy byla stanovena hypotéza alternativní a nulová.

H_A: Věk respondentek ovlivňuje volnočasové aktivity, kterým se respondentky věnují.

H₀: Věk respondentek neovlivňuje volnočasové aktivity, kterým se respondentky věnují.

Zkoumaná data k první hypotéze byla získána prostřednictvím položky č. 1, prostřednictvím které byl zjišťován věk respondentek, a položky č. 8, která zkoumala, jakému typu volnočasových aktivit se respondentky nejčastěji věnují.

U položky č. 1 byly vytvořeny dvě věkové skupiny – do 30 let, více jak 30 let. Věkové skupiny byly vytvořeny tak, aby u většiny volnočasových aktivit bylo dodrženo splnění podmínek pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Ke každému typu volnočasových aktivit byla vytvořena kontingenční tabulka.

Pomocí vzorce $\mathbf{f} = (\mathbf{r} - 1) * (\mathbf{s} - 1)$, kdy \mathbf{r} je počet řádků a \mathbf{s} počet sloupců v tabulce, byl vypočítán stupeň volnosti. Pro všechny kontingenční tabulky byl vypočítán stupeň volnosti **4**.

Pro hladinu 0,05 a stupeň volnosti 4 odpovídá kritická hodnota **9,488**. Kritická hodnota je pro všechny kontingenční tabulky stejná.

Pomocí vzorce $\mathbf{x}^2 = \sum \frac{(\mathbf{p}-\mathbf{o})^2}{\mathbf{o}}$ bylo vypočítáno testové kritérium chí-kvadrát. Hodnota testového kritéria \mathbf{x}^2 je pro každou kontingenční tabulku rozdílná. Vypočítaná hodnota testového kritéria bude vždy uvedena u dané kontingenční tabulky.

Věk	Jak často se respondentky věnují péči o zevnějšek?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	48	52,31	131	129,85	56	51,08	21	23,38	16	15,38	272	272
Více jak 31 let	37	32,69	80	81,15	27	31,92	17	14,62	9	9,62	170	170
Σ	85	85	211	211	83	83	38	38	25	25	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 16 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – péče o zevnějšek.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=2,879$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=2,879 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že věk respondentek neovlivňuje věnování se péči o zevnějšek.

Věk	Jak často se respondentky věnují sportovním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	107	115,08	68	61,54	44	44,31	42	40	11	11,08	272	272
Více jak 31 let	80	71,92	32	38,46	28	27,69	23	25	7	6,92	170	170
Σ	187	187	100	100	72	72	65	65	18	18	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 17 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – sportovní aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=3,505$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=3,505 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že věk respondentek neovlivňuje věnování se sportovním aktivitám.

Věk	Jak často se respondentky věnují rekreačním a cestovatelským aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	117	103,38	100	107,08	21	22,77	23	26,46	11	12,31	272	272
Více jak 31 let	51	64,62	74	66,92	16	14,23	20	16,54	9	7,69	170	170
Σ	168	168	174	174	37	37	43	43	20	20	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 18 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – rekreační a cestovatelské aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=7,774$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=7,774 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že věk respondentek neovlivňuje věnování se rekreačním a cestovatelským aktivitám.

Věk	Jak často se respondentky věnují seberozvoji a vzdělávacím aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	56	58,46	73	72	49	49,23	72	69,54	22	22,77	272	272
Více jak 31 let	39	36,54	44	45	31	30,77	41	43,46	15	14,23	170	170
Σ	95	95	117	117	80	80	113	113	37	37	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 19 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – seberozvoj a vzdělávací aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=0,603$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=0,603 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená že věk respondentek neovlivňuje věnování se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám.

Věk	Jak často se respondentky věnují kulturním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	186	185,85	81	82,46	5	3,69	0	0	0	0	272	272
Více jak 31 let	116	116,15	53	51,54	1	2,31	0	0	0	0	170	170
Σ	302	302	134	134	6	6	0	0	0	0	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 20 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – kulturní aktivity.

Čtyři očekávané četnosti z deseti mají hodnotu menší než 1, tudíž pro tento typ volnočasových aktivit nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. **Nelze ověřit platnost nulové hypotézy.**

Věk	Jak často se respondentky věnují hobby a manuálním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	95	87,38	79	88	46	46,77	42	38,77	10	11,08	272	272
Více jak 31 let	47	54,62	64	55	30	29,23	21	24,23	8	6,92	170	170
Σ	142	142	143	143	76	76	63	63	18	18	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 21 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – hobby a manuální aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=5,124$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=5,124 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že věk respondentek neovlivňuje věnování se hobby a manuálním aktivitám.

Věk	Jak často se respondentky věnují společenským aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	5	7,38	66	81,23	87	86,15	104	87,38	10	9,85	272	272
Více jak 31 let	7	4,62	66	50,77	53	53,85	38	54,62	6	6,15	170	170
Σ	12	12	132	132	140	140	142	142	16	16	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 22 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – společenské aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=17,669$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=17,669 > 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta nulová hypotéza a **přijata hypotéza alternativní**, což znamená, že věk respondentek ovlivňuje věnování se společenským aktivitám.

Věk	Jak často respondentky tráví čas s partnerem?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	14	17,85	44	57,85	41	46,15	103	94,15	70	56	272	272
Více jak 31 let	15	11,15	50	36,15	34	28,85	50	58,85	21	35	170	170
Σ	29	29	94	94	75	75	153	153	91	91	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 23 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – čas strávený s partnerem.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=23,529$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=23,529 > 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta nulová hypotéza a **přijata hypotéza alternativní**, což znamená, že věk respondentek ovlivňuje věnování se času strávenému s partnerem.

Věk	Jak často se respondentky věnují sledování televize, internetu?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	1	2,46	10	12,31	24	20,92	84	85,54	153	150,77	272	272
Více jak 31 let	3	1,54	10	7,69	10	13,08	55	53,46	92	94,23	170	170
Σ	4	4	20	20	34	34	139	139	245	245	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 24 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – sledování televize, internet.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=4,715$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=4,715 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že věk respondentek neovlivňuje věnování se internetu a sledování televize.

Věk	Jak často respondentky navštěvují zájmové kroužky?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Do 30 let	159	144,62	32	38,77	52	53,54	29	35,08	0	0	272	272
Více jak 31 let	76	90,38	31	24,23	35	33,46	28	21,92	0	0	170	170
Σ	235	235	63	63	87	87	57	57	0	0	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 25 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – návštěva zájmových kroužků.

Dvě očekávané četnosti z deseti mají hodnotu menší než 1, tudíž pro tento typ volnočasových aktivit nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. **Nelze ověřit platnost nulové hypotézy.**

Typ volnočasových aktivit	Přijatá hypotéza
Péče o zevnějšek	Nulová
Sportovní aktivity	Nulová
Rekreační a cestovatelské aktivity	Nulová
Seberozvoj a vzdělávací aktivity	Nulová
Kulturní aktivity	Nebyly splněny podmínky
Hobby a manuální aktivity	Nulová
Společenské aktivity	Alternativní
Čas strávený s partnerem	Alternativní
Sledování televize, internet	Nulová
Návštěva zájmových kroužků	Nebyly splněny podmínky

Tab. č. 26 Shrnutí výsledků pro hypotézu č. 2.

Pro větší přehlednost byly výsledky shrnuty v tabulce (viz. tab. č. 26). Alternativní hypotéza byla přijata v případě dvou typů volnočasových aktivit. Hypotéza nulová byla přijata v případě šesti typů volnočasových aktivit. Ve dvou případech nebylo možné hypotézu přijmout, protože nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Věk respondentek ovlivňuje věnování se společenským aktivitám a čas strávený s partnerem.

Relační otázka č. 3

Existuje souvislost mezi bydlištěm respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují?

Pro třetí relační otázku byla stanovena věcná hypotéza:

H₂: Mezi bydlištěm respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují, je souvislost.

Na základě věcné hypotézy byla stanovena hypotéza alternativní a nulová.

H_A: Bydliště respondentek ovlivňuje volnočasové aktivity, kterým se respondentky věnují.

H₀: Bydliště respondentek neovlivňuje volnočasové aktivity, kterým se respondentky věnují.

Zkoumaná data k první hypotéze byla získána prostřednictvím položky č. 4, prostřednictvím které bylo zjišťováno aktuální místo bydliště respondentek, a položky č. 8, která zkoumala, jakému typu volnočasových aktivit se respondentky nejčastěji věnují.

U položky č. 2 byly možnosti varianty bydliště zredukovány z šesti na dvě – obec do 15 tisíc obyvatel a obec nad 15 tisíc obyvatel. K redukci bylo nutno přistoupit, aby u většiny volnočasových aktivit bylo dodrženo splnění podmínek pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Ke každému typu volnočasových aktivit byla vytvořena kontingenční tabulka.

Pomocí vzorce $f = (r - 1) * (s - 1)$, kdy r je počet řádků a s počet sloupců v tabulce, byl vypočítán stupeň volnosti. Pro všechny kontingenční tabulky byl vypočítán stupeň volnosti 4.

Pro hladinu 0,05 a stupeň volnosti 4 byla odpovídá kritická hodnota **9,488**. Kritická hodnota je pro všechny kontingenční tabulky stejná.

Pomocí vzorce $\chi^2 = \sum \frac{(P-O)^2}{O}$ bylo vypočítáno testové kritérium chí-kvadrát. Hodnota testového kritéria χ^2 je pro každou kontingenční tabulku rozdílná. Vypočítaná hodnota testového kritéria bude vždy uvedena u dané kontingenční tabulky.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují péči o zevnějšek?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	52	56,92	143	140,63	53	55,58	29	26,12	19	16,74	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	33	28,08	67	69,37	30	27,42	10	12,88	6	8,26	146	146
Σ	85	85	210	210	83	83	39	39	25	25	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 27 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – péče o zevnějšek.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=3,658$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=3,658 < 9,488$). Na základě výpočtu byla

odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se péči o zevnějšek.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují sportovním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	130	125,23	63	66,97	49	48,22	43	43,53	11	12,05	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	57	61,77	37	33,03	23	23,78	22	21,47	7	5,95	146	146
Σ	187	187	100	100	72	72	65	65	18	18	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 28 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – sportovní aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=1,599$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=1,599 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se sportovním aktivitám.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují rekreačním a cestovatelským aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	129	127,91	96	101,12	28	24,78	30	28,80	13	13,39	256	256
Obec nad 15 tisíc obyvatel	62	63,09	55	49,88	9	12,22	13	14,20	7	6,61	146	146
Σ	191	191	151	151	37	37	43	43	20	20	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 29 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – rekreační a cestovatelské aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=2,269$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=2,269 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se rekreačním a cestovatelským aktivitám.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují seberozvoji a vzdělávacím aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	68	63,62	84	78,35	51	53,57	73	75,67	20	24,78	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	27	31,38	33	38,65	29	26,43	40	37,33	17	12,22	146	146
Σ	95	95	117	117	80	80	113	113	37	37	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 30 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – seberozvoj a vzdělávací aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=5,595$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=5,595 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují kulturním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	214	202,24	80	89,74	2	4,02	0	0	0	0	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	88	99,76	54	44,26	4	1,98	0	0	0	0	146	146
Σ	302	302	134	134	6	6	0	0	0	0	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 31 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – kulturní aktivity.

Pět očekávaných četností z deseti mají hodnotu menší než 1, tudíž pro tento typ volnočasových aktivit nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. **Nelze ověřit platnost nulové hypotézy.**

Bydliště	Jak často se respondentky věnují hobby a manuálním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	85	95,10	98	95,76	55	50,90	43	42,19	15	12,05	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	57	46,90	45	47,24	21	25,10	20	20,81	3	5,95	146	146
Σ	142	142	143	143	76	76	63	63	18	18	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 32 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – hobby a manuální aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=6,630$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=6,630 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se hobby a manuálním aktivitám.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují společenským aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	8	8,04	90	88,40	91	93,76	95	95,10	12	10,71	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	4	3,96	42	43,60	49	46,24	47	46,90	4	5,29	146	146
Σ	12	12	132	132	140	140	142	142	16	16	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 33 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – společenské aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=0,8$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=0,8 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se společenským aktivitám.

Bydliště	Jak často respondentky tráví čas s partnerem?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	17	19,42	79	62,95	46	50,23	94	102,46	60	60,94	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	12	9,58	15	31,05	29	24,77	59	50,54	31	30,06	146	146
Σ	29	29	94	94	75	75	153	153	91	91	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 34 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – čas strávený s partnerem.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=16,538$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=16,538 > 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta nulová hypotéza a **přijata hypotéza alternativní**, což znamená, že bydliště respondentek ovlivňuje věnování se času strávenému s partnerem.

Bydliště	Jak často se respondentky věnují sledování televize, internetu?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	3	2,68	16	13,39	20	22,77	94	93,09	163	164,07	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	1	1,32	4	6,61	14	11,23	45	45,91	82	80,93	146	146
Σ	4	4	20	20	34	34	139	139	245	245	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 35 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – sledování televize, internet.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05

- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=2,72$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=2,72 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že bydliště respondentek neovlivňuje věnování se internetu a sledování televize.

Bydliště	Jak často respondentky navštěvují zájmové kroužky?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Obec do 15 tisíc obyvatel	164	157,38	39	42,19	59	58,26	34	38,17	0	0	296	296
Obec nad 15 tisíc obyvatel	71	77,62	24	20,81	28	28,74	23	18,83	0	0	146	146
Σ	235	235	63	63	87	87	57	57	0	0	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 36 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – návštěva zájmových kroužků.

Dvě očekávané četnosti z deseti mají hodnotu menší než 1, tudíž pro tento typ volnočasových aktivit nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. **Nelze ověřit platnost nulové hypotézy.**

Typ volnočasových aktivit	Přijatá hypotéza
Péče o zevnějšek	Nulová
Sportovní aktivity	Nulová
Rekreační a cestovatelské aktivity	Nulová
Seberozvoj a vzdělávací aktivity	Nulová
Kulturní aktivity	Nebyly splněny podmínky
Hobby a manuální aktivity	Nulová
Společenské aktivity	Nulová
Čas strávený s partnerem	Alternativní
Sledování televize, internet	Nulová
Návštěva zájmových kroužků	Nebyly splněny podmínky

Tab. č. 37 Shrnutí výsledků pro hypotézu č. 3.

Pro větší přehlednost byly výsledky shrnuty v tabulce (viz. tab. č. 37). Alternativní hypotéza byla přijata pouze v případě jednoho typu volnočasových aktivit. Hypotéza nulová byla přijata v případě sedmi typů volnočasových aktivit. Ve dvou případech

nebylo možné hypotézu přijmou, protože nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Bydliště respondentek ovlivňuje věnování se času strávenému s partnerem.

Relační otázka č. 4

Existuje souvislost mezi dosaženým vzděláním respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují?

Pro třetí relační otázku byla stanovena věcná hypotéza:

H₂: Mezi dosaženým vzděláním respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují, je souvislost.

Na základě věcné hypotézy byla stanovena hypotéza alternativní a nulová.

H_A: Dosažené vzdělání respondentek ovlivňuje volnočasové aktivity, kterým se respondentky věnují.

H₀: Dosažené vzdělání respondentek neovlivňuje volnočasové aktivity, kterým se respondentky věnují.

Zkoumaná data k první hypotéze byla získána prostřednictvím položky č. 6, prostřednictvím které bylo zjišťováno nejvyšší dosažené vzdělání respondentek, a položky č. 8, která zkoumala, jakému typu volnočasových aktivit se respondentky nejčastěji věnují.

U položky č. 6 byly možnosti varianty nejvyššího dosaženého vzdělání zredukovány z pěti na dvě – nižší než vysokoškolské a vyšší než vysokoškolské, které zahrnuje rovněž vzdělání vyšší odborné. K redukci bylo nutno přistoupit, aby u většiny volnočasových aktivit bylo dodrženo splnění podmínek pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Ke každému typu volnočasových aktivit byla vytvořena kontingenční tabulka.

Pomocí vzorce $f = (r - 1) * (s - 1)$, kdy r je počet řádků a s počet sloupců v tabulce, byl vypočítán stupeň volnosti. Pro všechny kontingenční tabulky byl vypočítán stupeň volnosti **4**.

Pro hladinu 0,05 a stupeň volnosti 4 byla odpovídá kritická hodnota **9,488**. Kritická hodnota je pro všechny kontingenční tabulky stejná.

Pomocí vzorce $\chi^2 = \sum \frac{(P-O)^2}{O}$ bylo vypočítáno testové kritérium chí-kvadrát. Hodnota testového kritéria χ^2 je pro každou kontingenční tabulku rozdílná. Vypočítaná hodnota testového kritéria bude vždy uvedena u dané kontingenční tabulky.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují péči o zevnějšek?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Níže než vysokoškolské	41	42,88	108	106,45	44	41,88	19	19,17	11	12,61	223	223
Vysokoškolské	44	42,12	103	104,55	39	41,12	19	18,83	14	12,39	219	219
Σ	85	85	211	211	83	83	38	38	25	25	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 38 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – péče o zevnějšek.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=0,849$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=0,849 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se péči o zevnějšek.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují sportovním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Níže než vysokoškolské	108	94,35	45	50,45	35	36,33	30	32,79	5	9,08	223	223
Vysokoškolské	79	92,65	55	49,55	37	35,67	35	32,21	13	8,92	219	219
Σ	187	187	100	100	72	72	65	65	18	18	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 39 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – sportovní aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=9,458$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=9,458 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se sportovním aktivitám.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují rekreačním a cestovatelským aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	97	96,36	78	76,18	22	19,17	17	21,69	9	9,59	223	223
Vysokoškolské	94	94,64	73	74,82	16	18,83	26	21,31	10	9,41	219	219
Σ	191	191	151	151	38	38	43	43	19	19	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 40 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – rekreační a cestovatelské aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=3,06$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=3,06 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se rekreačním a cestovatelským aktivitám.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují seberozvoji a vzdělávacím aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	62	47,93	56	59,03	41	40,36	54	57,01	10	18,67	223	223
Vysokoškolské	33	47,07	61	57,97	39	39,64	59	55,99	27	18,33	219	219
Σ	95	95	117	117	80	80	113	113	37	37	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 41 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – seberozvoj a vzdělávací aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=17,114$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($x^2=17,114 > 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta nulová hypotéza a **přijata hypotéza alternativní**, což znamená, že vzdělání respondentek ovlivňuje věnování se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují kulturním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	154	152,37	66	67,61	3	3,03	0	0	0	0	223	223
Vysokoškolské	148	149,63	68	66,39	3	2,97	0	0	0	0	219	219
Σ	302	302	134	134	6	6	0	0	0	0	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 42 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – kulturní aktivity.

Čtyři očekávané četnosti z deseti mají hodnotu menší než 1, tudíž pro tento typ volnočasových aktivit nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. **Nelze ověřit platnost nulové hypotézy.**

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují hobby a manuálním aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	74	71,64	67	72,15	40	38,34	29	31,79	13	9,08	223	223
Vysokoškolské	68	70,36	76	70,85	36	37,66	34	31,21	5	8,92	219	219
Σ	142	142	143	143	76	76	63	63	18	18	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 43 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – hobby a manuální aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $x^2=4,947$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($x^2=4,947 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se hobby a manuálním aktivitám.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondenty věnují společenským aktivitám?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	3	6,05	62	66,6	77	70,63	72	71,64	9	8,07	223	223
Vysokoškolské	9	5,95	70	65,4	63	69,37	70	70,36	7	7,93	219	219
Σ	12	12	132	132	140	140	142	142	16	16	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 44 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – společenské aktivity.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=5,127$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=5,127 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se společenským aktivitám.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často respondenty tráví čas s partnerem?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	16	14,63	47	47,43	37	37,84	73	77,19	50	45,91	223	223
Vysokoškolské	13	14,37	47	46,57	38	37,16	80	75,81	41	45,09	219	219
Σ	29	29	94	94	75	75	153	153	91	91	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 45 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – čas strávený s partnerem.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=1,498$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=1,498 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se času strávenému s partnerem.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často se respondentky věnují sledování televize, internetu?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	1	2,02	11	10,09	17	17,15	70	70,13	124	123,61	223	223
Vysokoškolské	3	1,98	9	9,91	17	16,85	69	68,87	121	121,39	219	219
Σ	4	4	20	20	34	34	139	139	245	245	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 46 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – sledování televize, internet.

Pro danou kontingenční tabulku platí:

- Stupeň volnosti: 4
- Hladina významnosti: 0,05
- Kritická hodnota: 9,488
- Hodnota testového kritéria: $\chi^2=1,208$

Po porovnání kritické hodnoty a hodnoty testového kritéria, bylo zjištěno, že hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota ($\chi^2=1,208 < 9,488$). Na základě výpočtu byla odmítnuta alternativní hypotéza a **přijata hypotéza nulová**, což znamená, že vzdělání respondentek neovlivňuje věnování se internetu a sledování televize.

Nejvyšší dosažené vzdělání	Jak často respondentky navštěvují zájmové kroužky?										Σ	Σ
	Nikdy		Méně než jednou týdně		Jednou týdně		Vícekrát týdně		Každý den			
	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>	<i>P</i>	<i>O</i>
Nižší než vysokoškolské	125	118,56	33	31,79	43	43,89	22	28,76	0	0	223	223
Vysokoškolské	110	116,44	30	31,21	44	43,11	35	28,24	0	0	219	219
Σ	235	235	63	63	87	87	57	57	0	0	442	442

P – pozorovaná četnost, *O* – očekávaná četnost

Tab. č. 47 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – návštěva zájmových kroužků.

Dvě očekávané četnosti z deseti mají hodnotu menší než 2, tudíž pro tento typ volnočasových aktivit nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. **Nelze ověřit platnost nulové hypotézy.**

Typ volnočasových aktivit	Přijatá hypotéza
Péče o zevnějšek	Nulová
Sportovní aktivity	Nulová
Rekreační a cestovatelské aktivity	Nulová
Seberozvoj a vzdělávací aktivity	Alternativní
Kulturní aktivity	Nebyly splněny podmínky
Hobby a manuální aktivity	Nulová
Společenské aktivity	Nulová
Čas strávený s partnerem	Nulová
Sledování televize, internet	Nulová
Návštěva zájmových kroužků	Nebyly splněny podmínky

Tab. č. 48 Shrnutí výsledků pro hypotézu č. 4.

Pro větší přehlednost byly výsledky shrnuty v tabulce (viz. tab. č. 48). Alternativní hypotéza byla přijata pouze v případě jednoho typu volnočasových aktivit. Hypotéza nulová byla přijata v případě sedmi typů volnočasových aktivit. Ve dvou případech nebylo možné hypotézu přijmout, protože nebyly splněny podmínky pro užití testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Nejvyšší dosažené vzdělání respondentek ovlivňuje věnování se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám.

6.6 Zhodnocení a diskuse výsledků výzkumného šetření

V této podkapitole budou diskutována data, získaná prostřednictvím dotazníkového šetření, a celkově zde bude výzkumné šetření zhodnoceno.

Dotazníkové šetření probíhalo v lednu 2022, a to elektronickou formou. Celkem se ho zúčastnilo 442 respondentek, žádný z dotazníků nemusel být vyřazen z důvodu chybného či nedostatečného vyplnění. Pro účast v dotazníkovém šetření byly stanoveny dvě podmínky – respondenty mohou být pouze ženy a v době vyplňování dotazníku musí být na mateřské či rodičovské dovolené. Výzkumný soubor byl tvořen respondentkami ve věku od 18 do 42 let.

Stanoveno bylo celkem 8 deskriptivních výzkumných otázek a 6 relačních výzkumných otázek. Na základě relačních otázek byly formulovány hypotézy, jejichž platnost byla následně ověřována prostřednictvím testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Nejprve bylo zjišťováno, kolik volného času mají respondentky v průměru týdně. Ze získaných dat vyplývá, že 33,26 % respondentek má v průměru méně jak 2 hodiny volného času týdně. Obdobné množství respondentek (30,77 %) má průměrně 2-4 hodiny volného času týdně, 10,41 % respondentek 4-6 hodin, 8,14 respondentek 6-8 hodin, 4,52 % respondentek 8-10 hodin a 12,9 % respondentek více jak 10 hodin volného času v průměru týdně. Získané výsledky jsou podobné těm, které ve své diplomové práci uvádí Čalkovská (2014). Z obou výzkumů vyplývá, že ženy na mateřské a rodičovské dovolené mají poměrně malé množství volného času, nejčastěji méně jak 4 hodiny v průměru týdně.

Dále bylo zjišťováno, jakým volnočasovým aktivitám se respondentky nejčastěji věnují. Mezi aktivity, které nejčastěji vyplňují volný čas respondentek jednoznačně patří sledování televize a čas strávený na internetu. Více jak polovina respondentek (celkem 55,43 %) uvedla, že se internetu či sledování televize věnují každý den a dalších 33,45 % respondentek vícekrát týdně. Mezi další nejčastější volnočasové aktivity patří čas strávený s partnerem, tedy utužování a prohlubování partnerského vztahu, a společenské aktivity, tedy setkávání se s přáteli či rodinou. Také Jandová (2014) a Čalkovská (2017) ve svých výzkumech uvádí, že ženy na mateřské dovolené nejčastěji tráví svůj volný čas v blízkosti partnerů, rodiny a příbuzných. Naším výsledkům odpovídají také výsledky ve výzkumu Kolčavové (2014), která uvádí, že pro respondentky je velice důležité budování manželství a jakýkoli čas strávený s partnerem.

Naopak mezi aktivity, kterým se respondentky ve volném čase věnují nejméně, patří návštěva zájmových kroužků (ať už společně s dětmi či samostatně) a kulturní aktivity, tedy návštěva divadel, kin, koncertů, muzeí apod. Zájmové kroužky nikdy nenavštěvuje 53,17 % respondentek a 14,25 % respondentek je navštěvuje méně než jednou týdně. Celkem 68,33 % respondentek uvedlo, že kulturní akce nikdy nenavštěvuje a 30,32 % je navštěvuje méně než jednou týdně. Tuto skutečnost může v obou případech významně ovlivňovat skutečnost, že kulturních akcí i volnočasový kroužků se v posledních dvou letech výrazně dotkla nepříznivá epidemiologická situace související s onemocněním COVID-19. V průběhu dvou zmiňovaných let došlo k úplnému zrušení kulturních akcí, dočasnému omezení účasti na zájmových kroužcích. Později byla účast na těchto akcích spojena s nutností prokázat se platným certifikátem o prodělání nemoci či o očkování, čímž i nadále byla účast na těchto akcích mnoha respondentkám znemožněna.

Zjišťováno bylo také, zda respondentky dávají přednost organizovaným či neorganizovaným volnočasovým aktivitám. Ze získaných dat vyplývá, že 92,08 % respondentek se věnuje spíše aktivitám neorganizovaným a pouze 7,92 % respondentek aktivitám organizovaným. Byly zjišťovány také důvody, proč respondentky upřednostňují aktivity organizované či neorganizované. V případě aktivit organizovaných respondentky nejčastěji uváděly, že jim vyhovuje pravidelnost aktivit, čas strávený v kolektivu a je pro ně snazší odpoutat se od povinností. V případě neorganizovaných aktivit mezi nejčastěji opakovanými důvody byla flexibilita, nedostatečné množství volného času, chybějící možnost hlídání dětí či aktuální covidová opatření.

Deskriptivní otázka č. 4 se zabývala tím, zda respondentky považují aktivity strávené společně se svými dětmi taky za svůj volný čas. Celkem 69,68 % respondentek zvolilo možnost ano. Nejčastějšími aktivitami, které respondentky tráví společně s dětmi a považují je za svůj volný čas, jsou procházky a výlety, setkávání se s rodinou a přáteli, práce na zahradě a v domácnosti či návštěvy kroužků a heren. 30,32 % respondentek zvolilo naopak možnost ne. Nejčastěji své rozhodnutí odůvodnily tak, že jde o společný čas, naopak volný je určen jen pro ně samotné. Dále pak uváděly, že při aktivitách s dětmi se dostatečně neodreagují nebo se s dětmi nemohou věnovat aktivitám, které je zajímají.

Dále bylo zjišťováno, ve kterých fázích dne mají respondentky nejvíce času věnovat se volnočasovým aktivitám. Nejčastěji se respondentky věnují volnočasovým aktivitám ve večerních hodinách, tedy mezi 17 a 22 hodinou. Celkem 21,72 % respondentek uvedlo,

že v této denní fázi se volnočasovým aktivitám věnují téměř vždy, a 22,62 % respondentek často. Také v odpoledních hodinách, tedy mezi 12 a 17 hodinou, se respondentky často volnočasovým aktivitám věnují. Celkem 17,42 % respondentek uvedlo, že se v této fázi dne volnočasovým aktivitám věnuje téměř vždy a 19,68 % často. Překvapujícím zjištěním bylo, že poměrně mnoho respondentek, se volnočasovým aktivitám věnuje v nočních hodinách, tedy po 22 hodině (14,03 % respondentek téměř vždy, 13,12 % respondentek často) a naopak v dopoledních hodinách čas na volnočasové aktivity má jen málo respondentek (4,98 % respondentek téměř vždy, 4,75 % respondentek často). Skutečnost, že se respondentky v průběhu dopoledne čas na volnočasové aktivity spíše nemají, je zcela pochopitelná. V průběhu dopoledne se respondentky většinou věnují péči o domácnost, především přípravě obědu. Také se často jedná o dobu, kdy partner je v práci, a tudíž je žena doma s dítětem sama. Také možnost zajistit hlídání dítěte někým jiným, např. prarodiči, nebývá v tuto denní dobu možná. To, kdy se respondentky nejčastěji věnují volnočasovým aktivitám je velmi závislé na spánku a náladě dětí, možnostech jejich hlídání a zapojení partnerů do výchovy a péče o dítě. Tuto domněnku potvrzují samy respondentky v položce č. 16, v níž uvádí faktory, které nejčastěji ovlivňují to, kolik volného času respondentky mají v jednotlivých fázích dne. A právě výše zmíněné faktory se v odpovědích nejčastěji opakovaly. Faktory, které ovlivňují volný čas matek zmiňuje ve svém výzkumu také Kolčavová (2014). Respondentky v jejím výzkumu jako nejčastější faktory uváděly schopnost a ochotu otce pečovat o děti, zdravotní stav členů rodiny, počet dětí a jejich věk či prostředí, ve kterém děti vyrůstají, konkrétně zda mají možnost volné hry na zahradě.

Deskriptivní otázka č. 6 se zabývala tím, zda respondentky vnímají množství svého volného času jako dostatečné. Ze získaných dat plyne, že 50,23 % respondentek je spíše nespokojeno s množstvím svého volného času. Celkem 29,19 % respondentek hodnotí dostatek množství volného času 3 body z 5, tedy množství svého volného času nevnímají ani jako spíše nedostatečné, ani jako spíše dostatečné. Pouze 20,58 % respondentek uvedlo, že množství volného času považují spíše za dostatečné. Získané výsledky jsou rozdílné od výsledků v práci Jandové (2014). Ta ve výzkumu uvádí, že větší procento respondentek, konkrétně 42 %, považuje množství svého volného času za spíše dostatečné. Za spíše nedostatečné ho považuje 37 % respondentek a 31 % respondentek ho hodnotí střední hodnotou, tedy ani jako dostatečný, ani jako nedostatečný. Také Michková (2019) ve svém výzkumu uvádí, že více než polovina respondentek (55 %) je spíše či absolutně

spokojena s množstvím volného času, který mají. Naopak 45 % respondentek je spíše či absolutně nespokojeno s množstvím volného času.

V položce č. 18 měly respondentky možnost odůvodnit svá rozhodnutí, proč vnímají množství volného času za dostatečné či naopak. Z uvedených odůvodnění vyplývá, že s množstvím volného času jsou spokojenější ty respondentky, které mají oporu ve svém partnerovi, který jim pomáhá s péčí o dítě i domácnost, dále respondentky, které mají vytvořený pevný denní režim. Spokojené respondentky častěji uváděly, že se rádi věnují aktivitám společně s dítětem. Naopak méně spokojené jsou ty respondentky, které nemají možnost hlídání dítěte, mají větší počet dětí či jejich partneři jsou velmi časově vytíženi nebo se ve výchově dětí vůbec neangažují. Nespokojené respondentky také mnohem častěji uvádí, že jejich děti jsou velmi náročné a závislé na kontaktu s matkou. Respondentky, které svou spokojenost hodnotí 3 body z 5, nejčastěji uvedly, že by byly vděčné za více volného času, ale zároveň si jsou plně vědomi, že mnoho žen má volného času ještě méně či se jedná jen o přechodné období a s růstem dětí bude množství jejich volného času se zvyšovat.

Zjišťována byla rovněž spokojenost respondentek s volnočasovými aktivitami, kterým se věnují. V tomto případě je více respondentek (45,7 %) spíše spokojeno s aktivitami, kterým se ve svém volném čase věnují. Celkem 27,83 % respondentek hodnotilo svou spokojenost 3 body z 5. Spíše nespokojených je 26,47 % respondentek. Tyto výsledky lze považovat za pozitivní. Jelikož více jak polovina respondentek uvedla, že množství jejich volného času je spíše nedostatečné, je skutečnost, že se věnují aktivitám, které je baví, zajímají a uspokojují, velmi příjemným zjištěním.

Respondentky opět měly možnost odůvodnit své rozhodnutí, proč jsou či nejsou spokojené s aktivitami, kterým se ve volném čase věnují. Ty respondentky, které jsou spíše spokojené, nejčastěji uváděly, že se věnují pouze těm aktivitám, které je opravdu baví a mají o ně zájem, a naopak svůj volný čas nevyplňují ničím, čemu ony samy se věnovat nechtějí. Dále uváděly, že si velmi váží všech aktivit, kterým se na mateřské či rodičovské dovolené mohou věnovat a svůj volný čas si umí užít i společně s dětmi. Respondentky, které jsou s volnočasovými aktivitami spíše nespokojené, častěji uváděly, že s dětmi se nemohou věnovat aktivitám dle svého zájmu, nemají dostatek volného času na vybrané aktivity či se neumí odpoutat od povinností. Rovněž zmiňovaly, že se nemohou účastnit aktivit dle svého výběru, a to především z důvodu absence očkování proti onemocnění COVID-19. Respondentky, které svou spokojenost posoudily střední hodnotou, tedy 3 body z 5, uváděly obdobné důvody

jako v případě množství volného času. Rády by trávily svůj volný čas jinak, avšak především vzhledem k věku dětí to v současné době není možné. Uvědomují si ale, že aktuální stav je pouze přechodným a s rostoucím věkem dětí budou moci mnohem častěji volit volnočasové aktivity, které je skutečně budou bavit a naplňovat.

Poslední deskriptivní otázka se zabývala tím, co by respondentky rády změnilly na svém volném čase. Mnoho odpovědí respondentek se opakovalo. Mezi ty nejčastěji uváděné změny jednoznačně patří přání mít více volného času, využívat tento čas efektivněji, umět si volný čas více užívat či vrátit se k zájmům, které respondentky měly před mateřstvím. Velmi často opakovanou odpovědí bylo být více aktivní, více času věnovat sportovním aktivitám, a především odpoutat se od sociálních sítí či internetu obecně.

Prostřednictvím relačních otázek byla prokázána souvislost mezi množstvím volného času a vnímáním množství volného času. Respondentky, které mají více volného času, považují jeho množství častěji za dostatečné než respondentky, které mají volného času méně. Jandová (2014) ve své práci zjišťovala, zda spokojenost s množstvím volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené souvisí s množstvím volného času, kterým ženy mají. Na základě výpočtu testu nezávislosti chí-kvadrát zjistila, že mezi spokojeností s množstvím volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené a reálným množstvím volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené je souvislost.

Dále byla zjišťována souvislost mezi věkem respondentek a volnočasovými aktivitami, kterým se respondentky věnují. Souvislost byla prokázána v případě tří typů volnočasových aktivit, konkrétně v případě péče o zevnějšek, společenských aktivit a času stráveného s partnerem.

Souvislost byla zjišťována také mezi bydlištěm respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují. V tomto případě byla souvislost prokázána pouze v případě času stráveného s partnerem. To, že souvislost byla prokázána pouze v případě jednoho typu aktivit bylo překvapující. Bylo očekáváno, že souvislost se potvrdí také v případě hobby a manuálních aktivit či seberozvoje a vzdělávacích aktivit.

V poslední relační otázce byla zjišťována souvislost mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a aktivitami, kterým se respondentky ve volném čase věnují. Souvislost byla opět prokázána pouze v jednom případě, tentokrát v případě seberozvoje a vzdělávacích aktivit. Prokázání této souvislosti bylo již dopředu očekáváno.

Tyto výsledky není možné porovnat s výsledky jiných autorů, protože neexistuje jiná práce, která by se zaměřovala na zjištění souvislosti mezi věkem, bydlištěm a nejvyšším dosaženým vzděláním respondentek a aktivitami, kterým se ve volném čase věnují.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývala problematikou volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené. Hlavním cílem práce bylo popsat a analyzovat volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené. Dílčími cíli bylo zjistit a specifikovat, kolik volného času mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené a jakým volnočasovým aktivitám se věnují, dále zjistit, v jakých fázích dne mají ženy nejčastěji volný čas a zjistit a popsat spokojenost žen na mateřské a rodičovské dovolené s jejich reálným množstvím volného času a s volnočasovými aktivitami, kterým se věnují. Dílčím cílem bylo rovněž ověřit, zda je výběr volnočasových aktivit ovlivněn věkem, bydlištěm či nejvyšším dosaženým vzděláním respondentek, a ověřit, zda množství volného času respondentek ovlivňuje jejich spokojenost s množstvím volného času. Aby bylo možné dosáhnout stanovených cílů, byl zrealizován kvantitativní výzkum, konkrétně metodou dotazníkového šetření. Respondentkami byly ženy ve věku od 18 do 42 let, které v době vyplňování dotazníku byly na mateřské či rodičovské dovolené.

Diplomová práce obsahuje teoretickou a výzkumnou část. První kapitola je věnována tématu české rodině v současnosti a jejím funkcím. Druhá kapitola se zabývá problematikou rodičovství, rodičovskými rolemi a genderovými rolemi rodičů. Ve třetí kapitole je specifikováno zaměstnávání těhotných žen, mateřská a rodičovská dovolená a sociální dávky spojené s tímto obdobím. Čtvrtá kapitola je věnována problematice volného času. V této kapitole je volný čas definován a vymezen, dále jsou zde popsány aspekty, funkce a typy volného času. Specifikovány jsou také volnočasové aktivity a nabídka organizovaných volnočasových aktivit pro ženy na mateřské či rodičovské dovolené. V páté kapitole je zhodnocen stav zkoumané problematiky.

Ve výzkumné části práce jsou popsány cíle výzkumu, stanoveny výzkumné otázky a hypotézy, charakterizován výzkumný soubor. Dále výzkumná část práce obsahuje popis realizace výzkumu, prezentuje výsledky výzkumného šetření a následně jejich zhodnocení a diskusi. Odpovědi na výzkumné otázky jsou pro větší přehlednost zobrazeny v tabulkách i grafech. Pro ověření stanovených hypotéz byl použit test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Prostřednictvím testování hypotéz byla zjišťována souvislost mezi zkoumanými proměnnými.

Z výzkumu je patrné, že průměrné týdenní množství volného času žen na mateřské či rodičovské dovolené se nejčastěji pohybuje v řádu minut až 4 hodin. Toto množství ženy

považují spíše za nedostatečné. Volný čas mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené nejčastěji ve večerních hodinách. Naopak nejméně volného času mají v průběhu dopoledne. To, kdy v průběhu dne mají volný čas, je ovlivněno mnoha faktory, nejčastěji spánkem a náladou dětí, možností jejich hlídání či zapojením partnera do péče o dítě. Mezi nejčastější volnočasové aktivity žen na mateřské a rodičovské dovolené patří sledování televize, čas strávený na internetu, čas strávený s partnerem a společenské aktivity. Naopak nejméně se věnují navštěvování zájmových kroužků a kulturním aktivitám. S volnočasovými aktivitami, kterým se věnují, jsou ženy na mateřské a rodičovské dovolené spíše nespokojené. Rády by se více věnovaly sportovním aktivitám či činnostem, které vyplňovaly jejich volný čas před mateřstvím. Dále by rády omezily čas strávený na internetu či sledováním televize. Z výsledků je patrné, že volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené, a především jejich přístup k volnočasovým aktivitám, byl v posledních dvou letech negativně ovlivněn nepříznivou epidemiologickou situací související s onemocněním COVID-19.

Dále bylo prokázáno, že množství volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené ovlivňuje subjektivní vnímání dostatku volného času. Prokázána byla souvislost mezi věkem respondentek a věnováním se společenským aktivitám a času strávenému s partnerem. Souvislost byla prokázána i mezi bydlištěm a věnováním se času strávenému s partnerem. Rovněž byla prokázána souvislost mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a věnováním se seberozvoji a vzdělávacím aktivitám.

Výsledky diplomové práce mohou sloužit jako podnět k dalšímu zkoumání problematiky volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené. Konkrétně by mohlo dojít ke zkoumání, které nabízené volnočasové aktivity pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené chybí v konkrétních městech, na jehož základě by v daných městech mohlo dojít k rozšíření nabídky volnočasových aktivit, čímž by bylo více podporováno a rozvíjeno aktivní trávení volného času těchto žen. Práce by mohla posloužit také široké veřejnosti v uvědomění si, že ženy na mateřské a rodičovské dovolené nemají tolik volného času, jak se okolí může domnívat. Naopak by velmi často byly vděčné za pomoc, především s hlídáním dětí či péčí o domácnost, aby se mohly volnočasovým aktivitám vůbec věnovat. Rovněž může práce poukázat na potřebu komunitní podpory žen na mateřské a rodičovské dovolené, např. vytvoření sítě mateřských a rodinných center, která budou podporována ze strany státu a samosprávy. Práce je určena také samotným ženám na mateřské a rodičovské dovolené, jako jistý způsob uklidnění, že v tom nejsou samy. Na závěr bychom rádi dodali, že pokud je spokojená matka, je spokojené i dítě.

SEZNAM ZDROJŮ

BIERZOVÁ, Jana. *Rozdělení domácích prací a péče o děti v rodině*. In Křížková, Alena a kol. *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů: plány versus realita*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-112-1.

DUFFKOVÁ, Jana, URBAN, Lukáš, DUBSKÝ, Josef. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W., ed. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

GURRENTZ, Sheryl. *Maminkou spokojeně a beze stresu*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-679-9.

HAVLÍK, Radomír, KOŤA, Jaroslav. *Sociologie výchovy a školy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-262-0434-3.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik v Opavě, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009, ISBN 978-80-7248-530-7.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Divčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KORBEL, Matouš, LEJSKOVÁ, Zdenka. *Včas a spolu: model systému preventivních služeb pro děti a jejich rodiny*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2019. ISBN 978-80-7421-178-2.

KRAMNÁ, Miloslava. *Průvodce zákony pro rodiče*. Praha: APERIO – Společnost pro zdravé rodičovství, 2019. ISBN 978-80-907136-2-8.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina (mýty a skutečnosti)*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2. upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-86429-87-8.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 8072390392.

PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří, WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PŘIB, Jan a kol. *Mateřská a rodičovská dovolená*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2003. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0675-X.

SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy: průvodce klasifikací : nástin nozologie : diagnostika*. 2. rev. vyd. Praha: Maxdorf, 1997. ISBN: 80-85912-X.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

SPOUSTA, Vladimír, a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1007-X.

ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2141-4.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-318-0.

ŠTĚPÁNKOVÁ, Martina. *Mateřská, rodičovská dovolená, čerpání peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku*. In FIALOVÁ, Eva, ŠTĚPÁKOVÁ, Martina, MARSKOVÁ-TOMINOVÁ, Michaela. *Dostaňte zákon na svou stranu: Jak sladovat rodinu a práci?* Praha: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-339-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

VALDROVÁ, Jana a kol. *ABC feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004. ISBN 80-903228-3-2.

VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Základy pedagogiky volného času*. 2. dopl. vyd. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4.

Online zdroje

ALFA, hlavní pracoviště DDM ALFA Pardubice [online]. [cit 2022-01-06]. Dostupné z: <https://www.ddmalfa.cz/alfa/krouzky-alfa/krouzky-alfa>

ČERVENKA, Jan. *Co děláme ve svém volném čase?* Tisková zpráva. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004 [online]. [cit 2021-09-26]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a438/f9/100351s_oz40426.pdf

Portál MPSV. *Rodičovský příspěvek*. [online]. [cit 2022-01-06]. Dostupné: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek>

Portál MŠMT. *Střediska volného času*. [online]. [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Středisko volného času Trutnov [online]. [cit 2022-01-06]. Dostupné z: <https://www.svctrutnov.cz/krouzky/>

REZKOVÁ, Miluše. *K otcovské a mateřské roli v rodině*. Tisková zpráva. Centrum pro výzkum veřejného mínění. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004 [online]. [cit 2022-01-15]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a366/f9/100278s_ov31017.pdf

WANG, Wendy. *Parents' Time with Kids More Rewarding Than Paid Work — and More Exhausting*. Pew Research Center: Internet and Technology [online]. [cit. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/social-trends/2013/10/08/parents-time-with-kids-more-rewarding-than-paid-work-and-more-exhausting/>

Legislativní zdroje

ČESKO. Vyhláška č. 108 ze dne 9. července 2015 o pracích a pracovištích, které jsou zakázány těhotným zaměstnankyním, zaměstnankyním, které kojí, a zaměstnankyním-matkám do konce devátého měsíce po porodu, o pracích a pracovištích, které jsou zakázány mladistvým zaměstnancům, a o podmínkách, za nichž mohou mladiství zaměstnanci výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2015, částka 74, s. 2208-2213. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31, s. 1634-1653. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 148 ze dne 19. dubna 2017, kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 52, s. 1425-1429. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 64, s. 2330-2392. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84 s. 3146-3241. ISSN 1211-1244.

Kvalifikační práce

ČALKOVSKÁ, Marie. *Volný čas u žen na rodičovské dovolené a syndrom vyhoření*. Olomouc, 2017. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta pedagogická. Katedra psychologie a patopsychologie.

HORATSCHKEOVÁ, Adéla. *"Čas pro sebe" u žen na mateřské dovolené*. České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta Pedagogická. Katedra pedagogiky a psychologie.

JANDOVÁ, Lenka. *Volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta cyrilometodějská teologická. Katedra křesťanské výchovy.

KOLČAVOVÁ, Anna. *Volný čas a změny v životě matky v prvním roce dítěte*. Olomouc, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Fakulta cyrilometodějská teologická. Katedra křesťanské výchovy.

MARKOVÁ, Jitka. *Volný čas žen na rodičovské dovolené jako opomíjená dimenze života*. Hradec Králové, 2020. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Fakulta pedagogická. Katedra sociální pedagogiky.

MICHKOVÁ, Alena. *Specifika trávení volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené*. Hradec Králové, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové. Fakulta pedagogická. Katedra sociální pedagogiky.

NEUWIRTHOVÁ, Lenka. *Volný čas matek na mateřské dovolené žijících na vesnicích*. Brno, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Fakulta filozofická. Ústav pedagogických věd.

SEZNAM ZKRATEK

a kol.	a kolektiv
MD	mateřská dovolená
O	očekávaná četnost
P	pozorovaná četnost
RD	rodičovská dovolení
Sb.	Sbírky

SEZNAM TABULEK

- Tab. č. 1 Psychologické dimenze mužské a ženské role.
- Tab. č. 2 Respondentky dle věku.
- Tab. č. 3 Respondentky dle počtu dětí
- Tab. č. 4 Respondentky dle aktuálního stavu mateřství.
- Tab. č. 5 Respondentky dle aktuální doby trvání MD či RD.
- Tab. č. 6 Respondentky dle místa bydliště.
- Tab. č. 7 Respondentky dle nejvyššího dosaženého vzdělání.
- Tab. č. 8 Průměrné týdenní množství volného času respondentek.
- Tab. č. 9 Frekvence věnování se volnočasovým aktivitám.
- Tab. č. 10 Preference organizovanosti volnočasových aktivit.
- Tab. č. 11 Je čas strávený s dětmi volným?
- Tab. č. 12 Volný čas dle fází dne.
- Tab. č. 13 Dostatek množství volného času.
- Tab. č. 14 Spokojenost s volnočasovými aktivitami.
- Tab. č. 15 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 1.
- Tab. č. 16 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – péče o zevnějšek.
- Tab. č. 17 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – sportovní aktivity.
- Tab. č. 18 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – rekreační a cestovatelské aktivity.
- Tab. č. 19 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – seberozvoj a vzdělávací aktivity.
- Tab. č. 20 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – kulturní aktivity.
- Tab. č. 21 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – hobby a manuální aktivity.
- Tab. č. 22 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – společenské aktivity.
- Tab. č. 23 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – čas strávený s partnerem.
- Tab. č. 24 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – sledování televize, internet.

- Tab. č. 25 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 2 – návštěva zájmových kroužků.
- Tab. č. 26 Shrnutí výsledků pro hypotézu č. 2.
- Tab. č. 27 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – péče o zevnějšek.
- Tab. č. 28 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – sportovní aktivity.
- Tab. č. 29 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – rekreační a cestovatelské aktivity.
- Tab. č. 30 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – seberozvoj a vzdělávací aktivity.
- Tab. č. 31 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – kulturní aktivity.
- Tab. č. 32 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – hobby a manuální aktivity.
- Tab. č. 33 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – společenské aktivity.
- Tab. č. 34 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – čas strávený s partnerem.
- Tab. č. 35 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – sledování televize, internet.
- Tab. č. 36 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 3 – návštěva zájmových kroužků.
- Tab. č. 37 Shrnutí výsledků pro hypotézu č. 3.
- Tab. č. 38 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – péče o zevnějšek.
- Tab. č. 39 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – sportovní aktivity.
- Tab. č. 40 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – rekreační a cestovatelské aktivity.
- Tab. č. 41 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – seberozvoj a vzdělávací aktivity.
- Tab. č. 42 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – kulturní aktivity.
- Tab. č. 43 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – hobby a manuální aktivity.
- Tab. č. 44 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – společenské aktivity.
- Tab. č. 45 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – čas strávený s partnerem.
- Tab. č. 46 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – sledování televize, internet.
- Tab. č. 47 Kontingenční tabulka pro hypotézu č. 4 – návštěva zájmových kroužků.
- Tab. č. 48 Shrnutí výsledků pro hypotézu č. 4.

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 Kdo si nejčastěji s dětmi hraje.
- Graf č. 2 Kdo chodí s dětmi sportovat a na výlety.
- Graf č. 3 Kdo děti trestá.
- Graf č. 4 Respondentky dle věku.
- Graf č. 5 Respondentky dle počtu dětí.
- Graf č. 6 Respondentky dle aktuálního stavu mateřství.
- Graf č. 7 Respondentky dle aktuální doby trvání MD či RD.
- Graf č. 8 Respondentky dle místa bydliště.
- Graf č. 9 Respondentky dle nejvyššího dosaženého vzdělání.
- Graf č. 10 Průměrné týdenní množství volného času respondentek.
- Graf č. 11 Perioda věnování se volnočasovým aktivitám.
- Graf č. 12 Perioda věnování se volnočasovým aktivitám – Sportovní aktivity, Rekreační a cestovatelské aktivity, Hobby a manuální aktivit.
- Graf č. 13 Perioda věnování se volnočasovým aktivitám – Kulturní aktivity, Společenské aktivity, Návštěva zájmových kroužků.
- Graf č. 14 Perioda věnování se volnočasovým aktivitám – Péče o zevnějšek, Seberozvoj a vzdělávací aktivity, Čas strávený s partnerem, Internet, sledování televize.
- Graf č. 15 Preference organizovanosti volnočasových aktivit.
- Graf č. 16 Je čas strávený s dětmi volným?
- Graf č. 17 Volný čas dle fází dne.
- Graf č. 18 Dostatek množství volného času.
- Graf č. 19 Spokojenost s volnočasovými aktivitami.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Eliška a jsem studentkou oboru Sociální pedagogika – specializace Výchovné poradenství na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Tento dotazník je podkladem pro mou diplomovou práci na téma Volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené.

Dotazník je určen ženám, které jsou aktuálně na mateřské či rodičovské dovolené.

Dotazník je zcela anonymní. Obsahuje celkem 21 otázek. Vyplnění dotazníku Vám zabere cca 10-15 minut.

Děkuji Vám za čas, který strávíte vyplňováním dotazníku.

1. Kolik je Vám let?

2. Kolik máte dětí?

3. Jste na mateřské či rodičovské dovolené?

- Mateřská dovolená – před porodem
- Mateřská dovolená – již mám miminko
- Rodičovská dovolená

4. Jak dlouho jste na mateřské či rodičovské dovolené?

- Méně jak 1 rok
- 1-2 roky
- 2-3 roky
- Více jak 3 roky

5. Kde aktuálně bydlíte?

- Vesnici
- Město do 5 tisíc obyvatel
- Město od 5 do 15 tisíc obyvatel
- Město od 15 do 30 tisíc obyvatel
- Město nad 30 tisíc obyvatel
- Krajské město

6. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Základní
- Střední s výučním listem
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské

7. Kolik volného času máte v průměru týdně?

(Volný čas = doba, kdy se věnujete aktivitám dle vlastního zájmu a výběru, aktivity jsou dobrovolné a svobodně zvolené, nikdo a nic Vás nemutí se jim věnovat)

- Méně jak 2 hodiny
- 2-4 hodiny
- 4-6 hodin
- 6-8 hodin
- 8-10 hodin
- více jak 10 hodin

8. Jakým činností se ve volném čase nejčastěji věnujete?

(Ohodnoťte na škále)

- Péče o zevnějšek (péče o pleť, manikúra, kadeřník,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Sportovní aktivity (běh, jízda na kole, plavání, cvičení, posilovna,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Rekreační a cestovatelské aktivity (turistika, kempování, pobyt v přírodě,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Seberozvoj a vzdělávací aktivity (četba, poslech hudby, kurzy a semináře, studium,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Kulturní aktivity (návštěva kina, muzea, divadla,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Hobby a manuální aktivity (práce na zahradě, ruční práce, kutilství,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Společenské aktivity (setkávání se s přáteli, rodinou)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Čas strávený s partnerem (posilování a utužování vztahu)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Sledování televize, internet (filmy, seriály, sociální sítě,...)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

- Návštěva zájmových kroužků (samostatně i společně s dětmi)

Nikdy Méně než jednou týdně Jednou týdně Vícekrát týdně Každý den

9. Věnujte se i jiným volnočasovým aktivitám?

(Uveďte aktivitu a jak často se jí věnujete)

.....
.....

10. Ve volném čase se věnujete spíše aktivitám:

- Neorganizovaným (místo a průběh si volíte sama – např. práce na zahradě)
- Organizovaným (jsou řízeny někým jiným – např. skupinové lekce cvičení)

11. Proč dáváte přednost neorganizovaným/organizovaným aktivitám?

.....
.....

12. Vnímáte jako svou volnočasovou aktivitu také aktivity strávené společně s dětmi?

- Ano
- Ne

13. POKUD JSTE ODPOVĚĎELI ANO: Jaké aktivity strávené společně s dítětem považujete za svůj volný čas? Proč?

.....
.....

14. POKUD JSTE ODPOVĚĎELI NE: Proč aktivity strávené společně s dítětem nepovažujete za svůj volný čas:

.....
.....

15. Kdy se přes den nejvíce věnujete volnočasovým aktivitám?

(Ohodnotte na škále)

- Ráno (do 9hod)

Téměř vždy Často Občas Málokdy Nikdy

- V průběhu dopoledne (mezi 9 a 12 hod.)

Téměř vždy Často Občas Málokdy Nikdy

- V průběhu odpoledne (mezi 12 a 17 hod.)

Téměř vždy Často Občas Málokdy Nikdy

- Večer (mezi 17 a 22 hod.)

Téměř vždy Často Občas Málokdy Nikdy

- V nočních hodinách (po 22 hod.)

Téměř vždy Často Občas Málokdy Nikdy

16. Jaké faktory nejvíce ovlivňují to, kolik volna v jednotlivých fázích dne máte?

(Faktory = konkrétní situace, případně osoby)

.....
.....

17. Vnímáte množství svého volného času za dostatečné?

1 2 3 4 5

Zcela dostatečně

Zcela nedostatečně

18. Odůvodněte své rozhodnutí?

.....
.....

19. Jste spokojena s činnostmi, kterým se věnujete ve svém volném čase?

1 2 3 4 5

Zcela spokojena

Zcela nespokojena

20. Odůvodněte své rozhodnutí?

.....
.....

21. Co byste ráda změnila na svém volném čase?

(Např. jeho množství či aktivity, kterým byste se ráda věnovala)

.....
.....

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Eliška Zitová
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2022

Název závěrečné práce:	Volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené
Název závěrečné práce v angličtině:	Women's Free Time on Maternity and Parental Leave
Anotace závěrečné práce:	Diplomová práce je zaměřena na volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené. Hlavním cílem je popsat a analyzovat volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené. Teoretická část práce zahrnuje kapitoly rodina, rodičovství, volný čas, těhotenství, mateřskou a rodičovskou dovolenou a stav zkoumané problematiky. V rámci výzkumné části práce byl proveden kvantitativní výzkum, k jehož realizaci byla využita metoda dotazníkového šetření. Na základě získaných dat byly zodpovězeny deskriptivní otázky a ověřeny stanovené hypotézy.
Klíčová slova:	Volný čas, mateřská dovolená, rodičovská dovolená, rodina, rodičovství, gender
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on women's leisure time on maternity and parental leave. The main goal is to describe and analyze women's leisure time on maternity and parental leave. The theoretical part of the work includes the chapter family, parenthood, leisure, pregnancy, maternity and parental leave and the state of the researched issues. Within the empirical part of the work, a quantitative research was carried out, for the implementation of which a questionnaire survey

	method was used. Based on the obtained data, descriptive questions were answered and the established hypotheses were verified.
Klíčová slova v angličtině:	Leisure time, maternity leave, parental leave, family, parenthood, gender
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – Dotazník
Rozsah práce:	114 stran
Jazyk práce:	Český